هغه څه چې مسلمان ماشومان ترې باید ناخبره پاتې نه شي

ما لا يسع أطفال المسلمين جهله

(پښتو)

دا هغه مسایل دي چې مسلمان ماشومان د الله سبحانه وتعالی له دین څخه باید ناخبره پاتې نشي، مور او پلار باید خپلو ماشومانو ته دغه مسایل له کوچنیوالي څخه ورزده کړي.

بسم الله الرحمن الرحيم

شركاء التنفيذ:

دار الإسلام

جمعية الربوة

رواد الترجمة

المحتوى الإسلامي

يتاح طباعة هذا الإصدار ونشره بأي وسيلة مع

الالتزام بالإشارة إلى المصدر وعدم التغيير في النص.

Telephone: +966114454900

ceo@rabwah.sa

P.O.BOX: 29465

RIYADH: 11557

www.islamhouse.com

بسم الله الرحمن الرحيم

سريـزه

د الله په مرسته، ټولې د کمال ستاينې خاص الله لره دي، اما بعد:

- دا هغه ديني مسائل دي چې مسلمان ماشومان ترې بايد ناخبره پاتې نه شي، مور او پلار بايد خپلو اولادونو ته دغه مسألې له کوچنيوالي څخه ورزده کړي.
- دا ډېر آسان او بشپړ نصاب او منهج دی چې په عقيده، فقهې، سيرت، آدابو، تفسير، حديث، اخلاقو او د اذکارو په برخه کې، د ماشومانو او هر عمر

لرونکو او هغه خلکو لپاره چې نوي په اسلام کې داخل شوي وي مناسب دی، دا په کورونو، وړکتونونو او ښوونځیو کې د حفظولو او تدریس په موخه ویشل کیږي، او ما یې (موضوعات) د هنرونو پر اساس ترتیب کړي، او د سوال او جواب په بڼه مې چمتو کړی دی، ځکه دا ذهن تیزوي، او د حفظ لپاره خورا پیاوړی دی، او روزونکی لدې څخه هغه څه غوره کوي چې د کوچنیانو د عمر سره مناسب وي.

له الله – تعالی – څخه غواړم چې ګټور تمام شي او قبول یې کړي.

د دې خبرې اصلي موخه د الله تعالی دغه وینا ده چې فرمايي:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَّا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ(6) .

(ای هغو کسانو چې ايمان يې راوړی دی! تاسو خپل ځانونه او خپلې کورنۍ له داسې اور نه وساتئ چې د هغه د سوند توکي خلک او کاڼي دي، هغه باندې ډېر سخت خويه او ځواکمنې ملايکې مقررې دي، چې دوی په هغه څه کې د الله نافرماني نه کوي چې دوی

ته يې حکم کړی وي او دوی هغه څه کوي چې امر يې ورته کيږي). [سورة التحريم: ٦].

او د عبدالله بن عباس رضي الله عنهما حديث چې فرمايلي يې دي: زه يوه ورځ (په سپرلۍ) د رسول الله صلى الله عليه وسلم پسې شاته ناست وم، هغه وفرمايل: ای هلکه، زه تا ته څو کلمې درښايم: الله په ياد لره، هغه به ستا ساتنه وکړي، الله په ياد لره، هغه به دې په وړاندې ومومې، کله دې چې څه غوښتل نو له الله څخه يې وغواړه، او کله دې چې مرسته غوښتله، نو له الله نه يې وغواړه، او پوه شه: که دا ټول خلک راغونډ شي تر څو تاته د څه ګټه ورسوي، نو هغوی به تاته هيڅ ګټه و نه رسوي پرته له هغې چې الله درته ليکلې وي، او که دوی راغونډ شي چې تاته

یو څه ضرر ورسوي، نو هیڅ ضرر به در ونه رسوي له هغه پرته چې الله تعالی درته لیکلي وي. قلمونه پورته شوي او کاغذونه وچ شوي دي. ترمذي او احمد روایت کړی دی.

د کوچنیانو د ښوونې د ارزښت په اړه

❖ نو پر انسان لازم دي چې کوچنیانو ته هغه څه ور زده کړي چې په دین کې ورته اړتیا لري، تر څو هغه د اسلام د فطرت له مخې بشپړ انسان او د ایمان په لاره کې ښه موحد وروزل شي.

امام ابن أبی زید القیرواني – رحمه - الله فرمایي:

"او دا حکم راغلی چې کوچنیانو ته دې په اووه کلنۍ کې په لمانځه امر وشي، او په لس کلنۍ کې دې پرې ووهل شي، او په خوب ځایونو کې دې د دوی تر منځ

جلاوالی راوستل شي، همدا رنګه بلوغ ته له رسيدلو وړاندې ورته پکار دي پدې پوه شي چې الله تعالی پر بندګانو له وېناوو او کړنو څخه څه فرض کړي دي، نو پداسې حال کې به بلوغ ته ورسيږي چې دا هر څه به يې زړونو ته کوز شوي وي، زړونو به يې ورته سکون موندلی وي، او هغه څه چې دوی يې کوي اندامونه او د بدن غړي به يې ورسره عادت شوي وي. د ابي زيد القيرواني سريزه (٥ مخ).

❋❋❋

د عقیدې ځانګه

١. پوښتنه: ستا رب څوک دی؟

ج – زما رب الله دی؛ هغه ذات دی چې زه او ټول مخلوقات يې په خپلو نعمتونو پاللي يو.

اودليل: د الله تعالى وينا ده: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ 2﴾.

ټول (د كمال) صفتونه خاص د الله لپاره دي چې د ټولو عالَمونو ښه پالونكى دى [سورة الفاتحة: 2].

٢. پوښتنه: ستا دين څه شى دى؟

ج- زما دين اسلام دی، او اسلام: الله ته په يوالي، او اطاعت سره تسليمېدل، له شرک او د هغه له پلويانو څخه بيزاري.

الله تعالى فرمايي : ﴿إِنَّ الدِّينَ عِندَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ...﴾

له شک پرته (معتبر) دين د الله په نزد اسلام دی.

[سورة آل عمران: 19].

٣. پوښتنه: ستا پيغمبر څوک دی؟

ج- محمد صلى الله عليه وسلم.

الله تعالى فرمايي:﴿مُّحَمَّدٌ رَّسُولُ ٱللَّهِ ...﴾

محمد د الله رسول دی [سورة الفتح: 29].

۴. پوښتنه: د توحيد کلمه ذکر کړئ او معنى يې څه ده؟

ج – د توحيد کلمه " لا إلهٰ إلا الله " او معنی يې داده چې: له الله پرته بل حقيقي معبود نشته.

الله تعالی فرمايي: ﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ...﴾

نو ته پوه شه چې بيشکه شان دا دی چې د عبادت هيڅ لايق نشته مګر الله دی. [سورة محمد: 19].

٥. پوښتنه: لوی او برتر الله چيرته دی؟

ج – الله په آسمان کې پر عرش باندې دی، له ټولو مخلوقاتو پورته دی.

الله تعالی فرمايي: ﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى 5﴾

رحمٰن ذات د عرش د پاسه دی(څنګه چې د هغه د شان سره ښايي) [سورة طه: 5].

الله تعالی فرمايي: ﴿وَهُوَ ٱلۡقَاهِرُ فَوۡقَ عِبَادِهِۦۚ وَهُوَ ٱلۡحَكِيمُ ٱلۡخَبِيرُ 18﴾

او همدی غالب دی، د خپلو بنده ګانو له پاسه دی او همدی ښه حکمت والا، ښه خبردار دی [سورة الأنعام: 18].

۶. پوښتنه: د شهادة أنّ محمداً رسول الله معنی څه ده؟

ج – معنی يې دا ده: چې الله تعالی هغه د عالميانو لپاره زيری ورکونکی او ويرونکی راليږلی دی.

ضرور داده چې:

١- په هغه څه يې چې امر کړی اطاعت يې وشي.

٢- تصديق د هغه څه چې خبر يې پرې ورکړی.

٣- د هغه نافرماني نه کول.

٤- د الله عبادت نه کول مګر د هغه د شريعت مطابق، او د هغه د سنتو پيروي او د بدعت پرېښودل دي.

الله تعالی فرمايي: ﴿مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ ...﴾

چا چې د رسول اطاعت وکړ، نو يقينًا هغه د الله اطاعت وکړ. [سورة النساء: 80].

او الله تعالی فرمايي: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى (3) إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى (4)﴾

او دی له خپل خواهش نه خبرې نه کوي. ندی دا (قرآن) مګر وحې چې (ده ته) وحې کېږي. [سورة النجم: 3، 4].

او الله تعالی فرمايي: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا 21﴾

يقينًا ستاسو لپاره په رسول الله کې ډېره ښه اقتدا ده، د هغه چا لپاره چې د الله او د وروستنۍ ورځې تمه لري او الله ډېر زيات يادوي. [سورة الأحزاب: 21].

۷. پوښتنه: الله تعالی موږ ولې پيدا کړي يو؟

ج – موږ يې يوازې خپل عبادت ته پيدا کړي يو، چې هيڅ شريک نلري؛ نه د لهو او لوبو لپاره.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ 56﴾

او ما پیریان او انسانان ندي پیدا کړي مګر د دې لپاره چې دوی زما عبادت وکړي [سورة الذاريات: 56].

۸. پوښتنه: عبادت څه شی دی؟

ج- عبادت یو جامع نوم دی د هر هغه څه لپاره چې الله یې خوښوي او پرې راضي کیږی، که هغه ظاهري یا باطني خبره او عمل وي.

ظاهري: لکه د الله یادول په ژبه باندې؛ سبحان الله، الحمدلله، الله اکبر، لمونځ او یا حج.

باطني: لکه: پر الله توکل، ورڅخه ویره او ورته امید ساتل.

۹. پوښتنه: زموږ لویه دنده څه ده؟

ج- زموږ تر ټولو لويه دنده: الله تعالی په يووالي سره منل دي.

۱۰. پوښتنه: د توحيد ډولونه کوم دي؟

ج-۱- **د ربوبيت توحيد:** ايمان لرل پر دې چې الله خالق، رازق، مالک او چاره ساز دی، يوازې دی او له ځان سره شريک نلري.

۲- **د الوهيت توحيد:** يوازې د الله جل جلاله عبادت کول دي، نو له الله تعالی پرته بايد د بل چا عبادت و نه شي.

۳- **د اسما او صفاتو توحيد:** د الله تعالی په نومونو او صفتونو ايمان لرل دي چې په قرآن او سنت کې ذکر شوي دي، پرته له تمثيل (بيلگې

بیانولو)، تشبیه(د مخلوق سره تشبیه ورکولو) او تعطیل(له معنا څخه یې د انکار کولو) څخه.

او د توحید د درې وارو ډولونو د ثبوت په اړه الله تعالی فرمايي: ﴿رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَمَا بَيۡنَهُمَا فَٱعۡبُدۡهُ وَٱصۡطَبِرۡ لِعِبَٰدَتِهِۦۚ هَلۡ تَعۡلَمُ لَهُۥ سَمِيّٗا 65﴾

(دغه) د آسمانونو او ځمکې رب دی او د هغه څه چې د دغو دواړو په مینځ کې دي، نو ته د ده عبادت کوه او د ده پر عبادت ښه ټینګ اوسه، آیا ته د ده کوم همنام پیژنې! [سورة مریم: 65].

۱۱. پوښتنه: تر ټولو لویه ګناه کومه ده؟

ج – له الله تعالی سره شرک کول.

الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَى إِثْمًا عَظِيمًا 48﴾

بېشکه الله نه بخښي دا چې له هغه سره دې (څوک) شريک کړی شي او هغه بخښي هغه (ګناه) چې له دې (شرک) نه کمه وي د چا لپاره چې وغواړي او څوک چې له الله سره شريک ونيسي، نو يقيناً هغه ډېره لويه ګناه راجوړه کړله. [سورة النساء: 48]

۱۲. پوښتنه: شرک او ډولونه يې ذکر کړئ؟

ج- **شرک**: د عبادت په يو ډول سره د غير الله عبادت کول.

د شرک ډولونه:

لوی شرک: لکه: د غیر الله را بلل، له هغه پرته بل ته سجده کول، یا له الله جل جلاله پرته بل ته قرباني کول.

کوچنی شرک: لکه: له الله تعالی پرته په بل څه قسم خوړل، او تعویذونه - چې د ګټې او ضرر د له منځه وړلو په موخه - ځړول کیږي، او معمولي ځان ښودنه (ریا)؛ لکه د لمانځه ښه ادا کول لدې امله چې خلک یې ګوري.

۱۳. پوښتنه: آیا له الله تعالی پرته بل څوک په غیبو پوهیږي؟

ج – یوازې الله تعالی په غیبو پوهیږي.

الله تعالى فرمايي: ﴿قُل لَّا يَعۡلَمُ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ ٱلۡغَيۡبَ إِلَّا ٱللَّهُۚ وَمَا يَشۡعُرُونَ أَيَّانَ يُبۡعَثُونَ 65﴾

ته (دوی ته) ووايه: هر هغه څوک چې په آسمانونو او ځمکه کې دي په غيبو نه پوهيږي غير له الله نه او دوی نه پوهيږي چې کله به دوی بيا ژوندي کولی شي. [سورة النمل: 65].

۱۴. پوښتنه: د ايمان بنسټونه وشميرئ؟

ج- ۱- په الله تعالى،

۲- د هغه په پرښتو،

۳- د هغه په کتابونو،

٤- د هغه په پيغمبرانو،

٥- د آخرت په ورځ

٦- او د خیرا وشر په تقدیرایمان درلودل دي.

دلیل يې په مسلم کې د جبرائیل مشهور حدیث دی چې جبرائیل - علیه السلام - رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وفرمایل: "بیا د ایمان په اړه راته ووایه، هغه وویل: په الله، د هغه په ملایکو، د هغه په کتابونو، د هغه په رسولانو، د قیامت په ورځ،او د خیر او شر په اندازه ایمان لرل دي(چې ټول د الله له طرفه دي)."

١٥. پوښتنه: دایمان ارکان تشریح کړئ؟

ج- **په الله تعالی ایمان لرل؛**

دا باور لرل چې الله هغه ذات دی چې تاسو يې پيدا کړي یاست او تاسو ته يې روزي درکړې، او دا چې هغه يوازی د ټولو مخلوقاتو مالک او کار ساز دی.

او هغه معبود دی او له هغه پرته بل څوک د عبادت لایق نشته.

او هغه عظیم، لوی او بشپړ ذات دی، او ټوله ستاینه هغه لره ده، او د هغه لپاره ډېر ښایسته نومونه او لوړ صفتونه دي، د هغه سره هیڅ شی برابر نه دی او د هغه پاک ذات سره هیڅ شی ورته والی نه لري.

پر ملائکو ایمان لرل:

دوی مخلوقات دي؛ الله تعالی له رڼا څخه پیدا کړي دي، او د خپل عبادت او په بشپړه توګه يې خپل امر ته د غاړې اېښودلو لپاره يې پيدا کړي دي.

او د هغوی له جملې څخه جبرائیل علیه السلام دی چې پر پیغمبرانو وحې نازلوي.

په کتابونو ایمان:

دا هغه کتابونه دي چې الله تعالی پر خپلو رسولانو نازل کړي دي.

لکه قرآن: پر محمد صلی الله علیه وسلم.

انجیل: پر عیسی علیه السلام.

تورات: پر موسی علیه السلام.

زبور: پر داود علیه السلام.

د ابراهیم او موسی صحیفې: پر ابراهیم او موسی علیهما السلام.

پر پیغمبرانو ایمان:

او دا هغه کسان دي چې الله تعالی خپلو بندګانو ته د دې لپاره رالیږلي چې دوی ته تعلیم ورکړي، دوی ته د نیکۍ او جنت زیری ورکړي، او دوی ته د بدۍ او اور څخه خبرداری ورکړي.

- له هغوی څخه اولو العزم دي، او هغوی دا دي:

نوح علیه السلام،

ابراهیم علیه السلام،

موسی علیه السلام،

عیسی علیه السلام او

محمد صلی الله علیه وسلم .

د آخرت په ورځ ایمان:

دا هغه څه دي چې په قبر کې له مرګ څخه وروسته وي، او د قیامت ورځ، او بیرته د ژوندی کیدو او حساب ورځ، چېرته به چې جنتیان خپلو کورونو او د دوزخیان خپلو کورونو کې مېشت شي.

د خیر او شر په اندازه ایمان لرل (تقدیر)

تقدیر: دا عقیده لرل چې هر څه چې په کایناتو کې پیښیږي الله تعالی هغه باندی پوهیږي، او هغه دا په لوح محفوظ کې لیکلي، او د هغه د شتون او پیدا کولو اراده یې کړې.

الله تعالی فرمایلي: ﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَٰهُ بِقَدَرٍ 49﴾

بیشکه مونږ هر شي په اندازې سره پیدا کړی دی.

[سورة القمر ٤٩].

تقدير څلور مرتبې لري:

لومړی: د الله تعالی پوهه، د هغه له جملې څخه دا چې له هر څه نه مخکې پوه دی، وړاندې او وروسته له پېښېدو څخه.

دلیل یې د الله تعالی دغه وینا ده: ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ 34﴾

بېشکه، خاص الله سره د قیامت علم دی؛ هغه باران وروي او هغه (په یقیني طریقه، بې له وسایلو) پوهېږي په هر هغه څه چې په رحمونو کې دي او هېڅ یونفس

نه پوهيږي چې هغه به سبا ته څه کار کوي او هيڅ يو نفس نه پوهيږي چې په کومه ځمکه (سيمه) کې به مري، بېشکه الله ښه عالم، ښه خبردار دی. [سورة لقمان: 34].

دويم : الله پاک هغه په لوح محفوظ کې ليکلي دي، نو هر څه چې پېښ شوي او پېښيږي هغه سره په کتاب کې ليکل شوي دي.

دليل يې د الله تعالی دغه وينا ده: ﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ 59﴾

او خاص له الله سره د غيبو کونجياني دي، يوازې هغه پر دغو عالم دی او هغه عالم دی په هر هغه څه چې په وچه او سمندر کې دي، او هېڅ يوه پاڼه نه غورځېږي مګر هغه پرې عالم دی او د زمکې په تيارو کې نه يوه دانه (پرېوځي) او نه لوند څيز او نه وچ مګر (دا ټول) په څرګند کتاب (لوح محفوظ) کې دي. [سورة الأنعام: 59].

دريم: دا چې هر څه د الله تعالی په ارادې سره کيږي او د هغه يا د هغه له مخلوق څخه هيڅ شی د هغه له ارادې پرته نه پيښيږي.

دليل يې د الله تعالى دغه وينا ده: ﴿لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ 28 وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ 29﴾

د هغه چا لپاره چې په تاسو کې غواړي چې دى نېغ برابر شي (28) او تاسو د (سمې لارې) اراده نشئ کولى مګر دا چې الله رب العالمين يې اراده وکړي (29) [سورة التكوير: 28، 29].

څلورم: دا عقيده لرل چې ټول مخلوقات د الله تعالى له خوا پيدا شوي مخلوقات دي او د دوى نفسونه، صفات، حرکات او هر څه يې پيدا کړي دي.

دليل يې د الله تعالى دغه وينا ده: ﴿وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ 96﴾

حال دا چې الله تاسو او هغه عملونه چې تاسو يې کوئ، پيدا کړي دي [سورة الصافات: 96].

۱۶. پوښتنه: د قرآن تعريف څه دی؟

ج – دا د الله تعالى کلام دی، او مخلوق نه دی.

الله تعالى فرمايي: ﴿وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ...﴾

او که په مشرکانو کې يو تن له تا نه امان (پناه) وغواړي، نو هغه ته امان ورکړه تر هغه پورې چې هغه د الله کلام واوري. [سورة التوبة: 6].

۱۷. پوښتنه: سنت څه شی دی؟

ج- دا د رسول الله صلى الله عليه وسلم هر قول، عمل، تقرير، اخلاقی او يا پيدايشی صفت دی.

١٨ . پوښتنه: بدعت (په دين کې نوی کار عقيده يا عمل پيدا کول) څه شی دی؟ ايا موږ يې منو؟

ج- هر هغه څه چې خلکو په دين کې رامنځ ته کړي وي او د رسول الله صلى الله عليه وسلم او د هغه د اصحابو په وخت کې نه وي

- **موږ يې نه منو، بلکې رد کوو يې.**

د رسول الله صلى الله عليه وسلم ددې خبرې پر اساس چې فرمايي: "**هر بدعت ګمراهي ده**" ابوداود روايت کړی.

د بېلګې په توګه: په عبادت کې زياتوالی، لکه څلورم ځل په اودس کې د يو (غړي) وينځل او يا د رسول الله صلى الله عليه وسلم د ميلاد لمانځل، حال

دا چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم او د هغه له صحابه کرامو څخه ندي نقل شوي.

19. پوښتنه: د ولاءاو براء (د الله لپاره د دوستی او دښمنی) عقیده بیان کړئ؟

ج- **ولاء (دوستي)**: د مؤمنانو سره مينه او ملاتړ دی.

الله تعالى فرمايي: ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ...﴾

او مومن سړي او مومني ښځې، دوی ځيني د ځينو نورو دوستان دي [سورة التوبة: 71].

براء (دښمني): د کافرانو سره بغض او دښمني.

الله تعالى فرمايي: ﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا

بُرَآءُ مِنكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ﴾

یقینًا ستاسو لپاره یوه ښکلې طریقه په ابراهیم او په هغو کسانو کې ده چې له هغه سره ملګري وو کله چې هغوی خپل قوم ته وویل: بېشکه مونږ له تاسو نه او له هغو څیزونو نه چې تاسو یې له الله نه غیر عبادت کوئ، سخت بېزاره (او جدا) یو، مونږ پر تاسو باندې منکران شوي یو او زمونږ په مینځ او ستاسو په مینځ کې عداوت (دښمني) او بغض د تل لپاره څرګند (او واقع) شوی دی، تر هغه پورې چې تاسو په

الله باندې ایمان راوړئ چې هغه یوازې دی. [سورة الممتحنة: 4].

۲۰. پوښتنه: آیا الله تعالی له اسلام پرته بل دین مني؟

ج – الله تعالی له اسلام پرته بل څه نه مني.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَمَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ 85﴾

او څوك چې له اسلام نه غیر (بل) دین غواړي، نو هیڅکله به هم له ده نه قبول نه کړی شي او دغه کس په آخرت کې له تاوانیانو څخه دی. [سورة آل عمران ٨٥].

۲۱. پوښتنه: کفر په وینا، عمل او عقیده کې وي، مثال یې ذکر کړئ؟

ج – **د ویلو بېلګه:** الله پاک او رسول - صلی الله علیه وسلم - ته سپکې سپورې ویېل.

د عمل بېلګه: قرآن ته سپکاوی یا د الله تعالی پرته بل چا ته سجده کول.

د عقیدې بېلګه: داسې عقیده لرل چې له الله تعالی پرته بل څوک د عبادت وړ دی، یا دا چې د الله تعالی سره بل خالق هم شتون لري.

۲۲. پوښتنه: نفاق څه شی دی او ډولونه کوم دي؟

ج-۱- **تر ټولو لوی نفاق:** د کفر پټول او د ایمان څرګندول دي.

له اسلام څخه ویستل کوي او هغه له لوی کفر څخه دی.

الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ فِى ٱلدَّرۡكِ ٱلۡأَسۡفَلِ مِنَ ٱلنَّارِ وَلَن تَجِدَ لَهُمۡ نَصِيرًا 145﴾

بیشکه منافقان د اور تر ټولو لاندینۍ طبقه کې دي او ته به کله هم د هغوی لپاره څوک مرسته کوونکی ونه مومې. [سورة النساء ١٤٥].

۲- کوچنی نفاق:

لکه: دروغ ویل، وعده ماتول او د امانت خیانت.

(انسان) له اسلام څخه نه باسي ، او هغه له ګناهونو څخه دی او خاوند یې د سزا وړ دی.

- رسول الله (ﷺ) فرمایلي دي: "منافق درې نخښې لري: کله چې خبرې کوي دروغ وايي، کله چې وعده وکړي؛ وفا پرې نه کوي، او کله چې امانت وروسپارل شي خیانت کوي." بخاري او مسلم روایت کړی دی.

۲۳. پوښتنه: د انبیاوو او رسولانو وروستی څوک دی؟

ج- هغه محمد صلی الله علیه وسلم دی.

الله تعالی فرمايي: ﴿مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ ٱللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَۗ...﴾

محمد ((ﷺ)) ستاسو په سړیو کې د هیچا پلار ندی، مګر د الله رسول او د نبیانو (د لړی) ختموونکی دی. [سورة الأحزاب ٤٠].

- رسول الله (ﷺ) فرمایلي دي: **"زه د أنبیاوو د لړی پای ته رسوونکی یم، زما څخه وروسته بل پیغمبر نشته".** ابو داود، ترمذي او نورو روایت کړی دی.

۲۴. پوښتنه: معجزه څه شی دی؟

ج- ټول هغه څه چې الله تعالی خپلو انبیاوو ته له خارق العاده(د عادت خلاف کارونه) کړنو څخه د دوی په رښتینولۍ د دلالت لپاره ورکړي دي معجزه بلل کیږي لکه:

- د رسول الله صلی الله علیه وسلم لپاره د سپوږمۍ دوه ټوټې کیدل.

- او د موسی علیه السلام لپاره د سمندر جدا کیدل او د فرعون او د هغه د لښکرو ډوبیدل.

۲۵. پوښتنه: صحابه کرام څوک دي؟ او آیا زه باید له هغوی سره مینه ولرم؟

ج- **صحابي:** هغه څوک دی چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره یې لیدلي وي، پر هغه یې ایمان راوړی وي او په اسلام مړ شوی وي.

-موږ له دوی سره مینه لرو، په لاره یې ځو او دوی له پیغمبرانو څخه وروسته ښه او غوره خلک دي.

او تر ټولو غوره یې: **څلور خلفاء دي:**

1. ابوبکر (رضي الله عنه)،
2. عمر (رضي الله عنه)،
3. عثمان (رضي الله عنه)،

4 .علی (رضي الله عنه).

٢٦. پوښتنه: د مؤمنانو میندې څوک دي؟

ج – د مؤمنانو میندې د رسول الله صلی الله علیه وسلم میرمنې دي.

الله تعالی فرمايي: ﴿ٱلنَّبِيُّ أَوۡلَىٰ بِٱلۡمُؤۡمِنِينَ مِنۡ أَنفُسِهِمۡۖ وَأَزۡوَٰجُهُۥٓ أُمَّهَٰتُهُمۡۗ﴾

نبي (محمد(ﷺ)) په مومنانو باندې د دوی له ځانونو نه زيات حقدار دی او د ده ښځې د دوی میندې دي.

[سورة الأحزاب: ٦].

۲۷. پوښتنه: پر موږ باندې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د کورنۍ څه حق دی؟

ج – موږ له دوی سره مینه لرو او دوستي ورسره کوو او له هغو کسانو څخه کرکه لرو چې له دوی څخه کرکه لري او په دوی کې له حده نه تیرېږو، او دوی (ال بیت النبی) د هغه مېرمنې، اولادونه، د هاشم او د المطلب مومنان اولادونه دي.

۲۸. پوښتنه: د مسلمانانو د حاکمانو په وړاندې زموږ دنده څه ده؟

ج- **زموږ دنده:** د هغوی احترام کول، هغوی ته غوږ نیول او پیروي یې کول خو د ګناه په کار کې نه، د هغوی په وړاندې بغاوت نه کول، او په پټه هغوی ته دعا کول او د هغوی خیر خواهي لټول.

۲۹. پوښتنه: د مؤمنانو کور څه دی؟

ج – جنت دی، الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ...﴾

بیشکه الله به هغه کسان چې ایمان یې راوړی او نیک عملونه یې کړي دي، داسې جنتونو ته ننباسي چې لاندې ترې ویالې بهیږي ... [سورة محمد: 12].

۳۰. پوښتنه: د کافرانو کور څه دی؟

ج- اور دی، الله تعالی فرمايي: ﴿فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ 24﴾

نو له هغه اور نه ځان وساتئ چې خس يې انسانان او تيږي دي، د کافرانو لپاره تيار کړی شوی دی. [سورة البقرة: 24].

۳۱. پوښتنه: ويره څه شی دی؟ او هيله څه شی دی؟ او ثبوت يې څه دی؟

ج- **ويره:** له الله او د هغه له عذابه ويريدل.

هيله: د الله د ثواب، بخښنې او رحمت هيله لرل.

دليل: د الله تعالی دغه وينا ده: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا 57﴾

دغه خلق چې دوی یې بلي، هغه خلق دي چې خپل رب ته وسیله(نزدیکت) لټوي چې په دوی کې کوم یو زیات نږدې دی، او د هغه د رحمت امید لري او د هغه له عذابه ویرېږي، بیشکه د عذاب د رب ستا څخه بیره کیدی شي. [سورة الإسراء: 57].

الله تعالی فرمایي: ﴿نَبِّئْ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ 49 وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ 50﴾

زما بنده ګانو ته خبر ورکړه چې بیشکه زه، همدا زه ډېر بخښونکی، بې حده رحم کوونکی یم. او دا چې بیشکه زما عذاب، هم هغه ډېر دردوونکی عذاب دی. [سورة الحجر: 49، 50]

۳۲. پوښتنه: دالله تعالی څو نومونه او صفتونه ياد کړئ؟

ج- (الله) معبود، (رب) څښتن، (الرحمن) ډېر بخښونکی، (السميع) د هر څه ښه اورېدونکی، (البصير) د هر څه ښه ليدونکی، (العليم) په هر څه ښه پوه، (الرزاق) ښه روزي ورکوونکی، (الحي) تل ژوندی، (العظيم) لوی... او داسې نور ښکلي نومونه او لوړ صفتونه.

۳۳. پوښتنه: دا نومونه تشريح کړئ؟

ج- **الله:** دا د اله يعني معبود معنی ده چې په حقه سره يې عبادت کيږي، يوازې پرته له (کوم)شريک څخه.

(الرب) پیداکوونکی او واکدار رزق ورکوونکی تدبیر کوونکی په دې ټولو کې یوازې دی د شریک څخه پاک دی.

(السمیع) هغه ذات چې پراخه دی د اوریدلو طاقت د هغه هر شي ته،ټول اوازونه اوري.

(البصیر): هغه ذات چې هر شی ګوري،هر شی که غټ دی که وړوکی الله یې ګوري.

(العلیم): هغه ذات چې هر شی یې په خپل علم کې راګیر کړی که پخوا و که اوس دي او که په راتلونکي زمانه کې دي.

(الرحمن): د هغه ذات رحمت هر مخلوق او ژوندي ته پراخ شوی ،او ټول بنده ګان او مخلوق د هغه تر رحمت لاندې دي.

(الرزاق): ښه روزي ورکوونکی: هغه ذات چې د ټولو مخلوقاتو روزي پرې ده ؛ له انسانانو، پېريانو او ټولو ژونديو مخلوقاتو څخه.

(الحي): ژوندی: هغه ژوندی چې نه مړ کيږي او ټول مخلوقات مړه کيږي.

(العظيم): هغه ذات چې پوره کمال هغه لره دی، او ټوله لويي د هغه په نومونو، صفتونو او افعالو کې ده.

۳۴. پوښتنه: د مسلمانو علماوو پر وړاندې زموږ دنده څه ده؟

موږ له دوی سره مينه لرو او په چارو او شرعي مسألو او نوازلو کې ورته ورګرځو او له نیکۍ پرته يې په بل څه نه يادوو او چا چې پرته لدې په نورو بدو سره ياد کړل نو هغه په سمه لار ندی.

الله تعالى فرمايي: ﴿يَرۡفَعِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنكُمۡ وَٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡعِلۡمَ دَرَجَٰتٖۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ خَبِيرٞ 11﴾

اوچت به کړي الله تعالى هغه کسان چې مؤمنان دي په تاسو کې او هغه کسان چې علم ورکړل شوی په

ډیرو درجو او الله په هغو کارونو چې تاسو يې کوئ ښه خبر دی. [سورة المجادلة ١١].

٣٥. پوښتنه: د الله تعالی دوستان (اولیاء) څوک دي؟

ج- هغوی پرهیزګاره مؤمنان دي.

الله تعالی فرمایي: ﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ 62 الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ 63﴾

خبر شئ! بیشکه د الله دوستان چې دي؛ پر هغوی باندې نه څه ویره شته او نه دوی ته غم رسیږي. هغه کسان چې ایمان يې راوړی وي او ځان ساتي. [سورة یونس: 62، 63].

٣٦. پوښتنه: آیا ایمان قول او عمل دی؟

ج- ایمان قول، عمل او باور دی.

۳۷. پوښتنه: ایمان زیاتیږي او کمیږي؟

ج – په طاعت سره ایمان زیاتیږي او په نافرمانۍ سره کمیږي.

الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ 2﴾

بېشکه مومنان هغه خلک دي، چې کله الله یاد کړی شي، نو د دوی زړونه وویرېږي او کله چې دوی ته د هغه (الله) آیتونه تلاوت کړی شي، (نو) دغه (آیتونه) دوی ته ایمان ورزیات کړي او خاص په خپل رب باندې دوی توکل کوي. [سورة الأنفال: 2].

۳۸. پوښتنه: احسان څه شی دی؟

ج- د الله داسې عبادت کول چې ته يې وينې، او که ته يې نه وينې؛ هغه تا ويني.

۳۹. پوښتنه: د الله پاک په نزد عملونه کله قبليږي؟

ج- په دوو شرطونو سره:

۱- کله چې خالص د الله تعالی د رضا لپاره وي.

۲- کله د رسول الله صلی الله علیه وسلم د سنتو مطابق وي.

۴۰. پوښتنه: پر الله تعالی توکل څه شی دی؟

ج – د اسبابو په اخستلو سره د ګټو په راجلبولو او د ضرر په دفع کولو کې په الله تعالی باور او اعتماد کول

الله تعالی فرمايي: ﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ...﴾

او هغه څوک چې په الله توکل وکړي، نو همغه د ده لپاره بسنه کوي (او کافی) دی ... [سورة الطلاق: 3].

﴿حَسْبُهُ﴾: يعنی کافي او بس دی.

۴۱. پوښتنه: (آمر بالمعروف والنهي عن المنكر) په نیکۍ امر کول او له بدیو منع کول څه دي؟

ج – **معروف**: د الله پاک په ټولو پیرویو باندی امر کول دي، او **منکر**: د الله تعالی د هر ډول نافرمانيو څخه ممانعت دی.

الله تعالی فرمايي: ﴿كُنتُمۡ خَيۡرَ أُمَّةٍ أُخۡرِجَتۡ لِلنَّاسِ تَأۡمُرُونَ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَتَنۡهَوۡنَ عَنِ ٱلۡمُنكَرِ وَتُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِۗ ...﴾

تاسو غوره امت ياست ايستل شوي ياست د خلکو د فايدې د پاره، تاسويه نيکۍ امر کوئ او له بدۍ څخه منع کوئ او په الله باندې ايمان راوړئ ... [سورة آل عمران ۱۱۰].

۴۲. پوښتنه: اهل سنت او جماعت څوک دي؟

ج – دوی هغه کسان دي چې په قول، عمل او عقيده کې د رسول الله صلی الله عليه وسلم او د هغه د اصحابو په شان وي.

دوی اهل سنت نومول شوي دي: ځکه دوی د رسول الله صلی الله علیه وسلم د سنتو پیروان او د بدعت پرېښودونکي دي.

دوی په جماعت نومول شوي دي: ځکه چې دوی په حق باندې راټول شوي او په اړه يې سره ندي جلا شوي.

❊❊❊

د فقهي ځانګه

۱. پوښتنه: طهارت تعریف کړئ؟

ج- **طهارت (پاکوالی)**: د ناپاکۍ لرې کول، او د پلیتۍ له منځه وړل دي.

د نجاست پاکي: د مسلمان لپاره لازم دي چې هر هغه نجاست چې د هغه په بدن، جامو، یا د لمانځه په ځای کې وي، هغه لرې کړي.

د نجاست پاکوالی: دا په اودس یا غسل، په پاکو اوبو یا تیمم سره کیږي، د هغه چا لپاره چې اوبو ته لاسرسی و نه لري او یا یې استعمالولی نه شي.

۲. پوښتنه: هغه څه چې نجاست ورته رسيدلى وي څنګه پاکوې؟

ج- په اوبو سره په مينځلو تر هغه چې پاک شي.

- او هغه څه چې سپي څټلى وي؛ اووه ځلې بايد ومينځل شي لومړى ځل په خاورو سره.

۳. پوښتنه: د اودس فضيلت څه دى؟

ج- رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: "کله چې يو مسلمان بنده " - يا "مؤمن" -اودس کوي -نو کله چې- " خپل مخ ومينځي؛ هره ګناه يې چې په سترګو کړې وي له اوبو سره د هغه له مخ څخه وځي" - يا " د اوبو په وروستي څاڅکي سره" - " او هر کله چې خپل لاسونه ومينځي، د هغه له لاسونو څخه هره هغه ګناه يې چې لاسونو سره کړې وي په اوبو

سره د هغه له لاسونو څخه وځي" - يا "د اوبو په وروستي څاڅکي سره" - کله چې هغه خپلې پښې ومينځي؛ هره ګناه ته يې چې په پښو سره ورتګ کړی وي د اوبو سره د هغه له پښو څخه وځي " - يا "د اوبو له وروستي څاڅکي سره" - "تر هغه چې هغه له ګناهونو پاک شي." مسلم روايت کړی.

۴. پوښتنه: اودس څنګه کوې؟

ج- درې ځلې لاسونه مينځل.

درې ځلې مضمضه (خولې ته اوبه اچول)، استنشاق (پوزې ته اوبه اچول) او استنثار کول (له پوزې څخه بيرته د اوبو سونګکول).

مضمضه، د خولې مينځل: په خوله کې اوبه اچول، او د هغې اړول راړول او بيرته توی کول.

استنشاق، په ښي لاس سره پزې ته د هوا په کش کولو سره اوبه اچول.

استنثار، له پزې څخه اوبه ایستل: د استنشاق نه وروسته په چپ لاس له پزې څخه د اوبو ایستل دي.

بیا درې ځلې مخ پرېمینځل.

بیا لاسونه سره د څنګلو درې ځلې پرېمینځل.

بیا سر مسح کول، په لاسونو دې چې مخکې او وروسته یې کش کړې، او غوږونه ورسره مسح کړې.

بیا درې ځلې خپلې پښې سره د بښنګرو مینځل.

دا بشپړ اودس دی، او دا له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه په بخاري او مسلم کې په احادیثو ثابت دی چې له عثمان، عبدالله بن زید او نورو څخه

روایت شوی دی. او د هغه څخه په بخاري او نورو کې هم ثابت دي چې: رسول الله صلی الله علیه وسلم یو یو ځل اودس وکړ، او دوه دوه ځله یې اودس وکړ، یعنې: د اودس هر غړی یې یو یا دوه ځلې ومینځه.

٥. پوښتنه: د اودس فرضونه کوم او څو دي؟

ج – د اوداسه فرضونه هغه څه دي چې که یو یې پاتې شي نو پرته له هغې د مسلمان اودس نه صحیح کیږي.

١– د مخ مینځل، سره له مضمضې او استنشاق،

٢– د لاسونو مینځل تر څنګلو پورې،

٣– د غوږونو په شمول د سر مسح کول،

٤- د پښو مینځل تر ښنګرو پورې،

٥- د غړو تر مینځ ترتیب مراعاتول، لکه د مخ مینځل، بیا لاسونه، بیا د سر مسح، او بیا د پښو مینځل،

٦. موالات: یعنی په دوامداره توګه اودس کول، پرته له وقفې څخه تر څو مخکنی غړی وچ نه شي.(یعني مخکې لدې چې مخکې غړی وچ شي باید ورپسې نور غړي ژر ومینځل شي)

– لکه دا چې نیم اودس وکړي او نیم يې بل وخت پوره کړي، نو په دې شکل يې اودس صحیح نه دی.

۶. پوښتنه: په اودس کې څو سنتونه دي بیان يې کړئ؟

ج – **د اودس سنتونه:** هغه کارونه دي که يې وکړل؛ اضافي اجر او ثواب لري، او که چېرته يې پرېښودل نو ګناه پرې نشته، او اودس يې صحيح دی.

١– تسميه: بسم الله ويل،

٢– مسواک وهل،

٣– د لاسونو مينځل،

٤– د ګوتو خلالول،

٥– د اعضاوو دوه او درې ځلې مينځل،

٦– له ښي خوا پيل کول،

٧– له اودس څخه وروسته دا دعا وييل: «أشهد أن لا إلٰه إلا الله، وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدًا عبده

ورسوله». "زه شاهدي ورکوم چې له اللّٰه پرته بل معبود نشته، هغه یوازې دی او شریک نه لري، او شاهدي ورکوم چې محمد – صلی اللّٰه علیه وسلم د هغه بنده او رسول دی" ۸- له هغه وروسته دوه رکعته لمونځ کول،

۸- له هغه وروسته دوه رکعته لمونځ کول.

۷. پوښتنه: د اودس ماتوونکي وشمیرئ؟

ج- اودس ماتوونکي **هغه څه دي چې له دوو لارو؛** شرمګاه او مقعد څخه راوځي، لکه ، ډکې، تشې متیازې، باد او داسې نور لکه:

خوب، لیونتوب، یا بې هوښي،

د اوښ غوښه خوړل،

پرته له پردې څخه لاس سره د شرمګاه یا مقعد لمس کول.

۸. پوښتنه: تیمم څه شی دی؟

ج- **تیمم**: د خاورې او د ځمکې د نورو برخو استعمال ته تیمم وایي، کله چې اوبه شتون و نه لري او یا د عذر له امله یې استعمالولی نه شي.

۹. پوښتنه: تیمم څنګه کوې؟

ج- په ورغوو سره یو ځل د ځمکې وهل، او د مخ او لاسونو شاګانې پرې یو ځل مسح کول

۱۰. پوښتنه: د تیمم ماتوونکي کوم دي؟

ج- ټول هغه څه چې اودس ماتوي.

کله چې اوبه وموندل شي.

١١. پوښتنه: موزې او جرابې څه شی دي؟ آیا هغې دواړو باندې مسح کیږي؟

ج- **موزې (خفین):** هغه څرمنیزو موزو ته وایي چې پښو ته وراغوستل کیږي.

جرابې: هغه څه چې له څرمن پرته په پښو کیږي.

د پښو مینځلو پر ځای پرې مسح کول روا دي.

١٢. پوښتنه: په ماسیو (خفین) د مسحې کولو حکمت ذکر کړئ؟

ج – پر بنده ګانو آساني او د تکلیف کمول، په ځانګړې توګه د یخنۍ، ژمي او سفر په وخت کې، کله یې چې لرې کول ستونزمن وي.

١٣. پوښتنه: پر ماسیو (خفین) د مسحې کولو شرطونه کوم دي؟

ج- ۱- د موزو (خفینو) اغوستل د پاکوالي په حالت کې، یعني له اودس نه وروسته.

۲- موزې باید پاکې وي، په ناپاکو موزو مسح کول روا ندي.

۳- موزو باید هغه ځای پټ کړی وي چې په اودس کې یې وینځل لازم دي.

٤- مسح باید په ټاکلې موده کې وي، د مقیم او غیر مسافر لپاره: یوه شپه او ورځ، او د مسافر لپاره: درې ورځې او شپې.

۱۴. پوښتنه: پر موزو د مسحې کولو طریقه څرنګه ده؟

ج- **د مسحې کولو طریقه دا ده:** د لاسونو لمدې ګوتې به د پښو په ګوتو کېږدي بیا دې پورته تر

لینګي پورې کش کړي، ښی پښه په ښي لاس او
چپه پښه دې په چپ لاس مسح کړي، او د مسحې
په وخت کی به خپلې ګوتې پرانیزي او تکرار به نه
کوي.

۱۵. پوښتنه: څه شی پر جرابو مسح کول ماتوي؟

ج ۱- د مسحې لپاره د ټاکلې مودې ختمېدل، د
شریعت د ټاکلې مودې له تېرېدو وروسته په موزو
باندې مسح کول روا ندي، د مقیم لپاره یوه ورځ او
یوه شپه، او درې ورځې او شپې د مسافر لپاره.

۲- د موزو ویستل، که څوک له مسحې کولو
وروسته د دواړو پښو موزې یا یو له هغو څخه وباسي
نو مسح یې باطل ده.

۱۶. پوښتنه: د لمانځه معنی؟

ج- **لمونځ:** په خاصو ویناوو او کړنو سره د الله جل جلاله عبادت دی، په تکبیر سره پیل او په سلام سره پای ته رسول دي.

۱۷. پوښتنه: د لمانځه حکم؟

ج- لمونځ په هر مسلمان فرض دی.

الله تعالی فرمایي: ﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا 103﴾

بیشکه لمونځ په مومنانو باندې په (معلومو) وختونو کې فرض کړی شوی دی. [سورة النساء: 103].

۱۸. پوښتنه: د لمونځ نه کولو حکم څه دی؟

ج- **لمونځ پرېښودل کفر دی**، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: "زموږ او د دوی تر منځ تړون لمونځ دی، نو چا چې دا پرېښود، هغه کافر شو." د احمد او ترمذي او نورو روایت دی.

۱۹. پوښتنه: پر مسلمان په ورځ او شپه کې څو لمونځونه واجب دي؟ د هر لمانځه لپاره څو رکعتونه دي؟

ج- په ورځ او شپه کې پنځه وخته لمونځ فرض دی، د سهار لمونځ: دوه رکعته، د ماپښین لمونځ: څلور رکعته، د مازیګر لمونځ: څلور رکعته، د ماښام لمونځ: درې رکعته، او د ماخستن لمونځ: څلور رکعته دي.

۲۰. پوښتنه: د لمانځه شرطونه وشمیرئ؟

ج- ۱- اسلام؛ نو د کافر لمونځ صحیح ندی،

٢- عقل؛ نو د لیوني لمونځ صحیح ندی،

٣. تمیز؛ نو د کوچني ماشوم چی توپیر نشي کولای د هغه لمونځ صحیح ندی،

٤- نیت،

٥- د وخت داخلیدل،

٦- پاکوالی او د بې اودسۍ لرې کول،

٧- له نجاست نه پاکوالی،

٨- د عورت پټول،

٩ – قبلې ته مخامخ کېدل،

٢١. پوښتنه: د لمانځه رکونونه وشمېرئ؟

ج- لمونځ څوارلس رکنونه لري، چې په لاندې ډول دي:

يو له هغو څخه: هغه څوک چې د دريدلو توان لري

بايد په فرض لمانځه کې ودريږي.

تکبير تحريمه: «اللّٰه اکبر» ،

د فاتحې سورت لوستل،

رکوع کول، خپله شا بايد د سر سره يو برابر کړي،

له رکوع څخه پورته کيدل،

برابر دريدل،

سجده کول، او د سجدې ځاى باندى خپل تندى،

پوزه، لاسونه، زنګنونه او د پښو د ګوتو څوکې لګول،

د سجدې څخه پورته کيدل،

د دوو سجدو تر منځ کيناستل،

سنت دا دي چې: چپه پښه وغځول شي او هغې باندې کېني، ښۍ پښه دې قبلې خوا ته ولاړه وساتي، **اطمینان او آرامتیا**، او هغه په هر فعلی رکن کی باید خپله آرامتیا وساتي،

وروستی تشهد،

تشهد ته کښیناستل.

دواړو خواوو ته سلام ګرځول او هغه دا چې هر لورې ته مخ اړولو سره ووايي: "السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته."

د رکنونو ترتیب - لکه څرنګه چې مو یادونه وکړه - د مثال په توګه، که هغه په قصدي توګه له رکوع څخه مخکې سجده وکړه؛ لمونځ یې باطل شو؛ او

که يې په سهوه کې وکړه وربانديې لازم دي چې رکوع وکړي او بيا سجده وکړي.

۲۲. پوښتنه: د لمانځه واجبات ذکر کړئ؟

ج- د لمانځه واجبات اته دي، او په لاندې ډول دي:

۱- له تحريمه تکبير پرته نور تکبيرونه،

۲- د (سمع الله لمن حمده) ويېل، د امام او منفرد لپاره،

۳- د (ربنا و لک الحمد) ويېل،

۴- د (سبحان ربي العظيم) ويېل، په رکوع کې يو ځل،

۵- د (سبحان ربي الأعلى) ويېل، يو ځل په سجده کې.

٦- د (رب اغفر لی) وییل، د دوو سجدو په مینځ کې،

٧- لومړی تشهد،

٨- د لومړي تشهد لپاره کیناستل.

٢٣. پوښتنه: د لمانځه سنتونه څو او کوم دي؟

ج- د لمانځه سنتونه یوولس دي، چې په لاندې ډول دي:

١- د تکبیر تحریمي له ویلو څخه وروسته باید ووایي: « سُبْحَانَکَ اللَّهُمَّ وَ بِحَمْدِکَ وَتَبَارَکَ اسْمُکَ، وَتَعَالَی جَدُّکَ وَلَا اِلَهَ غَیْرُک.

ای الله! پاکي او ستاینه یوازې تا لره ده او نوم دې مبارک دی،شان دې لوړدی او له تا پرته بل معبود نشته. دې ته د استفتاح دعا ویل کیږي.

۲. تعوذ: اَعُوْذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَنِ الرَّجِيْمِ .

۳. بسم الله پوره ویل(بسم الله الرحمن الرحیم)

٤- د آمین وییل.

٥- له فاتحې وروسته د سورت لوستل.

٦- (په جهري لمانځه کې)

د امام لپاره په لوړ آواز قراءت کول.

- له سمع الله لمن حمده څخه وروسته: "**ملء السَّمٰوات، وملء الأرض، وملء ما شئت من شيء بعد**". وییل :

یعنې ؛ حمد او ثنا دې وي تا لره د آسمانونو په اندازه، د

زمکې په اندازه، او د هر هغه څه په اندازه چې ته يې غواړې،

۸- په رکوع کې له يو ځل څخه زيات تسبيح وييل: يعني: دويم او دريم ځل تسبيح او يا له دې څخه ډېر،

۹- په سجده کې له يو ځل څخه زياد د تسبيحاتو ويیل،

۱۰- هغه څه چې د دوو سجدو په منځ کې يې له يو ځل څخه زيات ووايي: رب اغفرلي، يعنی ای ربه ما وبخښه.

۱۱- په وروستي تشهد کې پر هغه د هغه پر کورنۍ او د الله په نيکو بنده ګانو باندې درود او سلام ويیل او وروسته ورڅخه دعا کول،

څلورم: فعلی سنتونه، او هيئات بلل کيږي:

۱- تحریمه تکبیر سره د لاسونو پورته کول،

۲- او د رکوع پر مهال،

۳- د رکوع څخه د پورته کیدو پر مهال،

٤- او له هغه وروسته یې بښکته کول،

٥- ښي لاس په چپ لاس باندی ایښودل،

٦- د سجدې ځای ته کتل،

۷- د ودریدلو پر مهال د پښو جلا کول،

۸- په خپلو لاسونو یې زنګونونه کلک نیول، په داسی حال کی چې ګوتې یې په رکوع کې پرانستې وي،او ملا یې هواره اوږده کړې وي او سر یې هم د ملا سره برابر نیولی وي.(نه کښته وي او نه پورته)،

۹- د سجدې غړي باید زمکې باندې د سجدې پر ځای ونښلوي،

۱۰- متې له تشو (ځنګونو) څخه جلا کول، او خیټه له ورنونو څخه او ورنونه له پنډیو څخه، او د پنډیو او دزنګونونو تر مینځ جداوالی،او د پښو نیغ درول، د پښو د ګوتو لاندې برخه په ځمکه کېښودل پداسې حال کې چې سره جلا وي، او لاسونه د اوږو برابر ایښودل په داسې حال کې چې ګوتې یو له بل سره نښتې وي،

۱۱- د دوو سجدو تر منځ غوړیدلی کیناستل، او په لومړي تشهد کې هم او په دویم تشهد کې تورک کول.(چپه پښه د ښی پښې لاندې کول او ښی پښه

نيغه ودرول او په چپ کوناټي کښيناستل. دې ته تورک وايي)

۱۲- د دواړو سجدو په منځ کې لاسونه په غځيدلی شکل باندی په ورنونو ايښودل، او د دو سجدو په منځ کې هم چې ګوتې بايد يو له بل سره نښتي وي، او همدا رنګه په تشهد کې هم، مګر دا چې د ښي لاس سلطانۍ او خچۍ (څلورمه او پنځمه) ګوتې ونيول شي، غټه او منځنۍ ګوتې سره حلقه کړاي شی، او د الله د ذکر په وخت کې د شهادت ګوتی سره اشاره وشي.

۱۳- د سلام په وخت کې ښي او چپ لوري ته مخ کول.

۲۴. پوښتنه: د لمانځه باطلوونکي کوم دي؟

ج- (۱) د لمانځه د يو رکن او يا له شرطونو څخه د يو شرط پرېښودل،

(۲) قصداً خبرې کول،

(۳) خوړل او څښل،

(4) ډير پرله پسې حرکتونه،

(۵) د لمانځه د واجباتو څخه يو واجب په قصدي توګه پرېښودل،

۲۵. پوښتنه: مسلمان به څنګه لمونځ کوي؟

ج- د لمانځه طريقه:

۱- په ټول بدن سره قبلې ته مخامخ کېدل، پرته له انحراف او يو خوا او بل خوا کتلو څخه.

٢- بیا به په زړه کې پرته له تلفظ کولو څخه د هغه لمانځه نیت کوي چې د کولو اراده یې لري.

٣- بیا تکبیر تحریمه: الله اکبر وایي او د تکبیر د ویلو پر مهال خپل لاسونه تر اوږو پورې پورته کوي.

٤- بیا د سینې ~~د~~ له پاسه د ښي لاس ورغوی د چپ لاس په شا باندی ږدي.

٥- بیا شروع کوي او وایي: اللّٰهُمَّ باعد بيني وبين خطاياي كما باعدت بين المشرق والمغرب، اللّٰهُمَّ نقني من خطاياي كما يُنقى الثوب الأبيض من الدنس، اللّٰهُمَّ اغسلني من خطاياي بالماء والثلج والبرد». ای الله ما له ګناهونو څخه داسې جلا کړه لکه څنګه چې تا ختیځ له لویدیځ څخه لرې کړی، ای الله ما له ګناهونو څخه داسې پاک کړه لکه سپینه جامه چې

له کثافاتو څخه پاکیږي، ای الله ما له ګناهونو څخه په اوبو، واورو او ږلۍ سره پاک کړه.

یا وایي: سُبْحَانَک اللّٰهُمَّ وَ بِحَمْدِک وَتَبارَک اسْمُک، وَتَعَالَی جَدُّک وَلَا اِلَهَ غَیْرُک. ای الله! پاکي او ستاینې یوازې تاله دي او نوم دي مبارک دی، شان دې لوړدی او له تا پرته بل معبود نشته .

٦- بیا تعوذ وایي: اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّیْطَنِ الرَّجِیْمِ . زه الله ته پناه وروړم له رټلي شیطان څخه.

٧- بیا بسم الله او د فاتحې سورت لولي، نو وایې:

﴿بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ (1) د الله په نامه سره (شروع کوم) چې ډېر زیات مهربان، همیشه رحم کوونکی دی.

الْحَمْدُ للهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (2). ټول (د كمال) صفتونه خاص د الله لپاره دي چې د ټولو عالَمونو ښه پالونكى دى.

الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ (3). ډېر زيات مهربان، هميشه رحم كوونكى دى.

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ (4). د بَدلې د ورځې مالك دى.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (5). مونږ خاص ستا عبادت كوو او خاص له تا نه مدد غواړو.

اهدِنَـا الصِّرَاطَ الْمُستَقِيمَ (6). ته مونږ ته سَمَه (نېغه) لاره وښيه.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنعَمتَ عَلَيهِمْ غَيرِ المَغضُوبِ عَلَيهِمْ وَلاَ الضَّالِّينَ (7). د هغو خلکو لاره چې تا پر هغوی باندې انعام کړی دی؛ چې نه غضب کړای شوي او نه ګمراهان دي. [سورة الفاتحة:1-7].

بيا وايي: (آمين) يعنې: اې الله قبول يې کړه.

٨- بيا دې هغه قران ولولي چې ورته اسان وي او د سهار په لمانځه کې دې تلاوت اوږدوي.

٩- بيا رکوع کوي، يعنې: د الله د تعظيم لپاره سر ښکته کوی ، او د رکوع په وخت کې تکبير وايي، او لاسونه د اوږو پورې پورته کوي. او سنت دا دي چې: خپله شا اوږده کړي(هموار)، او خپل سر ور سره برابر کړي، او لاسونه پر زنګنونو کېږدي پداسې حال کې چې او ګوتې يې جلا سره وي.

١٠- په رکوع کې درې ځلې: «سُبْحَانَ اللّهِ الْعَظِيْمِ» وايي او که دا ووايي: « سبحانك اللّٰهُمَّ وبحمدك، اللّٰهُمَّ اغفر لي(١). نو غوره ده .اې الله! پاکي او ستاينې يوازې تالره دي، يا الله ما ته بخښنه و کړه.

١١- بيا خپل سر له رکوع څخه پورته کوي او وايي: سمع الله لمن حمده " الله د ثنا ويونکو ستاينه واوريده." بيا لاسونه پورته کوي تر اوږو پورې، او مقتدي دا نه وايي: " سمع الله لمن حمده " بلکه وايي: ربنا ولك الحمد ، "زموږ ربه ستاينه خاص تا لره ده."

١٢- بيا له پورته کيدو وروسته وايي: : «ربنا ولك الحمد، ملء السماوات والأرض، وملء ما شئت من شيء بعد». "زموږ ربه ستا ستاينه ده، د آسمانونو او

ځمکې د ډکوالي په اندازه او د هغه څه د ډکوالي په اندازه چې تاسو يې غواړئ."

۱۳- بيا لومړی سجده کوي، او د سجدې پر مهال وايي: الله أکبر"الله لوی دی" او په اوو غړو سجده کوي: تندی سره د پزې، لاسونه، زنګنونه، د پښو سرونه، او خپلې متې به له اړخونو څخه لرې ساتي، څنګلې به په ځمکه نه خپروي، او د ګوتو سرونه به قبلې ته مخامخ کوي.

۱٤- په سجده کې درې ځلې: " سبحان ربي الأعلى "وايي او که يې دا الفاظ ورزيات کړل: "«سبحانك اللّٰهُمَّ ربنا وبحمدك، اللّٰهُمَّ اغفر لي " نو غوره ده. اې الله! پاکي او ستاينې يوازې تاله دي، يا الله ما ته بخښنه وکړه.

۱۵- بیا له سجدې څخه سر پورته کوي او وايي: اللّٰه أکبر (اللّٰه لوی دی).

۱٦- بیا د دواړو سجدو په مينځ کې په چپه پښه کښيني، ښۍ پښه ودروي، خپل ښی لاس د خپلې ښۍ پښې په ورون زنګون ته نږدې ږدي، او د ښي لاس سلطانۍ او خچه (څلورمه او پنځمه) ګوته کلکې نيسی، غټه او منځنۍ ګوتې سره حلقه کوي، او د دعا په وخت کې د شهادت ګوتې سره اشاره کوي، او خپل کيڼ لاس د ګوتو په څيرولو سره په چپ ورون ږدي په هغه ځای کې چې زنګون ته نږدی دی.

۱۷- د دوو سجدو تر منځ د ناستې په وخت کي وايي: «رب اغفر لي، وارحمني، واهدني، وارزقني، واجبرني،

وعافني». " ای ربه، ما ته بخښنه وکړه، پر ما رحم وکړه، ما ته لارښوونه وکړه، ما ته روزي راکړه، زما په زړه پټی ولګوه، او زما حفاظت ~~وکړي~~وکړه."

۱۸- بیا لکه د لومړۍ سجدې به څېر دویمه سجده کوي، او د سجدې پر مهال تکبیر وايي.

۱۹- بیا له دویمې سجدې څخه پاڅیږي او وايي: الله أکبر «الله لوی دی» او دویم رکعت لکه د لومړي رکعت په څیر اداء کوي، مګر دا چې په هغه کې استفتاحیه دعا نه وايي.

۲۰- بیا د دویم رکعت له پای ته رسیدو وروسته کښیني او وايي: الله اکبر، «الله لوی دی» او کښیني څرنګه چې د دوو سجدو په منځ کې ناست و.

٢١ – په دې ناسته کې تشهد ویل کیږي او وایي:

«التحيات لله والصلوات والطيبات، السلام عليك أيها النبي ورحمة الله وبركاته، السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين، أشهد أن لا إلٰه إلا الله، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله، اللّٰهُمَّ صلِّ على محمد وعلى آل محمد، كما صليت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم، إنك حميد مجيد، وبارك على محمد وعلى آل محمد، كما باركت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم، إنك حميد مجيد. أعوذ بالله من عذاب جهنم، ومن عذاب القبر، ومن فتنة المحيا والممات، ومن فتنة المسيح الدجال».

«ثنا، ستاینه او پاکي الله لره دي، ای نبي! پرتا دې سلام، د الله رحمت او برکتونه ~~دې~~ وي، پرمونږ او د الله پر نیکو بندګانو دې سلام وي، شاهدي ورکوم

چې بې له الله پرته بل لایق د عبادت نشته او شاهدي ورکوم چې محمد صلی الله علیه وسلم د الله بنده او رسول دی. یا الله! پر محمد صلی الله علیه وسلم او دهغه پرکورنۍ رحمت ووروه، لکه پر ابراهیم علیه السلام او د هغه پرکورنۍ دې چې لورولی ، بېشکه ته ستایل شوی او لوی یې .ای الله !پر محمد او د هغه پر کورنۍ برکتونه وروه، لکه پر ابراهیم علیه السلام او د هغه پرکورنۍ دې چې ورولی ي و، بېشکه ته ستایل شوی او لوی یې . زه د دوزخ له عذابه، د قبر له عذابه، د ژوند او مرګ له فتنو او د دجال له فتنو څخه په الله پناه غواړم.» بیا له خپل رب څخه د دنیا او آخرت د خیر غوښتنه کوي.

۲۲- بیا ښي اړخ ته سلام اړوي وايي په: السلام عليكم ورحمة الله وبركاته) وييلو سره ښي او چپ لور ته سلام اړوي. او چپ طرف ته هم همداسې.

۲۳ – كه لمونځ درې يا څلور ركعتي وي ی، د لومړي تشهد په پای كې «أشهد أن لا إله إلا الله، و أشهد أن محمداً عبده ورسوله». وايي

يعنى زه شاهدي وركوم چې له الله پرته بل معبود نشته او شاهدي وركوم چې محمد د هغه بنده او رسول دی» او توقف كوي.

۲٤- بيا پاڅيږي او وايي: الله أكبر «الله لوی دی» او په دې وخت كې د اوږو پورې لاسونه پورته كوي.

۲۵- بيا خپل پاتې لمونځ لكه د د دويم ركعت په څير ادا كوي، خو د فاتحې په ويلو بسنه كوي.

٢٦ – بیا په متورک شکل ~~کینی~~ کیني ~~نو~~ داسې چې خپله ~~ښی~~ ښۍ پښه ودروي- او چپه پښه به ~~له~~ د ښۍ پښې د ساق لاندې ~~تیروی~~ تیروي او خپل مقعد به په ځمکه ~~نښلوی~~ نښلوي، او لاسونه به په ورنو کېږدی په هغه طریقه لکه څنګه یې چې په تشهد اول کې ایښي وو.

٢٧ – په دې ناسته کې ټول تشهد ویل کیږي.

٢٨- بیا ~~شي~~ ښې لورې ته سلام اړوي او وايي: «السلام علیکم ورحمة اللّٰه وبرکاته» او چپ طرف ته هم.

۲۶. پوښتنه: د لمانځه څخه له سلام اړولو وروسته کوم اذکار وايې؟

ج- أَسْتَغْفِرُ اللّٰه، "زه د الله څخه بخښنه غواړم".

(درې ځله).

- «اللّهُمَّ أَنْتَ السَّلامُ، وَمِنْكَ السَّلام، تَبارَكْتَ يا ذا الجَلالِ وَالإِكْرام». - "اې الله، ته سلام يې، او ستا د طرفه سلامتيا ده، ته برکت ورکولو والا ذات يې، اى د عظمت او عزت خاونده."

- «لا إلهَ إلاّ اللّٰهُ وحدَهُ لا شريكَ لهُ، لهُ المُلْكُ ولهُ الحَمْد، وهوَ على كلّ شَيءٍ قَدير، اللّهُمَّ لا مانِعَ لِما أَعْطَيْت، وَلا مُعْطِيَ لِما

مَنَعْت، وَلا يَنْفَعُ ذا الجَدِّ مِنْكَ الجَد». - له

الله پرته بل معبود نشته، یوازییوازي، بې شریکه

دی، هغه لره پاچاهي ده او هغه لره ستاینه ده او هغه

پر هر څه قادر دی، ای الله! هر څه چې ورکوې

څوک يې مخه نشي نیولی، او هر څه چې له چا څخه

منع کوې څوک يې نشي ور کولی.فایده نه شي

ورکولای خاوند د شرافت او مرتبې ته ستا د عذاب

په مقابل کې شرافت او مرتبه د هغه.

- «لا إلهَ إلاّ اللهُ، وحدَهُ لا شريكَ لهُ، لهُ

الملكُ ولهُ الحَمد، وهوَ على كلّ شيءٍ قدير،

لا حَوْلَ وَلا قوَّةَ إِلاّ بِاللهِ، لا إلهَ إلاّ اللهُ، وَلا

نَعْبُدُ إلاّ إيّاه، لَهُ النِّعْمَةُ وَلَهُ الفَضْل وَلَهُ الثَّناءُ

الحَسَن، لا إلهَ إلاّ اللّه مخْلِصينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الكافِرون». "له الله پرته بل معبود نشته، يوازينى، بې شريكه دى، پاچايي د هغه ده او ستاينه همغه لره ده، او هغه په هر څه قادر دى، ~~د الله~~ نشته له بدئ اړول او ~~په~~ د نيکئ توفيق ورکول مګر د الله په ~~مدد~~ مرسته، ~~د~~ له الله پرته بل معبود نشته، او موږ د بل چا عبادت نه کوو مګر د لوى الله، الله لره لورينه او غوره والى او ~~نيكه~~ نيكه ستاينه ده، نشته بل معبود پرته د لوى الله څخه، هغه ته په دين کې مخلص يو، كه څه هم كافران يې بد ګڼي.

- «سُبْحانَ اللّهِ» (دري ديرش ځلي).

«الحَمْدُ لله» (دري ديرش ځلي).

«اللّٰهُ أَكْبَر» (درې ديرش ځلې).

بيا د سل پوره کولو لپاره وايي: «لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد، وهو على كل شيء قدير». "له الله پرته بل معبود نشته هغه يو دی شريک نه لري، د هغه لپاره پاچاهي ده او د هغه لپاره ستاينه ده، او هغه په هر څه قادر دی."

د اِلاخلاص سورت او معوذات (١) تلاوت کوي. درې ځلې د سهار او ماښام له لمانځه وروسته او يو ځل له نورو لمونځونو څخه وروسته.

- يو ځل آيت الکرسي وايي.

٢١. پوښتنه: سنت (١) لمونځونه کوم دي؟ او فضيلت يې څه دي؟

ج – دوه رکعته مخکې له د سهارد لمانځه نه څخه.

څلور رکعته له ماسپښین نه مخکې.

دوه رکعته له ماسپښین نه وروسته.

دوه رکعته د ماښام د لمانځه نه وروسته.

دوه رکعته د ماخستن د لمانځه نه وروسته.

فضیلت یې: رسول الله (ﷺ) فرمایلي دي: چا چې په شپه او ورځ کې دولس رکعته نفل(۱) لمونځ ادا کړ، الله تعالی به ورته په جنت کې کور جوړ کړي.

مسلم، احمد او نورو روایت کړی.

۲۸. پوښتنه: د اونۍ غوره ورځې کومې دي؟

ج- د جمعې ورځې؛ رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی دي: په ورځو کې غوره ورځ ستاسو د لپاره

جمعه ده، پدې کې آدم پیدا شوی او په همدې کې وفات شوی، په همدې ورځ صور(شپیلۍ) غږول کیږي او په همدې ورځ به عمومي مرګ وي(قیامت)، نو پر ما باندې زیات درود ووایئ، ځکه چې ستاسو درود ما ته وړاندې کیږي.

هغه وایي وایي: هغوی وویل: ای د الله رسوله، زموږ درود څنګه تاته وړاندې کیږي، حال دا چې ته خاورې شوی یې؟ - وایي خاورې شوی یې- هغه وویل: "الله جل جلاله پر ځمکه د پیغمبرانو جسدونه حرام کړي دي." ابو داود او نورو روایت کړی.

۲۹. پوښتنه: د جمعې د لمانځه حکم څه دی؟

ج- په هر بالغ، عاقل او مقیم، نارینه مسلمان باندې فرض عین دی.

الله تعالی فرمايي: ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَوٰةِ مِن يَوۡمِ ٱلۡجُمُعَةِ فَٱسۡعَوۡاْ إِلَىٰ ذِكۡرِ ٱللَّهِ وَذَرُواْ ٱلۡبَيۡعَۚ ذَٰلِكُمۡ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ 9﴾

ای هغو کسانو چې ايمان يې راوړی دی! کله چې د جمعې د ورځې د لمانځه لپاره اذان وويلی شي، نو تاسو د الله د ذکر (لمونځ) اهتمام وکړئ او اخيستل خرڅول پرېږدئ، دا ستاسو لپاره ډېر غوره دي که تاسو پوهېږئ [سورة الجمعة٩].

۳۰. پوښتنه: د جمعې لمونځ څو رکعته دي؟

ج – د جمعې د لمانځه د رکعتونو شمېر دوه رکعته دی چې امام پکې په جهر سره قراءت کوي، هغه (لمونځ) چې ورڅخه وړاندې دوه مشهورې خطبې وي.

۳۱. پوښتنه: آیا د جمعې د لمانځه څخه پاتې کېدل او نه ادا کول یې جواز لري؟

ج – له شرعي عذر پرته د جمعې له لمانځه څخه تخلف او نه ادا کول یې جواز نلري، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: "څوک چې درې جمعې د سستۍ او تنبلۍ له امله پرېږدي؛ الله د هغه په زړه باندې مهر لګوي. ابو داود او نورو روایت کړې.

۳۲. پوښتنه: د جمعې د ورځې سنتونه ذکر کړې؟

ج-۱- غسل کول.

۲- خوشبويي استعمالول.

٣- غوره جامې اغوستل.

٤- جومات ته وختي تلل.

٥- پر رسول الله صلى الله عليه وسلم ډېر درود ويل.

٦- د سورت الكهف تلاوت كول.

٧- جومات ته پياده تلل.

٨- د دعا د قبليدلو لپاره د قبليدو د وخت پلټنه.

٣٣. پوښتنه: د جماعت د لمانځه فضيلت بيان کړئ؟

ج – له عبدالله بن عمر (رضي الله عنهما) څخه روايت دى چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: "**د جماعت لمونځ له يوازي لمانځه څخه اوه ويشت درجې غوره دى.**" مسلم روايت کړى.

۳۴. پوښتنه: په لمانځه کې خشوع او عاجزي څه شی دی؟

ج – په لمانځه کې د زړه حضور او د غړو سکون.

الله تعالی فرمايي: ﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ (1) الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ (2)﴾يقينًا مومنان کامیاب شول، هغه چې هغوی په خپلو لمونځونو کې خشوع کوونکي دي [سورة المؤمنون: 1، 2].

۳۵. پوښتنه: زکات تعریف کړئ؟

ج – په ځانګړي مال کې، ځانګړی حق دی په ځانګړي وخت کې د ځانګړو خلکو لپاره.

- دا د اسلام له ارکانو څخه یو رکن دی، او فرضي صدقه ده چې له شتمنو څخه اخیستل کیږي او غریبانو ته ورکول کیږي.

الله تعالی فرمایي: ﴿وَآتُوا الزَّكَاةَ﴾ او زکات ورکړئ [سورة البقرة: 43].

۳۶. پوښتنه: مستحب صدقه څه شی دی؟

ج – هغه پرته له زکات څخه وي لکه خیرات کول په هر یو شی چې وي د خیر په کارونو کی او په هر وخت کې چې وي.

الله تعالی فرمایي: ﴿وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ او د الله په لاره کې خرڅ کوئ [سورة البقرة: 195].

۳۷. پوښتنه: روژه تعریف کړئ؟

ج- الله جل جلاله ته د عبادت کولو په موخه له سهاره تر لمر لوېدو پورې د نیت سره د روژې د ماتونکو شیزونو څخه لاس نیول دي، **او هغه په دوه ډوله ده:**

فرضي روژه: لکه د رمضان د میاشتې روژه چې د اسلام له ارکانو څخه ده.

الله تعالی فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ 183﴾

ای هغو کسانو چې ایمان یې راوړی دی! پر تاسو باندې روژه فرض کړی شوې ده لکه چې فرض کړې

شوې وه پر هغو کسانو چې له تاسو نه مخکې وو، د دې لپاره چې تاسو متقيان شئ. [سورة البقرة: 183].

او غير فرضي روژې: لکه د هرې اونۍ څخه د دوشنبې او پنجشنبې روژه، او د هرې مياشتې د ايام البيض درې ورځې روژه نيول دي، چې غوره يې د هرې قمري مياشتې (١٣، ١٤، ١٥) ورځې دي.

٣٨. پوښتنه: د رمضان مياشتې د روژې فضيلت بيان کړئ؟

ج- له ابوهريره (رضي الله عنه) څخه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: **څوک چې د رمضان روژه په ايمان او د ثواب په نيت ونيسي؛ د هغه مخکني ګناهونه بخښل کيږي.»** متفق عليه.

۳۹. پوښتنه: له رمضان پرته په بل وخت کې د نفلي روژې فضیلت بیان کړئ؟

ج – له ابو سعید الخدري (رضي الله عنه) څخه روایت دی، چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: "هیڅ بنده نشته چې د الله په لاره کې یوه ورځ روژه ونیسي، مګر دا چې په دې ورځ به الله د هغه مخ د اویا کلونو په اندازه له اور څخه لرې کړي."

متفق علیه.

– د "سبعون خریفا" معنا ؛: اویا مني (کلونه).(۱)

۴۰. پوښتنه: د روژې د ځینو فاسدوونکو نومونه واخلئ؟

ج-۱- په قصد سره خوړل او څښل.

۲- قصداً کانګې (استفراق) کول.

۳- له اسلام څخه وتل (ارتداد).

۴۱. پوښتنه: د روژې سنتونه کوم دي؟

ج-۱- روژه ماتي کې چټکې.(۱)

۲- پیشلمی (سحری) او د هغې ځنډ.(۱)

۳- ښېګڼو او عبادتونو کی زیاتوالی.

٤- کله چې روژه نیونکي ته کنځل وشي،ورته دې ووایي چې: زه روژه یم.

٥- د روژه ماتي په وخت کې دعا.(۱)

٦- په تازه خرما(رطب) یا کجوري سره روژه ماتول، که ونه موندل شي؛ په اوبو باندی باید روژه ماته شی.

۴۲. پوښتنه: حج تعریف کړئ؟

ج – **حج**: د الله تعالی عبادت دی چې د هغه د سپېڅلي کور ته د تللو په نیت په ټاکلي وخت کې د ځانګړو اعمالو لپاره ترسره کیږي.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ (97)﴾

او خاص د الله لپاره په خلکو باندې د (هغه د) کور زيارت کول فرض دي، په هغه چا باندې چې هغه د لارې وس ولري او څوك چې کافر شو، نو بېشکه الله له مخلوقاتو نه بېخي بې پروا دی. [سورة آل عمران: 97].

۴۳. پوښتنه: د حج ارکان وشمېرئ؟

ج-١- احرام.

٢- په عرفات دریدل.

٣- طواف افاضه (د حج طواف)

٤- د صفا او مروه تر مینځ سعی.

۴۴. پوښتنه: د حج فضیلت څه دی؟

ج – له ابوهریره (رضي الله عنه) څخه روایت دی وايي: ما له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه اوریدلي چې ویل یې: "څوک چې حج د الله لپاره وکړي، فحشا او بد اخلاقی و نه کړي، هغه د هغې ورځې په څیر بیرته (له ګناه څخه) راستنیږی چې مور زیږیدلی و. بخاري او نورو روایت کړی.

- "لکه ځنګه چې د هغه مور په هماغه ورځ زیږولی وي": یعني له ګناه څخه پاک .

۴۵. پوښتنه: عمره تعریف کړئ؟

ج- **عمره**: د الله تعالی عبادت دی چې د هغه د سپیڅلي کور په نیت په هر وخت کې د ځانګړو اعمالو لپاره ترسره کیږي.

۴۶. پوښتنه: د عمرې رکنونه وشمېرئ؟

ج-۱- احرام.

۲- د کعبې طواف.

۳- د صفا او مروه تر منځ سعی.

۴۷. پوښتنه: د الله په لاره کې جهاد څه دی؟

ج – د اسلام د خپراوي لپاره کوښښ او هلې ځلې کول، د هغه او د هغه له اهل څخه دفاع کول، او یا د اسلام او د هغه د اهل له دښمن سره جګړه کول دي.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (41)﴾

په مالونو او ځانونو سره د الله په لار کې جهاد کوئ، دا ستاسو لپاره ډېر غوره دی، که تاسو پوهېږئ. [سورة التوبة: 41].

د سیرت النبي څانګه

١. پوښتنه: زموږ د پیغمبر محمد صلی الله علیه وسلم نسب څه دی؟

ج – هغه محمد د عبدالله زوی د عبدالمطلب لمسی او عبد المطلب د هاشم زوی دی، او هاشم له قریشو څخه دی، قریش له عربو څخه دی او عرب د اسماعیل علیه السلام له اولادې څخه دي او اسماعیل د ابراهیم علیهما السلام زوی دی، پر هغه او زموږ پر پیغمبر صلی الله علیه وسلم دې تر ټولو غوره درود او سلام وي.

۲. پوښتنه: زموږ د پیغمبر صلی اللّٰه علیه وسلم د مور نوم څه دی؟

ج- نوم يې آمنه د وهب لور ده.

۳. پوښتنه: پلاريې کله مړ شو؟

ج- پلار يې په مدينه منوره کې په داسې حال کې مړ شو او هغه (محمد -صلى الله عليه و سلم-) د مور په خيټه وو لا زيږيدلی نه وو.

۴. پوښتنه: رسول اللّٰه صلی اللّٰه علیه وسلم کله پیدا شو؟

ج- د فيل پر کال، د ربيع الأول د مياشتې په دولسمه نېټه د دوشنبې په ورځ.

۵. پوښتنه: هغه په کوم ښار کې زیږیدلی؟

ج- په مکه کې.

۶. پوښتنه: له مور پرته یې شیدې ورکونکي او پالونکي څوک دي؟

- د خپل پلار آزاده شوې وینځه (مولاة أبیه)، ام ایمن.

- د خپل تره ابولهب آزاده شوې وینځه (مولاة عمه أبي لهب)، ثویبه.

- حلیمه سعدیه.

۷. پوښتنه: مور یې کله مړه شوه؟

ج – مور یې چې کله وفات شوه هغه شپږ کلن وو، او نیکه؛ عبدالمطلب یې پالنه وکړه.

۸. پوښتنه: د خپل نيکه عبدالمطلب له مرګه وروسته چا د هغه پالنه وکړه؟

ج- هغه د اتو کلونو و چې نيکه يې عبدالمطلب وفات شو، او تره يې ابو طالب د هغه پالنه کوله.

۹. پوښتنه: کله يې له خپل تره سره شام ته سفر وکړ؟

ج – هغه د دولسو کلونو په عمر کې له خپل تره سره شام ته سفر وکړ.

۱۰. پوښتنه: دويم سفر يې کله و؟

ج – دويم سفر يې د خديجې (رضي الله عنها) په پيسو تجارت کې و، ، او کله چې بيرته راستون شو، نو د پنځه ويشت کلنۍ په عمر يې له هغې سره واده وکړ.

۱۱. پوښتنه: قریشو کله کعبه بیا جوړه کړه؟

ج – قریشو کعبه بیا هغه مهال جوړه کړه چې هغه(۱) پنځه دېرش کلن و.

او کله چې قریشو د دې په اړه اختلاف وکړ، چې حجر الاسود باید څوک کېږدي، هغه یې د قضاوت لپاره غوره کړ، نو هغه په ټوټه (تکه)کې کېښودله او هرې قبیلې ته یې امر وکړ چې د څادر یوه څنډه ونیسي، او دوی څلور قبیلې وې، او کله چې یې خپل ځای ته پورته کړه، نو هغه – صلی الله علیه وسلم – په خپلو لاسونو کېښوده.

۱۲. پوښتنه: کله چې هغه په پیغمبرۍ ولیږل شو عمر یې څو کاله و؟ او چا ته لیږل شوی؟

ج – هغه څلویښت کلن و، او ټولو خلکو ته زیری ورکوونکی او ویروونکی ولیږل شو.

۱۳. پوښتنه: د وحې پیل په څه باندې وشو؟

ج – ریښتیني خوبونه لیدل، نو هغه به خوب نه لیده مګر دا چې د سهار په څیر به روښانه ریښتیا کېده.

۱۴. پوښتنه: د وحې نه مخکې د هغه حالت څنګه و؟ او په هغه باندې لومړی وحې کله نازل شوه؟

ج – په غار حرا کې به یې د الله عبادت کاوه او ځان سره به یې توخه وړله.

او په هغه باندې وحې نازل شوه، په داسې حال کې چې هغه په غار کې عبادت کاوه.

١٥. پوښتنه: د قران څخه لمړی هغه څه وو چې په هغه نازل شول؟

ج- د الله تعالی دا وینا: ﴿ٱقۡرَأۡ بِٱسۡمِ رَبِّكَ ٱلَّذِي خَلَقَ (1). ته د خپل هغه رب په نامه سره ولوله چې پیدا کړي یې دي (ټول مخلوقات).

خَلَقَ ٱلۡإِنسَٰنَ مِنۡ عَلَقٍ (2). انسان یې له پرنډ شوې (ټوټې) وینې نه پیدا کړی دی.

ٱقۡرَأۡ وَرَبُّكَ ٱلۡأَكۡرَمُ (3). ته ولوله، په داسې حال کې چې ستا رب ډېر عزتمند دی.

ٱلَّذِي عَلَّمَ بِٱلۡقَلَمِ (4). هغه چې په قلم سره یې ښوونه کړې ده.

﴿عَلَّمَ ٱلۡإِنسَٰنَ مَا لَمۡ يَعۡلَمۡ (5)﴾. انسان ته يې هغه څه ښودلي دي چې دی پرې نه پوهېده.

[سورة العلق: 1 – 5].

۱۶. پوښتنه: لومړی څوک و چې د هغه په رسالت يې ايمان راوړ؟

ج – **په نارينه و کی:** ابوبکر صديق (رضي الله عنه)، په ښځينه و کی: خديجه بنت خويلد، په هلکانو کی: على بن ابى طالب، په موالي(ازاد شوي غلامانو) کی: زيد بن حارثه او په غلامانو کی: بلال الحبشى (رضي الله عنها)، او داسی نور.

۱۷. پوښتنه: اسلام ته دعوت څنګه و؟

ج – دعوت درې کاله پټ و، بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم ته امر وشو بلنه ښکاره کړي.

۱۸. پوښتنه: د دعوت له ډاګیز کېدلو وروسته د رسول الله صلی الله علیه وسلم او پر هغه د ایمان راوړونکو حالت څنګه و؟

ج – مشرکانو هغه او مسلمانان ډېر زورول، تر دې چې هغه مؤمنانو ته اجازه ورکړه چې نجاشي ته په حبشه کې هجرت وکړي.

مشرکانو په یوه خوله رسول الله صلی الله علیه وسلم ته د ضرر رسولو او د هغه د وژلو موافقه وکړه، مګر الله تعالی د هغه ساتنه وکړه او هغه یې د خپل تره ابو

طالب د حمایت لاندې راوسته ترڅو هغه له دوی
څخه وساتي.

۱۹. پوښتنه: د رسول الله صلی الله علیه وسلم د بعثت په لسم کال کې څوک وفات شو؟

ج- د هغه تره ابو طالب او مېرمن یې خدیجه (رضي الله عنها) وفات شوي دي.

۲۰. پوښتنه: اسراء او معراج کله وو؟

ج- هغه د پنځوسو کالو و، پنځه وخته لمونځونه پرې فرض شول.

اسراء: له مسجد الحرام څخه مسجد الاقصی ته.

معراج: له مسجد الاقصی څخه تر آسمانه تر سدرة المنتهی پورې وه.

۲۱. پوښتنه: رسول الله صلی الله عليه وسلم له مکې نه بهر خلکو ته څنګه دعوت کاوه ؟

ج – د طائف خلکو ته به يې بلنه ورکوله او د حج په موسمونو او د خلکو مجلسونو کې به يې ځان پر خلکو پيش کاوه(چې زه پيغمبر يم په ما ايمان راوړئ) تر دې چې د مدينې خلک له انصارو راغلل او پر رسول الله صلی الله عليه وسلم يې ايمان راوړ او له هغه سره يې د ملاتړ بيعت وکړ.

۲۲. پوښتنه: رسول الله صلی الله عليه وسلم په مکه مکرمه کې ددعوت لپاره څو کاله پاتې شو؟

ج – ديارلس کاله پاتې شو.

۲۳. پوښتنه: رسول الله صلی الله علیه وسلم کوم ځای ته هجرت وکړ؟

ج- له مکې څخه مدینې ته.

۲۴. پوښتنه: څومره وخت په مدینه کې پاتې شو؟

ج- لس کاله.

۲۵. پوښتنه: په مدینه منوره کې د اسلام کوم احکام پر هغه فرض شوي دي؟

ج – زکات، روژه، حج، جهاد، اذان او د اسلام نور احکام پرې فرض شوي دي.

۲۶. پوښتنه: د رسول الله صلی الله علیه وسلم تر ټولو مهمې غزاګانې کومې دي؟

ج- د بدر لويه غزا.

د احد غزا.

د احزاب غزا.

د مکې د فتحې غزا.

۲۷. پوښتنه: له قرآن کريم څخه وروستي څه نازل شوي دي؟

ج- د الله تعالی دغه وينا: ﴿وَٱتَّقُوا يَوۡمًا تُرۡجَعُونَ فِيهِ إِلَى ٱللَّهِۖ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفۡسٍ مَّا كَسَبَتۡ وَهُمۡ لَا يُظۡلَمُونَ 281﴾

او تاسو له هغې ورځې نه ووېرېږئ چې په هغې کې به تاسو الله ته بېرته ورګرځول کېږئ، بيا به هر نفس ته پوره پوره ورکړی شي بدل د هغه عمل چې ده کړی

دی، او پر دوی به ظلم ونه کړی شي. [سورة البقرة: 281].

۲۸. پوښتنه: رسول الله صلى الله عليه وسلم کله وفات شو؟ او څو کلن و؟

ج- د هجرت په یوولسم کال د ربيع الاول په میاشت کې د درې شپیته کالو په عمر وفات شو.

۲۹. پوښتنه: د رسول الله صلى الله عليه وسلم د مېرمنو نومونه ذکر کړئ؟

ج-۱- خدیجه بنت خویلد (رضي الله عنها).

۲- سوده بنت زمعه (رضي الله عنها).

۳- عائشه (رضي الله عنها) د ابو بکر صدیق لور.

٤- حفصة د عمر -رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَما- لور

٥- زينب د خزيمة لور (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا).

٦- أم سلمة هند بنت أبي أمية (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا).هند د سلمه مور د ابي اميه لور

٧- أم حبيبة رملة بنت أبي سفيان (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا).د حبيبه مور رمله د ابوسفيان لور

٨- جويرية بنت الحارث (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) جويريه د حارث لور

٩- ميمونة بنت الحارث (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا). ميمونه د حارث لور.

١٠- صفية بنت حيي (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا). صفيه د حيي لور

۱۱- زينب بنت جحش (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا). زينب د جحش لور.

۳۰. پوښتنه: دهغه (ﷺ) اولادونه څوک دي؟

ج- درې نارينه دي:

- القاسم او په هغه باندې ملقب و.
- او عبدالله.
- او ابراهيم.
- له ښځينه و څخه:
- فاطمة
- رقية.
- أم كلثوم.
- زينب.

د هغه ټول اولادونه له خديجې (رضي الله عنها) څخه وو، پرته له ابراهيم څخه، او هغوی ټول له هغه څخه مخکې وفات شول، پرته له فاطمې څخه چې شپږ مياشتې وروسته له هغه څخه وفات شوه.

۳۱. پوښتنه: د رسول الله صلى الله عليه وسلم ځينې پيدايشی ځانګړنې بيان کړئ؟

ج – هغه په سړيو کی متوسط قامت درلود، نه لنډ او نه اوږد و، بلکې منځمهالی و، هغه سپين رنګه سوروالي ته نږدې و، غټه ږيره او پراخې سترګې يې درلودې، غټه خوله، ويښتان يې ډير تور و، غټې اوږې، ښه بوی او د هغه (ﷺ) داسې نورې ښکلې ځانګړتياوې.

۳۲. پوښتنه: رسول الله صلی الله علیه وسلم خپل امت پر څه پرېښودی دی؟

ج- هغه (ﷺ) خپل امت په سپینې طریقې پرېښودی، چې شپه یې د ورځې په څېر ده، یوازې هلاک شوی کس له هغه څخه منحرف کېږي، هیڅ نیکي یې نه ده پرېښې مګر دا چې د خپل امت یې هغه ته لارښونه کړې، او هیڅ شر یې نه دی پرېښې مګر دا چې خپل امت یې له هغه څخه ویرولی.

❊❊❊

د تفسير ځانګه

۱. پوښتنه: فاتحه ولولئ او تفسير يې کړئ؟

ج – د فاتحې سورت او تفسيريې:

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (1). پيل کوم د الله په نوم چې ډېر زيات مهربان او هميشه رحم والا دی.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (2). ټول (د کمال صفتونه خاص د الله لپاره دي چې د ټولو مخلوقاتو پالونکی دی.

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (3). ډېر زيات مهربان،رحم کوونکی دی.

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ (4). د بَدلې د ورځې مالك دى.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (5). مونږ خاص ستا عبادت کوو او خاص له تا نه مرسته غواړو.

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ (6). ته مونږ ته سَمَه (نېغه) لاره وښَيَه.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ (7)﴾. د هغو خلکو لار چې تا پر هغوی باندې انعام کړی دی؛ نه پر هغوی چې غضب کړای شوي او نه ګمراهان.

[سورة الفاتحة: 1 – 7].

تفسير:

ځکه ورته فاتحه وييل کيږي چې د الله تعالى کتاب پرې پيل شوی دی.

1- ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرحيم﴾ : د الله په نامه د قرآن تلاوت پيلوم او د هغه د نوم په تبرک سره له هغه څخه مرسته غواړم.

﴿الله﴾ يعني: لايق د عبادت، عبادت د هغه حق دی او په(الله) بل څوک نه نومول کيږي، دا اسم خاص د الله دی.

﴿الرَّحْمَن﴾ يعنی د پراخه رحمت خاوند چې هر شي ته يې رحمت رسيدلی دی

﴿الرَّحِيم﴾ يعنی: خاوند د مهربانۍ په مومنانو(١).

2- ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (2)﴾ يعنې: هر ډول ستاينه او كمال يوازې الله ته دى.

3- ﴿الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (3)﴾ يعنى د پراخ رحمت خاوند چې رحمت يې هر شي ته رسيدلى دى او د هغه رحمت خاوند چې په پرلپسې توګه مؤمنانو ته رسيږي.

4- ﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ 4﴾: د قيامت د ورځې مالک.

5- ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (5)﴾ يعني موږ يوازې ستا عبادت كوو او يوازې له تا څخه مرسته غواړو.

6- ﴿اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ (6)﴾: وښايه مونږ ته لاره برابره.

7- ﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ (7)﴾. لار د هغو کسانو چې تا پرې لورینه کړې ده؛ نه د هغو کسانو چې غضب پرې شوی او نه لار د ګمراهانو. (١)

له لوستلو وروسته «**آمین**» ویل سنت دي، چې مانا یې دا ده، یا الله قبول یې کړه.

٢. پوښتنه: زلزله سورت ولولئ او تفسیر یې کړئ؟

ج- زلزله سورت او تفسیر یې:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. د الله په نام سره (پیل کوم) چې ډېر زیات مهربان، بې حده رحم کوونکی دی.

﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا (1). کله چې ځمکه وخوځولی شي په خپلو سختو خوځولو سره.

وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا (2). او ځمکه خپل درانه پېټي بهر راوباسي.

وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا (3). او انسان به ووايي چې په دې څه شوي دي.

يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا (4). په دغې ورځې کې به دا ځمکه خپلې خبرې (حالات) بيانوي.

بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا (5). په دې سبب چې ستا رب به دې ته وحي وکړي.

يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ (6).

په دغې ورځ کې را وبه وځي خلک ډلې ډلې، د دې لپاره چې دوی ته خپل عملونه وښودل شي.

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ (7). نو هغه څوك چې د يوې ذرې په اندازه نېك عمل وکړي (،نو) دی به هغه ووینې.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (8)﴾. او هغه څوك چې د يوې ذرې په اندازه د شر (او بدی) عمل کوي (نو) دی به هغه ووینې. [سورة الزلزلة: 1 - 8].

تفسیر:

1- ﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا (1)﴾: کله چې زمکه وخوځیږي په سختو خوځېدلو سره، هغه څه چې د قیامت په ورځ به ورته پېښیږي.

2- ﴿وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا (2)﴾: او ځمکه به راوباسي هغه څه چې د هغې په خیټه کې دي د مړو او نورو شیانو څخه.

3- ﴿وَقَالَ الْإِنْ-سَانُ مَا لَهَا (3)﴾: انسان به په حیرانتیا ووایي: د ځمکې خوځښت او کډوډي د څه لپاره ده؟!

4- ﴿يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا (4)﴾: په هغه لويه ورځ به ځمکه د هغه د ښو او بدو څخه خبر ورکړي چې په هغې تر سره شوي دي.

5- ﴿بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا (5)﴾: ځکه چې الله هغې ته پوهه ورکړې او امر يې ورته کړی دی.

6- ﴿يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ (6)﴾: په هغه لويه ورځ چې په ځمکه کې زلزله وشي، خلک به د حساب له ځای نه ډلې ډلې راووځي ترڅو وګوري چې دوی په دې دنيا کې څه کړي و.

7- ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ (7)﴾: چا چې د يو کوچني مېږي په اندازه نيک او صالح عمل کړي وي؛ هغه به خپل وړاندې وګوري.

8- ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (8)﴾: او چا چې د هغې په اندازه شر او بد کار کړی وي؛ هغه به په خپل مخ کې وګوري.

۳. پوښتنه: د العادیات سورت ولولئ او تفسیر یې کړئ.

ج – العادیات سورت او تفسیر یې:

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. پیل کوم په نوم د الله چې ډیر زیات مهربان تل رحم والا دی.

﴿وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا (1)﴾. قسم دی په تېزو ځغلېدونکو آسونو، چې له سینو او ګېډو نه اواز ایستونکي دي.

فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا (2). پس (قسم دی) په هغو آسونو چې په خپلو سُمانو سره تیرې وهي او اور را ایستونکي دي.

فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا (3). پس (قسم دی) په هغو آسونو چې د سبا په وخت کې حمله کوونکي دي.

فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا (4). نو په دغه وخت کې دغه (آسونه) ګرد پورته کوي.

فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا (5). پس پدغه وخت کې د لویې ډلې په مینځ کې ننوځي.

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ (6) . چې بیشکه انسان د خپل رب ډیر ناشکره دی.

وَإِنَّهُ عَلَى ذَلِكَ لَشَهِيدٌ (7). او بېشکه دی په دې خبره يقينًا ښه خبردار (او ګواه) دی.

وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ (8). او بېشکه دی د مال په مينه کې يقينًا ډېر سخت دی.

أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ (9). آيا نو دی نه پوهېږي کله چې هغه (مړي) راوښکل شي چې په قبرونو کې دي؟

وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ (10). او هغه څه راښکاره کړی شي چې په سينو کې دي.

إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَخَبِيرٌ (11)﴾ بېشکه د دوی رب په دغې ورځ کې په دوی باندې يقينًا ښه خبردار دی [سورة العاديات: ١ - ١١].

تفسير:

۱- ﴿وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا (1)﴾: الله قسم ياد کړی په اسونو چې منډې وهي تر څو د منډو له شدت څخه د هغوی د ساګانو آواز واريدل شي.

۲- ﴿فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا (2)﴾: الله قسم ياد کړی په هغه آسونو چې کله د هغوی پښې ډبرو باندې ولګيږي او اور بلوي ، کله يې چې پښې په ډيره تېزی سره په تيږو ولګيږي.

۳- ﴿فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا (3)﴾: الله قسم ياد کړی په هغه آسونو چې کله سهار په دښمنانو حمله کوي.

٤- ﴿فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا (4)﴾: نو د دوی د منډو په واسطه دوړې خورې شوې.

٥- ﴿فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا (5)﴾: اسونه سره د شاسوارانو د دښمن د ټولګي په منځ کی ورننوتل.

٦- ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ (6)﴾: بیشکه انسان خورا منع کوونکی دی د هغه خیر څخه چی الله تعالی یې ورنه غواړي.

٧- ﴿وَإِنَّهُ عَلَى ذَلِكَ لَشَهِيدٌ (7)﴾: او یقینا انسان خاماخا ګواهي ورکوونکی دی پخپل ممانعت باندې له خیر څخه، دا خبره ډاکیزه ده انکار ورڅخه نه شي کیدلای.

۸- ﴿وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ (8)﴾: او بیشکه انسان د مال په محبت کې اوج ته رسیدلی دی بخیلي پرې کوي.

۹- ﴿أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ (9)﴾: نو آیا دا انسان چې د دنیا په ژوند باندې دوکه شوی دی په دې نه پوهیږي چې کله الله مړي له قبرونو څخه بیرته را ژوندي کړي او له ځمکې څخه یې د حساب او جزا لپاره راوباسي، نو دا خبره هغسې نه وه لکه ده چې ګمان کاوه؟!

۱۰- ﴿وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ (10)﴾: هغه څه چې په زړونو کې د عقیدې او نیتونو او داسې نورو شیانو په اړه دي په ډاګه او روښانه کړې.

۱۱- ﴿إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَخَبِيرٌ (11)﴾: د دوی رب په دې ورځ پر هغو پوه دی، او د بندګانو هیڅ شی له هغه څخه پټ نه دی، او هغه به دوی ته د دې بدله ورکړي.

۴. پوښتنه: القارعه سورت ولوله او تفسیر یې کړه؟

ج – القارعه سورت او تفسیر یې:

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. پیل کوم په نوم د الله چې خورا زیات مهربان او همیشه رحم کوونکی دی.

﴿الْقَارِعَةُ (1)﴾. هغه ورځ ټکوونکې (قیامت) د دې درځ هیبت الله بیانوي.

مَا الْقَارِعَةُ (2). (د زړونو) ټکوونکې څه شی دی؟

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ (3). او ته څه شي پوه کړې
چې (د زړونو) ټکوونکې څه شی دی؟ يعني هغه
ډېره سخته ورځ ده که تا ته يې بيان هم وشي ستا زړه
کې به واقع نه شي.

يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ (4). شي
به خلک په دغه ورځ خواره واره په شان د پتنګانو(١).

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ (5). او غرونه
به د ډاندس کړی شوي رنګينې وړی په شان شي.

فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ (6). نو هر چې هغه څوک
دی چې د هغه تلې (د نيکيو) درندې شي.

فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ (7). نو دی به په ډېر ښه
ژوندون کې وي.

وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ (8). او هر چې هغه
څوک دی چې سپکې شي تلې د نیکیو د هغه.
فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ (9). نو د ده استوګنځی هاویه ده.
وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَهْ (10). او ته څه شي پوه کړې
چې دغه (هاویه) څه شی دی؟
نَارٌ حَامِيَةٌ (11)﴾. (دغه) ډېر ګرم اور دی.
[القارعة سورت: ١ – ١١].

تفسير:

١- ﴿الْقَارِعَةُ (1)﴾: دا د قيامت ورځ ده چې د ډېر
هيبت له امله به د خلکو زړونه ټنګوي.

٢- ﴿مَا الْقَارِعَةُ (2)﴾: دا قیامت څه شی دی چې د ډېر هیبت له وجې د خلکو زړونه ټنګوي؟!

٣- ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ (3)﴾: او ته څه شي پوه کړې - ای رسوله - دا څه ساعت دی چې د خپل هیبت له امله د خلکو زړونه ټکوي؟! دا د قیامت ورځ ده.

٤- ﴿يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ (4)﴾: په کومه ورځ چې د خلکو زړونه وټکول شي، دوی به داسې وي لکه خواره واره تیتو پرک پتنګان هر طرف ته.

٥- ﴿وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ (5)﴾: او غرونه به د ډانډس کړې شوې رنګینې وړۍ په شان شي په سپکوالي او حرکت او تللو کې.

٦- ﴿فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ (6)﴾: او هغه کسان چې ښه عملونه يې په بدو عملونو درانده شي.

٧- ﴿فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ (7)﴾: هغه ته به په جنت کې غوره ژوند ورکړل شي.

٨- ﴿وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ (8)﴾: او د هغو کسانو چې بد عملونه يې په ښو عملونو درانده شي.

٩- ﴿فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ (9)﴾: د قيامت په ورځ يې د اوسېدو ځای او استقرار جهنم دی.

۱۰- ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَهْ (10)﴾: او ته څه شي پوه کړې – ای رسوله - چې هغه څه دي؟!

۱۱- ﴿نَارٌ حَامِيَةٌ (11)﴾: هغه يو ډیر ګرم اور دی.

۵. پوښتنه: التکاثر سورت ولولئ او تفسير يې کړئ؟

ج – التكاثر سورت او تفسير يې:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. په مدد د نوم د الله چې بې حده او هميشه مهربان دی شروع کوم (۱).

﴿أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ (1)﴾. غافل کړي وئ تاسو ډېروالي د مال په خپل مينځ کې.(۱)

حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ (2). تر هغه پورې چې تاسو
هدېرو ته ورشئ(تر مرګه پورې).

كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ (3). داسې نده په کار، ژر ده
چې تاسو به پوه شئ.

ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ (4). بيا بيخي داسې نه ده،
ژر ده چې تاسو به پوه شئ.

كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ (5). داسې نه ده، که
تاسو په علم اليقين سره پوهېدلی(١).

لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ (6). تاسو به خامخا ضرور دوزخ
وینئ (دا خطاب ټول انسانيت او پيريانو ته دی: وان
منكم الا واردها، که څوک يې لايق وو هغه به

ورداخل شي او که څوک يې لايق نه وو هغه به پرې ورتير شي).

ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ (7). بيا به تاسو خامخا ضرور دغه (دوزخ) د يقين په سترګو وينئ (۱).

ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾. بيا به په دغې ورځ کې له تاسو نه خامخا ضرور د نعمتونو په باره کې تپوس کيږي. [التکاثر سورت: ۱ - ۸].

تفسير:

۱- ﴿**أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ (1)**﴾: اى خلکو! تاسو د الله تعالى د پيروۍ پر ځاى په خپلو مالونو او اولادونو وياړ کولو بوخت کړې ياست.

٢- ﴿حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ (2)﴾: تر څو چې تاسو مړه شوئ او خپلو قبرونو ته ننوتلئ.

٣- ﴿كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ (3)﴾: تاسو ته پکار نه وه چې په هغو شيانو وياړ کول مو د الله تعالى له اطاعت څخه بوخت کړي، نو ژر دى چې تاسو به د دې بوختيا پر پايله پوه شئ.

٤- ﴿ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ (4)﴾: بيا به د هغه په پايله باندى پوه شئ.

٥- ﴿كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ (5)﴾: په حقيقت کې، که تاسو په يقين سره پوهيدئ چې ستاسو ورتگ الله ته دى، او هغه به تاسو ته ستاسو د عملونو بدله

درکوي، نو تاسو به د پیسو او اولادونو په فخر کولو
کې بوخت نه اوسیدی.

٦- ﴿لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ (6)﴾: قسم په الله چې تاسو به د قیامت په ورځ اور وینئ.

٧- ﴿ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ (7)﴾: بیا به یې تاسو بې له شکه په یقیني توګه وګورئ.

٨- ﴿ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾: بیا به الله تعالی په هغه ورځ له تاسو څخه پوښتنه وکړي، د روغتیا، مال او نورو شیانو په برخه کې چې تاته يې درکړي دي؟.

٩. پوښتنه: د العصر سورت ولولئ او تفسیر یې کړئ؟

ج- د العصر سورت او تفسیر یې:

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. پيل كوم په نوم د الله چې ډير زيات مهربان هميشه رحم كوونكى دى.

﴿**وَالْعَصْرِ (1).** قسم دى په عصر (مازيګر، يا زمانه).

إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (2). چې بېشكه يقينًا انسان په زيان (او تاوان) كې دى.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ (3)﴾. پرته له هغو كسانو نه چې ايمان يې راوړى دى او نيك عملونه يې كړې دي او يو بل ته يې د حق (دين) وصيت كړى دى، او يو بل ته يې د صبر وصيت كړى دى. [العصر سورت: 1 – 3].

تفسیر:

1- ﴿وَالْعَصْرِ (1)﴾: الله تعالی په زمانه قسم کړی دی.

2- ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (2)﴾: یعني: ټول انسانان په زیان او هلاکت کې دي.

3- ﴿إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ (3)﴾: پرته له هغو کسانو چې ایمان یې راوړی او نیک عملونه یې کړي، خو دې سره هم حق ته یې دعوت کړی وي او

صبر يې کړی وی، ځکه نو همدا خلک له تاوان څخه ژغورل شوی دي.

۷. پوښتنه: د همزه سورت ولولئ او تفسير يې کړئ؟

د الهُمزة سورت او تفسير يې:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمن الرحيم: پيل کوم په نوم د الله چې ډير زيات مهربان هميشه رحم کوونکی دی.

﴿وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ (1) هلاکت دی د هر ډير غيبت کوونکي، ډير عيبت لګوونکي لپاره(۱).

الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ (2). هغه چې مال يې جمع کړی دی او دغه يې بيا بيا شمېرلی (او ذخيره کړی) دی.

يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ (3). دی ګمان کوي چې بېشکه د ده مال به دی تل ژوندی وساتي؟

كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ (4). داسې هیڅکله نشي کېدی، دی به خامخا ضرور په حطمه (ماتوونکي او سوځوونکي دوزخ) کې وغورځول شي.

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ (5). او ته څه شي پوه کړې چې حطمه څه شی دی؟

نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ (6). د الله هغه بل کړی شوی اور دی.

الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ (7). هغه چې په زړونو راخېژي (او غالب کېږي).

﴿إِنَّهَا عَلَيْهِم مُّؤْصَدَةٌ (8)﴾. بېشکه دغه (اور) به په دوی باندې (له هره جانبه) رابند کړی شوی وي.

﴿فِي عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ 9﴾. په اوږدو (راښکلې شویو) ستنو کې [سورة الهمزة: ١ - ٩].

تفسير:

١- ﴿وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ (1)﴾: ناوړه عاقبت او سخت عذاب دی د خلکو ډېر غيبت کوونکو او عيب پلټونکو ته.

٢- ﴿الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ (2)﴾: څوک چې د پیسو راټولولو او شمیرلو ته پام کوي، او د بل څه اندیښنه ورسره نه وي.

۳- ﴿يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ (3)﴾: هغه فکر کوي چې راټولې شوې پیسې به یې له مرګه وژغوري، نو په دې دنیا کې به تل پاتې وي.

٤- ﴿كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ (4)﴾: داسې نده لکه څنګه چې دغه جاهل فکر کوي، دوی به د دوزخ اور ته واچول شي چې د هغې د عذاب د سختوالي له امله هر هغه څه چې ورته اچول کیږي ټکوي او ماتوي یې.

٥- ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ (5)﴾: او ته څه پوهیږې - ای رسوله - دا اور څه شی دی چې هر څه په کې اچول کیږي او ماتوي یې.؟!

٦- ﴿نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ (6)﴾: دا د الله جل جلاله بل کړی شوی اور دی.

٧- ﴿الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ (7)﴾: کوم چې د خلکو له بدن څخه د دوی زړونو ته تیریږي.

٨- ﴿إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُؤْصَدَةٌ (8)﴾: دا پر هغه خلکو چې پکې عذابولای شي په هغوی - وربند شوی دی (یعني هغوی پکې ایسار دي).

٩- ﴿فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ (9)﴾: په اوږدو (راښکلی شویو) ستنو کې، ترڅو له دې څخه را ونه وځي.

٨ پوښتنه: د الفیل سورت ولوله او تفسیر يې کړه؟

ج - د الفیل سورت او تفسیر يې:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. پیل کوم په نوم د الله چې ډېر زيات مهربان هميشه رحم کوونکی دی.

﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ (1). آيا ته نه يې خبر شوی چې ستا رب له فيل والاو سره څنګه کار کړی و؟

أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ (2). آيا د هغوی چل (او مکر) يې په زيان کې نه و ګرځولی؟

وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ(3). او په دوی باندې يې ډلې ډلې مرغان راخوشې کړل.

تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ (4). چې دغو (مرغانو) به دوی لره په داسې کاڼو ويشتل چې له خټو نه جوړ، په اور پاخه شوي وو.

﴿فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ (5)﴾. نو دغه (خلق) يې
د خوړل شويو وښو په شان وګرځول [سورة الفيل: ١ -
٥].

تفسير:

١- ﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ
(1)﴾: آيا ته نه پوهېږې - اې پيغمبره - ستا
پروردګار له ابرهه او د هغه له ملګرو سره، چې د
فيلانو له خاوندانو سره يې د کعبې د ړنګولو اراده
وکړه، څه ډول چلند وکړ؟!

٢- ﴿أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ (2)﴾: الله د دوی ناوړه پلان چې د ویجاړولو لپاره جوړ کړی و، نو دوی د کعبې څخه د خلکو د اړولو په هدف کې هغه څه ترلاسه نه کړل چې دوی غوښتل، او کعبی ته یې هیڅ ضرر و نشو رسولای.

٣- ﴿وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ (3)﴾: او هغه په دوی باندې مرغان واستول، او دوی ته په ډلو ډلو راغلل.

٤- ﴿تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ (4)﴾:او مرغانو به دوی په داسې کاڼو ویشتل چې له خټو نه جوړ و، هغه خټه چې تیره کړئیدلې وه.

٥- ﴿فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ (5)﴾: الله دوی د کښت د پاڼو په څیر وګرځول چې د ځارویو لخوا خوړل شوي او تر پښو لاندې شوي.

٩. پوښتنه: د قریش سورت ولولئ او تفسیر یې کړئ؟

ج- د قریش سورت او تفسیر یې:

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. پیل کوم په نوم د الله چې ډیر زیات مهربان بې حده رحم کوونکی دی.

﴿لِإِيلَافِ قُرَيْشٍ (1). د قریشو د محبت له امله(١).

إِيلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ (2). محبت د دوی د ژمي او د دوبي د سفر سره.

فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ (3). نو لازم دي چې دوی د دې کور د رب عبادت وکړي.

الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ (4)»

هغه (رب) چې دوی ته يې له لوږې نه (د بچ کولو لپاره) طعام ورکړی دی او دوی ته يې له وېرې نه (د ساتلو لپاره) امن (او بې خوفي) ورکړې ده.

[سورة قريش: ١ - ٤].

تفسير:

١- «**لِإِيلَافِ قُرَيْشٍ** (1)»: په دې سره مراد هغه څه دي چې دوی ورسره الفت لرلو چې هغه سفر د اوړي او د ژمي و.

۲- ﴿إِيلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ (2)﴾: يمن ته په ژمی کې سفر او په اوړي کې سفر شام ته په امن و امان.

۳- ﴿فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ (3)﴾: نو دوی دې يوازې د دې بيت الحرام څښتن الله ته عبادت وکړي، چې دوی ته يې دا سفر آسانه کړی، او بل څوک دې ورسره شريک نه کړي.

4- ﴿الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ (4)﴾: هغه ذات چې دوی ته يې له لوږې څخه خواړه ورکړل او له ويرې څخه يې خوندي کړل، په هغه څه چې د عربو په زړونو کې د حرم او د هغه د اوسيدونکو تعظيم ځای پر ځای کړي.

س ۱۰ پوښتنه: د ماعون سورت ولولئ او تفسير يې کړئ؟

ج: د ماعون سوره او تفسير يې:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ. په مدد د نوم د الله چې بې حده او همیشه مهربان دی.

﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ (1). آیا تا هغه کس لیدلی چې د بدلې ورځ (قیامت) دروغ ګڼي(۱).

فَذَلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ (2). نو همدغه هغه کس دی چې یتیم ته ډیکې ورکوي.

وَلَا يَحُضُّ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ (3). او مسکین ته په طعام ورکولو ترغیب نه ورکوي.

فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ (4). نو هلاکت دی لمونځ کوونکو لره.

الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ (5). هغه کسان چې دوی له خپلو لمونځونو نه غافله وي.(١)

الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ (6). هغه کسان چې دوی ريا کاري کوي.

وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ (7)﴾. او دوی ماعون (د استعمال عام څيزونه هم له يو بل نه) منع کوي.

[سورة الماعون: ١ – ٧].

تفسير:

١- ﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ (1)﴾: آيا ته
پيژنې هغه څوک چې د سزاء او د جزاء ورځ نه مني؟!
٢- ﴿فَذَلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ (2)﴾: دا هغه
څوک دى چې يتيم په سختۍ سره شړي او د هغه
اړتياوې نه پوره کوي.
٣- ﴿وَلَا يَحُضُّ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ (3)﴾: نه
خپل ځان هڅوي او نه نور د مسکينانو د خوراک
لپاره هڅوي.
٤- ﴿فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ (4)﴾: لمونځ کوونکو لپاره
هلاکت او عذاب دى.
٥- ﴿الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ (5)﴾:
هغه لمونځ کونکي چې د خپلو لمونځونو په اړه بې

غوري كوي، د لمونځ پروا نه كوي تر څو چې وخت يې
تېر شي.

٦- ﴿الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ (6)﴾: هغه كسان چې
دوی لمونځونه او عملونه د خلكو د كتلو لپاره ترسره
كوي، په اخلاص سره د الله لپاره عمل نه كوي.

٧- ﴿وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ (7)﴾: او دوی نورو ته د
مرستې وركولو مخه نيسي، په هغه شيانو چې د هغې په
واسطه د خلكو مرسته كولو كې وده ته هيڅ ضرر
نشته.

١١. پوښتنه: د كوثر سورت ولولئ او تفسير يې كړئ؟

ج: د كوثر سورت او تفسير يې:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. د الله په نوم سره (پیل کوم) چې ډېر زيات مهربان، او همیشه رحم کوونکی دی

﴿**إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ (1).** بېشکه مونږ تا ته ډېر خیر(۱) درکړی دی.

فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ (2). نو ته د خپل رب لپاره لمونځ کوه او قرباني کوه.

إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ (3)﴾. بېشکه ستا دښمن هم هغه بې بنیاده (او لاولده) دی. [سورة الکوثر: ۱-۳].

تفسیر:

۱- ﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ (1)﴾: موږ تاته ډېر خير درکړی – ای رسوله - او له هغه څخه په جنت کې د کوثر نهر دی.

۲- ﴿فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ (2)﴾: نو پدې نعمت باندې د الله شکر ادا کړه، او يوازې د هغه لپاره لمونځ او ذبح وکړه، برعکس د هغه څه چې مشرکين يې په ذبح کولو سره خپلو بتانو ته د نږدې کيدلو لپاره ترسره کوی.

۳- ﴿إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ (3)﴾: هغه څوک چې له تاسو څخه کرکه لري هغه څوک دی چې هير شوي دی او د ټولو نيکيو څخه ليرې دی، او که چيرته يادونه يې وشي په بدۍ سره ياديږي.

۱۲. پوښتنه: د الکافرون سورت ولولئ او تفسير يې کړئ؟

الف: د کافرون سورت او د هغه تفسير:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. د الله په نوم سره (پيل کوم) چې ډېر زيات مهربان، هميشه رحم کوونکی دی

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ (1). (ای نبي!) ته (دوی ته) ووايه: ای کافرانو!(۱).

لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ (2). زه د هغو (شيانو) عبادت نه کوم چې تاسو يې عبادت کوئ.

وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ (3). او نه تاسو د هغه ذات خالص عبادت کوونکي یئ چې زه یې عبادت کوم.

وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ (4). او نه زه د هغه شي عبادت کوونکی یم چې تاسو یې عبادت کړی دی.

وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ (5). او نه تاسو عبادت کوونکي یئ د هغه ذات چې زه یې عبادت کوم(١).

لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ (6)﴾ تاسو لپاره ستاسو دین دی او زما لپاره زما دین دی. [سورة الكافرون: ١ - ٦].

تفسیر:

١- ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ (1)﴾: ووایه - ای رسوله - ای هغو کسانو چې په الله کفر کوي.

٢- ﴿لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ (2)﴾: زه نه اوس او نه په راتلونکي کې د کومو بتانو عبادت کوم چې تاسو يې عبادت کوئ.

٣- ﴿وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ (3)﴾: او نه تاسو د هغه څه عبادت کوئ چې زه يې عبادت کوم او هغه يوازې الله دی.

٤- ﴿وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ (4)﴾: او نه زه د بتانو عبادت کوونکی یم کوم چی تاسو يی عبادت کوئ.

٥- ﴿وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ (5)﴾: او نه تاسو د هغه څه عبادت کوئ چې زه يې عبادت کوم او هغه يوازې الله دی.

٦- ﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ (6)﴾: تاسو ته هغه دين چې تاسو د ځان لپاره جوړ کړی او زما لپاره هغه دين دی چې الله ماته وحې کړی دی.

١٣. پوښتنه: د النصر سورت ولولئ او تفسير يې کړئ؟

ج: د النصر سورت او د هغه تفسیر:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. د الله په نوم سره (پیل کوم) چې ډېر زیات مهربان، همیشه رحم کوونکی دی

﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ (1). کله چې د الله مرسته راشي او فتح.

وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا (2). او ته خلق ووینې چې د الله په دین کې ډلې ډلې داخلیږي(١).

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا (3)﴾.

نو ته پاکي بیانوه د خپل رب له ستاینې سره او له ده نه

مغفرت غواړه، بېشکه دی تل ښه توبه قبلوونکی
دی [سورة النصر: ١ - ٣].

تفسير:

١- ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ (1)﴾: که د الله مرسته او فتح ستا په دین کي راشی - اې رسوله- او د هغه عزت او شرف ورته راشي، او د مکې فتحه ترسره شي.

٢- ﴿وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا (2)﴾: او ته به خلک ووینې چې د اسلام په دین کې ډلې یوه له بلې پسې داخلیږي.

٣- ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا (3)﴾: نو پوه شه چې دا د هغه مسولیت د پای ته

رسیدو د نزدیوالی نښه ده چې ته پرې لیږل شوی یې، پس پاکي بیان کړه سره د ثنا د رب خپل هغه لره د شکر کولو له امله د هغه نعمت په مقابل کې چې غلبه او کامیابي یې درکړه ، او له هغه څخه بخښنه وغواړه، ځکه چې هغه د توبې قبولونکی دی، او د خپلو بندګانو توبه قبلوي، او بخښنه ورته کوی.

۱۴. پوښتنه: د المسد سورت ولولئ او تفسیر یې کړئ؟

ج: د المسد سورت او د هغه تفسیر:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. د الله په نوم سره (پیل کوم) چې ډېر زیات مهربان، همیشه رحم کوونکی دی

﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ (1). د ابو لهب دواړه لاسونه دې هلاك شي او دی هلاك شو.

مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ (2). د ده هيڅ په كار رانغلل، نه د ده مال او (نه) هغه څه چې ده ګټلي وو.

سَيَصْلَى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ (3). ژر ده چې دی به لمبې وهونكي اور ته داخل شي.

وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ (4). او د ده ښځه هم، (زه د دغې) د لرګو اوچتوونكې (مذمت كوم).

فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ (5)﴾. د دې په غاړه كې د كجورې د پټ مضبوطه رسۍ ده.

[سورة المسد: ١ – ٥].

تفسير:

١- ﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ (1)﴾: د رسول الله صلى الله عليه وسلم د تره ابو لهب بن عبد المطلب لاسونه زيانمن شول، ځکه چې هغه رسول الله صلى الله عليه وسلم ته زيان رسولی و او کوششونه يې ناکام شو.

٢- ﴿مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ (2)﴾: څه شي هغه ته ګټه ورسوله، شتمنۍ او زوی يې؟ نه يې عذاب ورڅخه دفع کړ، او نه يې ورباندې څه زره خوږی وکړ.

۳- ﴿سَيَصْلَى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ (3)﴾: د قيامت په ورځ به هغه اور ته ننوځي چې لمبې وهونکی به وي او تودوالی به يې زغمي.

٤- ﴿وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ (4)﴾: او د هغه مېرمن ام جميل چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته به يې ضرر رساوه، د هغه په لاره کې به يې اغزي اچول هغه به هم اور ته داخلیږي.

٥- ﴿فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ (5)﴾: د هغې په غاړه کې به يوه ټينګه اوبدل شوې رسۍ وي چې هغه يې پرې اور ته لیږدوله کیږي.

۱۵. پوښتنه: د اخلاص سوره ولولئ او تفسير يې کړئ؟

ج – د اخلاص سوره او د هغه تفسير:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. د الله په نوم سره (پيل كوم) چې ډېر زيات مهربان، هميشه رحم كوونكى دى.

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (1). (اى نبي!) ته (دوى ته) ووايه: شان دا دى چې الله يو دى(١).

اللَّهُ الصَّمَدُ (2). هم دا الله بې نياز (بې حاجته) دى.

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (3). نه يې (څوك) زېږولى دى او نه دى (له چا) زېږول شوى دى.

﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (4)﴾. او د ده هيڅوك سيال (او) برابر نشته(١). [سورة الإخلاص: 1 – 4].

تفسير:

1- ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (1)﴾: ووايه – اى رسوله – هغه الله دى، له هغه پرته بل معبود نشته.

2- ﴿اللَّهُ الصَّمَدُ (2)﴾: يعني: د مخلوق اړتياوې ورته پورته كيږي.

3- ﴿لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (3)﴾: هغه پاک ذات نه بچى لري، او نه پلار.

4- ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (4)﴾: او په مخلوق كې د ده هيڅوک سيال برابر نشته.

۱۶. پوښتنه: د الفلق سورت ولولئ او تفسیر یې کړئ؟

ج – د الفلق سورت او د هغه تفسیر:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. د الله په نوم سره (پیل کوم) چې ډېر زیات مهربان، همیشه رحم کوونکی دی.

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ (1). (ای نبي) ته ووایه: زه په رب د سبا پورې پناه نیسم.

مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ (2). د هر هغه شي له شر نه چې ده پیدا کړی دی.

وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ (3). او د تیارې شپې له شر نه کله چې تکه توره (او خوره) شي.

وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ (4). او له شر د هغو (جادوګرو) ښځو چې په غوټو کې پوکې وهونکې دي

وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ 5﴾ او د حسد کوونکي له شر نه کله چې دى حسد (شروع او ښکاره) کړي. [سورة الفلق: 1 – 5].

تفسير:

1- ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ (1)﴾: ووايه – اى رسوله – زه د سهار په رب پناه نيسم، او ځان ورسپارم.

2- ﴿مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ (2)﴾: د هغه مخلوقاتو له شر څخه چې ضرر رسوي.

3- ﴿وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ (3)﴾: او زه الله تعالی ته پناه وړم له هغو شرونو څخه چې د شپې له خوا د ژوندارانو او غلو څخه څرګندیږي.

4- ﴿وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ (4)﴾: زه د هغو (جادوګرو) له شره څخه چې په غوټو کې پوکې وهونکې دي پناه غواړم.

5- ﴿وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ (5)﴾: او د هغه حسد کوونکي له شر څخه چې له خلکو سره دښمني کوي، د هغو نعمتونو په خاطر چې الله ورته ورکړي حسد کوي، غواړي چې دغه نعمتونه له دوی څخه لرې شي او دوی ته زیان ورسیږي.

۱۷. پوښتنه: د الناس سورت ولولئ او تفسير يې کړئ؟

ج – د الناس سورت او تفسير يې:

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ. د الله په نوم سره (پيل کوم) چې ډېر زيات مهربان،هميشه رحم کوونکی دی

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ (1). (ای نبي) ته ووايه: زه د خلقو په رب پورې پناه نيسم.

مَلِكِ النَّاسِ (2). چې د خلقو بادشاه دی.

إِلَهِ النَّاسِ (3). د خلقو (حقيقي) معبود دی.

مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ (4). له شره د وسوسې اچوونکي، تښتېدونکي(۱).

الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ (5). هغه چې د خلقو په سينو کې وسوسې اچوي.

مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ (6)﴾. چې (دغه وسوسې اچوونکي) له پېريانو او انسانانو څخه دي.

[سورة الناس: 1 - 6].

تفسير:

1- **﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ (1)﴾:** ووايه ای رسوله - زه د خلکو په رب ځان ساتم او هغه ته پناه وړم

2- ﴿مَلِكِ النَّاسِ (2)﴾: هر څنګه چې وغواړي پر هغوی تصرف کوي، او دوی ته پرته له هغه بل مالک نشته.

3- ﴿إِلَهِ النَّاسِ (3)﴾: په حق سره هغه د دوی معبود دی، په حق سره د دوی لپاره هیڅ بل معبود نشته.

4- ﴿مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ (4)﴾: د شیطان له شر څخه چې په خلکو کې خپل وسوسه اچوي.

5- ﴿الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ (5)﴾:

هغه چې د خلکو په زړونو کې وسوسه اچوي.

6- ﴿مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ (6)﴾. یعنې وسوسه اچوونکی له انسانانو څخه هم وي او له پیریانو څخه هم وي.

د حدیث څانګه

لومړی حدیث:

۱. پوښتنه: دا حدیث بشپړ کړئ: "إنما الأعمال بالنيات..." او ځيني ګټې يې ذکر کړئ؟

ج – د اميرالمؤمنين ابو حفص عمر بن الخطاب (رضي الله عنه) څخه روايت دی چې فرمايي: ما له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه اوريدلي چې فرمايلي دي: «إنما الأعمال بالنيات، وإنما لكل امرئ ما نوى، فمن كانت هجرته إلى الله ورسوله؛ فهجرته إلى الله ورسوله، ومن كانت هجرته لدنيا يصيبها، أو امرأة ينكحها؛ فهجرته إلى ما هاجر إليه» بيشکه صحت د

عملونو په نیتونو پورې دی او هر انسان ته به هغه څه حاصل شي چې نیت یې کړی وي، نو چا چې د الله او د هغه د رسول لپاره هجرت کړی وي؛ د هغه هجرت د الله او د هغه د رسول لپاره دی، او چا چې هجرت د دنیا لپاره او یا د یوې ښځې سره د واده کولو لپاره، کړی وي نو د هغه هجرت د هغه څه لپاره دی چې هغه ورته هجرت کړی وی. بخاري او مسلم روایت کړی دی.

د حدیث ځینې فایدې:

۱- هر عمل باید ضرور د هغې د پاره نیت وي، لکه لمونځ، روژه، حج او داسې نور عملونه.

۲- په نیت کې باید د الله تعالی لپاره اخلاص موجود وي.

❖ دويم حديث:

٢. پوښتنه: دا حديث «من أحدث في أمرنا هذا ...»، پوره کړئ او ځينې ګټې يې ووايئ؟

ج- د مؤمنانو د مور ام عبدالله عايشه (رضي الله عنها) څخه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: "چا چې زموږ په دين کې نوي شيان راپيدا کړل چې له هغې څخه نه وي، هغه مردود دي."

بخاري او مسلم روايت کړی دی.

د حديث ځينې فايدې:

١- په دين کې د بدعت د پيداکولو څخه منع.

٢- نوي له ځانه جوړ شوي عملونه مردود دي او نه قبلیږي.

❖ دريم حديث:

٣. پوښتنه: دا حديث (بينما نحن جلوس عند رسول الله (ﷺ) ...)، بشپړ کړئ او ځيني ګټې يې بيان کړئ؟

له عمر بن الخطاب (رضي الله عنه) څخه روايت دی، هغه فرمايي: موږ له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره ناست وو، يوه ورځ يو سړی را ښکاره شو چې سپيني جامې يې په تن وې. ډېر تور ويښتان يې و، د سفر کومه نښه په کې نه ليدل کيده، او له موږ څخه هيچا هم نه پيژنده، تر دې چې رسول الله صلى الله

علیه وسلم ته کېناست، نو خپل زنګنونه یې د هغه زنګنونو ته ورتکیه کړل او لاسونه یې پر ورنونو کېښودل، او ورته ویې وویل: ای محمده! ماته د اسلام په باره کې خبر راکړه، هغه ورته وویل: اسلام: دا دی چې ګواهي ورکړې چې له الله پرته بل معبود نشته او محمد-صلی الله علیه و سلم- د الله رسول دی، لمونځ قائم کړې، زکات ورکړې، د رمضان روژه ونیسې او د بیت الله حج وکړې ." که ورته لاره پیدا کړای شي ." ویې ویل: "ته رښتیا وایې." موږ حیران شو چې هم پوښتنه کوي او هم یې تصدیق کوي، ویې ویل: ما ته د ایمان په باره کې خبر راکړه" هغه وویل: " هغه دا چې په الله، د هغه په ملائکو، د هغه په کتابونو، د هغه په رسولانو او د آخرت په ورځ ایمان راورې، او

په تقدير باور ولرې؛ په خير او شر يې" هغه وويل:
"رښتيا دې ووېل." هغه ووېل: "د احسان په باره کې
خبر را کړه ." هغه ووېل: "د الله عبادت کول په داسې
حال چې ګويا کې ته الله وينې او که داسې حالت نه
شي جوړولای نو بيا يقين جوړ کړه چې بيشکه الله
ما ګوري." ويې وييل: ماته د قيامت په باره کې خبر
را کړه، ويې ويل: پوښتل شوی له پوښتونکي څخه
ډېر پوه نه دی، هغه ووېل: د هغې نښې راته ووايه."
ويې ويل: "دا چې کنيزه خپل مالک وزيږوي، او دا
چې ته وګورې چې پښې ابل ، بربنډ ،محتاج ،شپانه يو
له بله په اباديو کې وړانديوالی کوي." بيا هغه روان
شو، يو څه وخت تير شو، بيا يې ووېل: "اې عمره! آيا
ته پوهيږې چې پوښتونکی څوک و؟، ما ووېل: الله

او د هغه رسول ښه پوهيږي، ويې ويل: دا جبرائيل و، هغه تاسو ته راغلی و تر څو مو پر دين پوه کړي. مسلم روايت کړی دی.

د حديث ګټې:

١- د اسلام د پنځو رکنونو يادونه؛ او هغه: په (اشهد أن لا إلٰه إلا الله، وأن محمدا رسول الله) ګواهي ورکول دي يعنې: له الله پرته بل په حقه معبود نشته او محمد-صلى الله عليه و سلم- د الله رسول دی.

او لمونځ قائمول.

او زکات ورکول.

او د رمضان روژه.

او د بيت الله الحرام حج کول.

٢- د ايمان د رکنونو يادونه او هغه شپږ دي:

په الله ايمان.

او د هغه پر ملايکو.

او د هغه په کتابونو.

او د هغه په رسولانو.

او د قيامت په ورځ.

او په اندازه د خير او د شر.

٣- د احسان يو رکن يې ياد کړ او هغه دا چې د الله عبادت داسې وکړئ چې ته يې وينې او که دا حالت نه شي جوړولای نو دا حالت خو خاماخا جوړ کړه چې الله ما ويني.

٤- د قيامت وخت، يوازې الله تعالی پرې پوهيږي.

❖ څلورم حدیث

۴. پوښتنه: دغه حدیث «أکمل المؤمنین إیماناً...»، بشپړ کړئ او ځینې ګټې یې ذکر کړئ؟

ج- له ابوهریره (رضي الله عنه) څخه روایت دی، چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: «أکمل المؤمنین إیماناً: أحسنهم خلقاً». "د کامل ایمان خاوندان هغه څوک دي چې ښه اخلاق ولري."

ترمذي روایت کړی، او ویلي دي چې حسن حدیث دی.

د حدیث ګټې:

۱- ښو اخلاقو ته هڅول،

۲- د اخلاقو کمال د ایمان د کمال څخه دي،

۳- او دا چې ایمان زیاتیږي او کمیږي،

❖ **پنځم حدیث:**

۵. پوښتنه: دا حدیث بشپړ کړئ: "«من حلف بغیر الله ...»، او د هغې ځینې ګټې بیان کړئ؟

ج- له ابن عمر (رضي الله عنهما) څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: څوک چې له الله پرته په بل څه قسم یاد کړي؛ هغه کفر یا شرک کړی دی.» د ترمذی روایت.

د حدیث کتبې:

- د الله تعالی پرته په بل څه قسم کول جواز نلري.

- له الله پرته په بل چا قسم کول له کوچني شرک څخه دي.

❖ شپږم حدیث:

۶. پوښتنه: دا حدیث بشپړ کړئ چې: لا يؤمن أحدكم حتى أكون أحب إليه ...»، او د هغې ځيني کتبې بيان کړئ؟

ج- له انس (رضي الله عنه) څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: "په تاسو کې هیڅوک تر هغه وخته مؤمن نشي کیدلی تر څو چې زه ورته د هغه له پلار، زوی او ټولو خلکو څخه ګران نه شم." د بخاري او مسلم روایت.

د حدیث کتبې:

- د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره باید د ټولو خلکو په پرتله زیاته مینه وشي.

دا د ایمان کمال دی.

❖ اووم حدیث:

۷. پوښتنه: دا حدیث بشپړ کړئ چې: «لا یؤمن أحدکم حتی یحب لأخیه ...»، او د هغې ځینې کټې بیان کړئ؟

ج- له انس (رضي الله عنه) څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: "په تاسو کې هیڅوک مومن نه شی کیدلای؛ تر څو چې د

خپل ورور لپاره هغه څه خوښ کړي چې د ځان لپاره يې خوښوي". د بخاري او مسلم روايت.

د حديث له ګټو څخه:

١- مؤمن ته پکار دي چې د بل مؤمن لپاره له ښېګڼو هغه څه خوښ کړي چې ځانته يې خوښوي.

دا د ايمان له کمال څخه دي.

❖ اتم حديث:

٨. پوښتنه: دا حديث بشپړ کړئ: «والذي نفسي بيده! ...»، او د هغه ځينې ګټې ذکر کړئ؟

ج – له ابو سعيد (رضي الله عنه) څخه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: " قسم په هغه ذات چې زما روح د هغه په لاس کې دی! دا

د قرآن د دریمې برخې سره برابر دی." بخاری روایت کړی.

د حدیث ځینې ګټې:

۱- د الاِخلاص سورت فضیلت.

۲- د قرآن کریم د دریمې برخې سره برابر دی.

❖ نهم حدیث:

۹. پوښتنه: دا حدیث بشپړ کړئ چې «لا حول ولا قوة إلا بالله ...»، او ځینې ګټې یې ذکر کړئ؟

ج- له ابو موسی (رضي الله عنه) څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: " لا

حول ولا قوة إلا بالله ، د جنت له خزانو څخه يوه خزانه ده". د بخاري او مسلم روايت.

د حديث له ګټو څخه:

١- د دې کلمې فضيلت او دا چې د جنت له خزانو څخه يوه خزانه ده.

2- د بنده بېزاري له خپل ځواک او قوت څخه، او يوازې په الله تعالى تکيه کول.

لسم حديث:

١٠. پوښتنه: دا حديث بشپړ کړئ "«ألا إن في الجسد مضغة...»، او ځينې ګټې يې ذکر کړئ؟

ج – له نعمان بن بشير (رضي الله عنهما) څخه روايت دی وايي چې : ما له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه اوريدلي چې ويل يې: "يوه شئ چې په بدن کې يوه ټوټه غوښه ده، که هغه اصلاح شی، ټول بدن به اصلاح وي، او که فاسده شي ټول بدن به فاسد شي، او هغه زړه دی." بخاري او مسلم روايت کړی دی.

د حديث ځيني ګټې:

١- د زړه په اصلاح سره ظاهر او باطن اصلاح کيږي.

٢- د زړه اصلاح ته پاملرنه، ځکه په دې کې د انسان اصلاح دی.

❖ يوولسم حديث:

۱۱. پوښتنه: دا حدیث بشپړ کړئ: من كان آخر كلامه من الدنيا: لا إله إلا اللّٰه..»، او ځینې ګټې یې ذکر کړئ؟

ج- د معاذ بن جبل (رضي اللّٰه عنه) څخه روایت دی، چې رسول اللّٰه صلی اللّٰه علیه وسلم وفرمایل: هغه کس چې وروستۍ خبره يې: لا إلٰه إلا اللّٰه وي؛ جنت ته ننوځي » ابوداود روایت کړی.

د حدیث ځینې ګټې:

۱- د لا إلٰه إلا اللّٰه فضیلت، او دا چې بنده پرې جنت ته ننوځي.

۲- او د هغه چا فضیلت چې وروستۍ خبره یې په دنیا کې: لا إلٰه إلا اللّٰه وي

❖ دولسم حدیث:

۱۲. پوښتنه: دا حديث بشپړ کړئ چې «ليس المؤمن بالطعان، ولا اللعان ...»، او د نومونړي حديث ځيني ګټې؟

ج – له عبدالله بن مسعود (رضي الله عنه) څخه روايت دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: «ليس المؤمن بالطعان، ولا اللعان، ولا الفاحش، ولا البذيء» "مومن پيغور ورکوونکی، لعنت کوونکی، فُحش ويونکی، او بد ژبی نه وي."

ترمذی روايت کړی دی.

د حديث ځيني ګټې:

۱- د هر ډول باطلو او بدو خبرو منع.

۲- دا د مؤمن د ژبې صفت دی.

❖ دیارلسم حدیث:

۱۳. پوښتنه: دا حديث بشپړ کړئ «من حسن إسلام المرء ...»، او ځينې ګټې يې ذکر کړئ

ج- له ابوهريره (رضي الله عنه) څخه روايت دی، چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: «من حسن إسلام المرء: تركُه ما لا يعنيه» "د انسان د ښه اسلام نښه د هر هغه څه پرېښودل دي چې ورپورې اړه نه لري" ترمذي او نورو روايت کړی.

د حديث ګټې:

۱- د هغه څه پرېښودل چې د نورو په دين او دنياوي چارو کې دده مربوط نه وي.

۲- پرېښودل د هغه څه چې د انسان پورې اړه نه لري، دا د هغه د اسلام له کمال څخه دي.

❁ څوارلسم حديث:

۱۴. پوښتنه: دا حدیث بشپړ کړئ: «من قرأ حرفاً من كتاب الله...»، او ځینې ګټې یې بیان کړئ؟

ج – له عبدالله بن مسعود (رضي الله عنه) څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: «مَن قرأ حرفًا من كتاب الله فله به حسنة، والحسنة بعشر أمثالها، لا أقول: ألف لام ميم حرف، وَلَكِنْ ألفٌ حرفٌ، ولامٌ حرفٌ، وميمٌ حرفٌ» څوک چې د الله له کتاب څخه یو حرف ولولي، د هغه لپاره به یوه نیکي وي او د نیکۍ لس نیکۍ ورته، زه نه وایم: الف لام میم یو حرف دی، بلکې الف یو توری دی، لام یو توری دی، او میم یو توری دی. ترمذي روایت کړی دی.

د حديث ځيني ګټې:

١- د قرآنکريم د تلاوت فضيلت.

٢- او دا چې هر توری لولې ستا لپاره پرې نيکۍ دي.

د اسلامي آدابو څانګه

له الله تعالی سره ادب :

۱. پوښتنه: له الله تعالی سره ادب څنګه وي؟

ج-۱- د هغه (سبحانه و تعالی) تعظیم کول.

۲- بې له شریک څخه د هغه عبادت کول.

۳- د هغه اطاعت،

٤- د هغه نافرماني پرېښودل.

٥- د هغه د بې شمېر فضل او نعمتونو شکر او ستاینه کول.

٦- د هغه په تقدیر صبر کول.

رسول الله (ﷺ) سره ادب:

۲. پوښتنه: له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره ادب څنګه وي؟

ج- ۱- د هغه اقتدا او پیروي کول،

۲- د هغه اطاعت کول،

۳- د هغه نافرماني پریښودل،

٤- پر هغه څه باور کول چې خبر یې ورکړی،

٥- د هغه په سنتو کې د زیات والی په ذریعه بدعت نه کول.

٦- له ځان او ټولو خلکو څخه له هغه سره ډېره مینه کول.

۷- د هغه تعظیم، ملاتړ او د هغه د سنتو ملاتړ کول.

۳. پوښتنه: له والدينو سره ادب څنګه وي؟

ج – ۱ –پرته له نافرمانۍ څخه د مور او پلار اطاعت.

۲- د مور او پلار خدمت کول،

٤- د مور او پلار سره مرسته کول،

٥- د مور او پلار د اړتياوو پوره کول،

٥- مور او پلار ته دعا کول،

٦- په خبرو کې له هغوی سره نرمي کول؛ حتی دا هم جواز نه لری چې ووايي: "اف"، چې تر ټولو کوچنۍ وينا ده.

٧- د مور او پلار په مخ موسکا کول او تندی نه تريوول.

۸- زه خپل غږ د مور او پلار له غږ څخه نه پورته کوم، هغوی ته غوږږدم، د هغوی سره خبرې کول نه قطع کوم، او په نوم ورته غږ نه کوم، بلکې دا وایم: «پلاره»، «مورې».

۹- کله چې زما مور او پلار په کوټه کې وي، له ننوتلو مخکې اجازه غواړم.

۱۰- د مور او پلار د لاس او سر ښکلول.

د خپلوۍ ادبونه:

۴. پوښتنه: خپلوي څنګه وپالم؟

ج- ۱- د خپلوانو زیارت کول لکه: ورور، خور، تره، ترور، ماما، خاله او همدارنګه نور خپلوان.

۲- په قول او عمل کې ورسره احسان او مرسته کول.

۳- د هغوی له جملې څخه هغوی سره اړیکه نیول او د هغوی د حالاتو پوښتنه کول شامل دي.

د الله تعالی لپاره د وروولی ادبونه:

۵. پوښتنه: زه له خپلو وروڼو (۱) او ملګرو سره څنګه باید اوسم؟

ج- ۱- خوښ ګڼم: له ښو خلکو سره ملګرتیا ولرم.

۲- د شر غوښتونکو(د بدو خلکو) له ملګرتیا څخه ځان وساتم او هغوی پرېږدم.

۳- خپلو وروڼو ته سلام کوم او هغوی ته لاس ورکوم.

٤- د ناروغتیا پر مهال یې پوښتنه کوم او د روغتیا دعا ورته کوم.

٥- د پرنجي څواب ورکوم.

٦- که هغه ما ته د میلمستیا بلنه راکړي زه یې قبلوم.

٧- هغه ته نصیحت کوم(١).

٨- که ظلم پرې وشي ملاتړ یې کوم، او له ظلم څخه یې ژغورم.

٩- زه د خپل مسلمان ورور لپاره هغه څه خوښوم کوم چې د ځان لپاره یې خوښوم.

١٠- که هغه زما مرستې ته اړتیا ولري زه ورسره مرسته کوم.

١١- په خبره او یا عمل سره هغه ته هیڅ ضرر نه رسوم.

۱۲- د هغه راز پټ ساتم.

۱۳- زه هغه ته ښکنځلې نه کوم، غیبت یې نه کوم، د هغه سپکاوی نه کوم، حسد ورسره نه کوم، د هغه جاسوسي یې نه کوم، او ورسره دوکه نه کوم.

د ګاونډیتوب ادبونه:

۶. پوښتنه: د ګاونډي ادبونه کوم دي؟

ج- له ګاونډي سره په قول او عمل کې نیکي کوم او که زما مرستې ته اړتیا ولري مرسته ورسره کوم.

۲- که په اختر، واده او یا بل څه خوشحاله وي مبارکي ورته وایم.

۳- که ناروغ وي پوښتنه یې کوم، او که غم یا مصیبت ورته رسیدلی وي هغه ته ډاډ ورکوم.

٤- هغه خواړه چې ځانته يې تياروم، تر خپلې وسې يې هغه ته هم وړاندې کوم.

٥- په قول او عمل ورته ضرر نه رسوم.

٦. په لوړ غږ سره يې نه ځوروم او د هغه جاسوسي نه کوم او هغه سره له صبر څخه کار اخلم.

د ميلمستيا اداب:

٧. پوښتنه: د ميلمه پالنې او ميلمه ادبونه کوم دي؟

ج- ١- څوک چې د ميلمستيا بلنه راکړي منم يې.

٢- که غواړئ له چا ليدنه وکړئ، اجازه او د ملاقات وخت ترې وغواړئ.

٣- له ننوتلو مخکې اجازه وغواړئ.

٤- ملاقات نه ناوخته کوم.

٥- د هغه له کورنۍ څخه خپل نظر ښکته ساتم.

٦- مېلمه ته په ښه ډول، ورین تندي او په ښو الفاظو سره ښه راغلاست وایم.

٧- مېلمه په مناسب ځای کې کښېنوم.

٨- په خوراک او څښاک او ښه میلمستیا عزت ورکوم.

د ناروغۍ ادبونه:

۸. پوښتنه: د ناروغۍ او رنځورپوښتنې آداب ذکر کړه؟

ج- ۱- کله چې درد احساس کړم؛ خپل ښی لاس پر هغه ځای ږدم او درې ځلې وایم: "بسم الله" او

وایم: «أعوذ بعزة الله وقدرته من شر ما أجد وأحاذر» "زه د الله قدرت او ځواک ته پناه وړم د هغه څه له شر څخه چې زه يې مومم او ترې ويريږم". اوه ځلې.

٢- په هغه څه خوښ يم چې الله تعالی راته مقدر کړی وي او صبر کوم.

٣- د خپل ناروغ وړور ليدو لپاره بيړه کوم، دعا ورته کوم، او تر ډېره وخته ورسره نه کښينم.

٤- بې له دې چې له ما څخه وغواړي هغه دموم.

٥- زه ورته د صبر، دعا، لمونځ، او طهارت (پاکوالی) نصيحت کوم، څومره يې چې توان ولري.

٦- د ناروغ لپاره دعا: «أسأل الله العظيم رب العرش العظيم أن يشفيك» د لوی الله او د لوی عرش له رب څخه تا ته د شفاء غوښتنه کوم. اوه ځلې.

د زده کړې آداب:

۹. پوښتنه: د علم زده کړې آداب ذکر کړه؟

ج ۱- صحيح نيت(۱).

۲- په هغه علم باندې عمل کوم چې زده کړی مې دی.

۳- د ښوونکی په شتون او نه شتون کې د هغه احترام او درناوی کوم.

٤- د هغه په مخ کې په ادب سره کښېنم.

٥- زه ورته ښه غوږ نیسم او په درس کې یې مداخله نه کوم.

٦- په ادب سره پوښتنه کوم.

٧- زه هغه په نوم نه بولم.

د مجلس ادبونه:

١٠. پوښتنه: د مجلس آداب څه دي؟

ج – ١- د مجلس حاضرینو ته سلام کوم.

٢- هغه ځای کې کښینم چې مجلس پای ته رسیږي، زه له مجلس څخه څوک نه پورته کوم او له اجازې پرته د دوو کسانو تر منځ نه کښینم.

٣- مجلس ته پراښتیا ورکوم تر څو بل څوک هم کښیني.

٤- د مجلس خبرې نه قطع کوم،

٥- زه د مجلس څخه د وتلو د مخه اجازه غواړم او سلام کوم،

٦- کله چې مجلس ختم شي نو د مجلس د کفارې دعا وایم: «سبحانك اللهم وبحمدك، أشهد أن لا إله إلا أنت، أستغفرك وأتوب إليك». ای الله! ته پاک یې او تالره ستاینه ده، زه شاهدي ورکوم چې له تا پرته بل معبود نشته، زه ستا څخه بخښنه غواړم او تاته توبه کوم.

د خوب ادبونه:

١١. پوښتنه: د خوب آداب ذکر کړئ؟

ج-١- زه وختي ویده کیږم.

۲- په اوداسه ویده کیږم.

۳- پړمخه نه ویده کیږم.

٤- په ښي اړخ ویده کیږم او ښی لاس د ښي انګي لاندې ږدم.

٥- زه خپله بستره څنډم.

٦- د خوب اذکار لولم:

- آیت الکرسي، د اخلاص سورت او معوذتین(۱) درې ځلې تلاوت کوم. او وایم: **«باسمك اللهم أموت وأحيا»**. "ای الله ستا په نوم، مرم او ژوندی کیږم."

۷- د سهار لمانځه ته پاځیږم.

۸- د خوبه له پاڅیدو وروسته وایم: **«الحمد لله الذي أحیانا بعدما أماتنا وإلیه النشور».**

د ډوډۍ خوړلو ادبونه:

۱۲. پوښتنه: د ډوډۍ خوړلو آداب څه دي؟

ج-۱- په خوراک او څښاک سره د الله تعالی د اطاعت لپاره د پیاوړتیا نیت کوم.

۲- له خوراک څخه وړاندې د لاسونو پرېمینځل.

۳- : بسم الله، وایم او په ښي لاس سره له خپلې مخې خوراک کوم، او د کاسو له مینځ یا د بل چا له مخې خوراک نه کوم .

٤- که بسم الله ویل مې هېر شي نو وایم: " بسم الله أوله وآخره ". د الله په نوم، په پیل او پای کې.

٥- په شته خوړو خوښ یم، او په خوړو نیوکه نه کوم، که مې خوښ شول خورم یې او که مې خوښ نه شول نو پرېږدم یې.

٦- زه څو مړۍ ډوډۍ خورم، او ډېر خوراک نه کوم.

٧- په خوراک او څښاک کې پوکۍ نه کوم، او تر یخېدو پورې یې پرېږدم.

٨- له کوزنۍ یا مېلمه سره د خوراک لپاره هغوی سره یو ځای کېنم.

٩- د بل چا څخه مخکې چې زما څخه لوی وي په خوړلو پیل نه کوم.

۱۰- کله چې خښنم بسم الله وایم، په ناسته یې خښنم او په دریو دمو کې یې خښنم.

۱۱- له ډوډۍ وروسته د الله شکر ادا کوم.

د جامو ادبونه

۱۳. پوښتنه: د جامو ادبونه وشمیرئ؟

ج - ۱- جامې له ښي خوا اغوندم، او د الله شکر ادا کوم.

۲- جامې د پښو له ګټیو (ښنګرو) ښخه(۱) نه اوږدوم.

۳- هلکان باید د انجونو جامې وا نه غوندي او انجونې باید د هلکانو جامې وا نه غوندي.

٤- د کافرانو او فاسقانو سره له مشابهت څخه ډډه کول.

٥- د جامو ویستلو پر مهال بسم الله ویيل.

٦- لومړی د ښی ښپې څپلۍ پښو کوم، او ویستلو کی لومړی د کیڼې پښې څخه پیل کوم.

د سپرلۍ (سواری) آداب:

١۴. پوښتنه: د سپرلۍ (سورلۍ) ادبونه ذکر کړئ؟

ج- ١- زه وایم: «بسم الله، الحمد لله»"د الله په نوم، ستاینه الله لره ده." ﴿سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ 13 وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ 14﴾ پاکي ده هغه ذات لره چې زمونږ لپاره

يې دا مسخر (او تابع) کړی دی او مونږ ده لره په قابو کې راوستونکي نه یو. او بېشکه مونږ خاص خپل رب ته خامخا بېرته ورتلونکي یو. [سورة الزخرف: 13، 14].

٢- که پر یو مسلمان تیریږم، سلام پرې اچوم.

د لارې ادبونه:

١٥. پوښتنه: د لارې ادبونه ذکر کړئ.

ج-١- زه په خاکسارۍ او عاجزۍ سره ګرځم، او د لارې ښي اړخ ته ځم.

٢- هر چا سره چې مخامخ کیږم هغه ته سلام کوم.

٣- خپل نظر ټیټ ساتم او هیچاته ضرر نه رسوم.

٤- په نیکۍ امر کوم او له بدیو منع کوم.

۵- له لارې څخه مضر شيان لرې کوم.

کور ته د ننوتلو او وتلو آداب:

۱۶. پوښتنه: کور ته د ننوتو او وتلو آداب ذکر کړئ؟

ج- ۱- له کور څخه د وتلو پر مهال ښي پښه مخکې کوم او وايم: «بسم الله، توكلت على الله، لا حول ولا قوة إلا بالله، اللهم إني أعوذ بك أن أضل أو أضل، أو أزل أو أزل، أو أظلم أو أظلم، أو أجهل أو يجهل علي». د الله په نوم، زه په الله توکل کوم، ځواک او قوت نشته مګر په الله، الهی! زه تاته پناه وړم لدې چې بې لارې شم، يا مې بل

ځوک بې لارې کړي، يا ځوک وښويوم، او يا زه اوښويولی شم، يا ظلم وکړم، او يا ظلم را سره وشی، يا خلکو ته ضرر او نقصان ورسوم، يا را ته ضرر راورسولی شي او چې زه د جهالت کار وکړم او يا زما سره وشي.

۲- کور ته د ننوتلو پرمهال ښۍ پښه مخکې کوم او وایم: «بسم الله ولجنا، وبسم الله خرجنا، وعلى ربنا توكلنا». د الله په نامه ننوتلو، او د الله په نامه سره ووتلو، او پر خپل پروردګار مو توکل او تکيه کړې ده."

۳- په مسواک پيل کوم، بيا پر کورنۍ سلام اچوم.

د قضای حاجت آداب:

۱۷. پوښتنه: د قضای حاجت آداب ذکر کړئ؟

ج- ۱- په چپه پښه ننوځم.

۲- او له ننوتلو مخکې وایم: «**بسم الله، اللهم إني أعوذ بك من الخبث والخبائث**». "د الله په نوم، ای الله، زه پر تا پناه نیسم د نارینه او ښځینه شیطانانو څخه "

۳- زه له ځانه سره هر هغه څه چې د الله ذکر په کې شوی وي نه داخلوم.

٤- د قضای حاجت په وخت کې ځان پټوم.

٥- د قضای حاجت په ځای کې خبرې نه کوم.

٦- د قضای حاجت پر مهال مخ او شا قبلې خوا ته نه اړوم.

۷- د نجاست د لرې کولو لپاره چپ لاس کاروم، ښی لاس نه کاروم.

۸- د خلکو په لاره کې او د هغوی د سیوري ځایونو کې قضای حاجت نه کوم.

۹- له قضای حاجت څخه وروسته لاسونه مینځم.

۱۰- چپه پښه راباسم او وایم: **غفرانك**. یعنی بخښنه وکړه.(۱)

د جوماتو آداب:

۱۸. پوښتنه: د جوماتو آداب ذکر کړئ؟

ج- ۱- په ښۍ پښه جومات ته ننوځم او وایم: «**بسم الله، اللهم افتح لي أبواب رحمتك**». "د الله

په نوم، ای اللّٰه، زما لپاره د خپل رحمت دروازې خلاصې کړه."

٢- تر هغه پورې نه کینم چې دوه رکعته لمونځ مې ادا کړی نه وي.

٣- د لمونځ کوونکو مخې ته نه تیریږم، او په جومات کې د ورک شوي شي اعلان نه کوم، او په جومات کې پلور او پیر نه کوم.

٤- په چپه پښه له جوماته ځخه وځم او ووایم: «اللهم إني أسألك من فضلك». یا الله ستانه ستا د فضل غوښتنه کوم.

د سلام آداب:

١٩. پوښتنه: د سلام آداب ذکر کړئ؟

ج - ۱ - کله چې له کوم مسلمان سره مخ کیږم نو په سلام سره پیل کوم او وایم: "السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته" له سلام پرته په بل شی باندې خبرې نه پیلوم، او یوازې په لاس هم اشاره نه کوم.

۲- د سلام پر مهال موسکا کوم.

۳. او په ښي لاس ورسره روغبړ کوم.

٤- که څوک ماته سلام وکړي زه په ځواب کې له هغه ښخه هم ښه سلام ورکوم او یا هماغسی د سلام ځواب ورکوم.

٥- کافر ته په سلام ورکولو پیل نه کوم، او که هغه ماته سلام وکړي نو زه ورته هماغسې ځواب ورکوم.

٦- کشر پر مشر، او سپور پر پیاده، او پیاده پر ناستو، او لږ پر ډېرو باندی سلام اچوي.

د اجازې غوښتلو آداب:

۲۰. پوښتنه: د اجازې آداب ذکر کړئ؟

ج- ۱- ځای ته له ننوتلو مخکې اجازه غواړم.

۲- درې ځلې اجازه غواړم؛ زیات نه، هغې نه وروسته بیرته ګرځم.

۳- دروازه په نرمۍ سره ټکوم، او د دروازې مخې ته نه ودرېږم، بلکې ښي او یا چپ لوري ته ودرېږم.

٤- د اجازې له غوښتلو مخکې خپل پلار، مور او یا د بل چا کوټې ته نه ننوځم، په ځانګړې توګه د سهار له

لمانځه مخکې، د ماسپښين او ماخوستن له لمانځه وروسته.

٥- له اجازې پرته غير مسکونه ځايونه لکه: روغتون يا پلورنځي ته ننوځم.

په څارويو د مهربانۍ آداب:

٢١. پوښتنه: په څاريو د مهربانۍ آداب ذکر کړئ؟

ج- ١- څاروي ته خوراک او څښاک ورکوم.

۲- پر ښارویو ترحم او شفقت کول، او هغه څه پرې نه بارول چې ورڅخه یې نشي.

۳- ښارویو ته هیڅ ډول عذاب او ضرر نه رسوم.

د لوبو آداب:

۲۲. پوښتنه: د لوبو آداب ذکر کړئ؟

ج-۱- لوبې په دې نیت کوم چې د الله د اطاعت او خوښۍ لپاره پیاوړی شم.

۲- د لمانځه په وخت کې لوبې نه کوم.

۳- هلکان به له نجونو سره لوبې نه کوي.

٤- زه د لوبو هغه جامې اغوندم چې زما عورت پټ کړي.

٥- له حرامو لوبو څخه ډډه کوم، لکه پر مخ وهل او د عورت ښکاره کول.

د ټوکو آداب:

۲۳. پوښتنه: د ټوکې کولو لپاره ځینې آداب ذکر کړئ؟

ج ۱- په ټوکو کې رینښتیا ویل او دروغ نه ویل.

۲- هغه ټوکې چې له تمسخر، اهانت، او د ضرر رسولو او ډارولو څخه خالي وي.

۳- ډېرې ټوکې نه کوم.

د پرنجي آداب:

۲۴. پوښتنه: د پرنجي آداب ذکر کړئ؟

ج-۱- د پرنجي پر مهال، د لاس، کالي او رومال څخه استفاده کوم.

۲- له پرنجي وروسته **الحمد لله**، ووایم.

۳- کله مې چې ورور یا ملګرې راته: **«یرحمك الله»**. ووايي، یعنې الله دې پر تا رحم وکړي.

نو زه ورته بیا په ځواب کې: **«یهدیکم الله ویصلح بالکم»**.وایم یعنې"الله دې تاسو ته هدایت وکړي او ستا هر کار دې سم کړي."

د خوله وازي (ارګمي) آداب:

۲۵. پوښتنه: د ارګمي آداب څه دي؟

ج-۱- د ارګمي (تثاوب) د مخنیوي هڅه.

۲- د «آه» «آه» کولو سره د آواز نه پورته کول.

۳- په خوله باندې لاس کیښودل.

د قرآن کریم د تلاوت آداب:

۲۶. پوښتنه: دقرآن کریم د تلاوت آداب ذکر کړئ؟

ج- ۱- له اوداسه وروسته په پاکوالي سره تلاوت کول

۲- په ادب او وقار سره کښیناستل.

۳- د تلاوت په پیل کې له شیطان څخه الله تعالی ته پناه وړل.

٤- قرائت کې تدبر او فکر کوم.

***

د اخلاقو څانګه

١. پوښتنه: د ښو اخلاقو فضیلت بیان کړئ؟

ج: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: "تر ټولو کامل مؤمنان هغه دي چې ښه اخلاق ولري." امام ترمذي او احمد روایت کړی.

٢. پوښتنه: موږ ولې په اسلامي اخلاقو عمل وکړو؟

ج-١- ځکه دا د الله تعالی سره د مینې لامل ګرځی.

٢- د مخلوق سره د مینې لامل ګرځي.

٣- په ترازو کې تر ټولو درووند شی دی.

٤- اجر او ثواب په ښو اخلاقو سره څو چنده زیاتیږي.

٥- دا د کامل ایمان نښه ده.

۳. پوښتنه: اخلاق باید له کوم ځای څخه واخلو؟

ج- **له قرآن کریم څخه**، الله تعالی فرمایلي دي:

﴿إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ﴾.

بیشکه دا قرآن هغې (لارې) ته ښودنه کوي چې تر ټولو برابره نېغه ده [سورة الإسراء: ٩].

او د سنت څخه: څرنګه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی: «إِنَّما بُعِثْتُ لِأُتَمِّمَ صالحَ الأَخلاقِ» "زه د ښو اخلاقو د بشپړولو لپاره رالېږل شوی یم" احمد روایت کړی.

۴. پوښتنه: د احسان صفت او شکلونه یې څه دي؟

ج- **احسان:** تل د الله جل جلاله څارل او له مخلوقاتو سره احسان او نیکي کول.

رسول الله (ﷺ) فرمايلي: «إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ» "الله لازم کړي چې د هر شي سره احسان کوئ" مسلم روايت کړی.

د احسان له اشکالو څخه:

- احسان د الله تعالی په عبادت کې، او هغه د الله په عبادت کې اخلاص کول دي.
- له مور او پلار سره په قول او عمل کې احسان کول.
- کورنۍ او خپلوانو سره احسان کول.
- ګاونډي سره احسان کول.
- يتيمانو او مسکينانو سره احسان کول.
- د هغه چا سره احسان کول چې تاسو ځورَوي.
- په خبرو کې احسان کول.

- په بحث او مجادله کې احسان کول.
- حیوان سره احسان کول.

۵. پوښتنه: د احسان ضد څه شی دی؟

ج – د احسان ضد بدی او ناوړ برخورد دی.

له هغې جملې څخه:

- د الله تعالی په عبادت کې د اخلاص پرېښودل.
- د مور او پلار نافرماني.
- د خپلوۍ پرې کول.
- بد ګاونډ یتوب.
- مسکینانو او فقیرانو سره احسان نه کول او همدارنګه نورې ناوړه خبرې او بد کارونه.

۶. پوښتنه: د امانت ډولونه او شکلونه څه دي؟

ج – ۱ – امانت د الله تعالی د حقونو په ساتلو کې.

شکلونه يې: امانت د عبادت په ادا کولو کې له: لمونځ، زکات، روژې، حج، او همداسې نورو کارونو څخه چې الله پر مونږ باندې فرض کړې دي.

۲ – د خلکو د حقونو په ساتلو کې امانت:

- د خلکو ناموس ساتل.
- او د هغوی مالونه.
- او د هغوی وينې.

❖ او د هغوی رازونه، او ټول هغه څه چې خلکو درته د امانت په توګه سپارلي دي.

الله تعالی د برياليو خلکو د ځانګړتياو په بيانولو کې فرمايي: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ (8)﴾.

او هغوی چې د خپلو امانتونو او ژمنو رعايت کوونکي دي [سورة المؤمنون: ٨].

۷. پوښتنه: د امانت ضد څه شی دی؟

ج – خيانت دی، او هغه د الله تعالی او د خلکو حقوق ضايع کول دي.

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: "**منافق درې نښې لري**" – او له هغه څخه يې دا يادونه وکړه – "او

که امانت ورکړل شي نو خیانت کوي" بخاری او مسلم روایت کړی.

۸. پوښتنه: د ریښتینولی خوی کوم دی؟

ج- په هغه څه خبر ورکول چې د واقع سره موافق وي او یا د یو شي باره کې خبر ورکول په دې حال کې چې دا شی همداسې وي لکه څنګه یې چې تا خبر ورکړ.

ځینې نمونې یې:

- د خلکو سره په خبرو کې ریښتیا ویل.
- په ژمنه کې ریښتینولي.
- په هره خبره او عمل کې ریښتونولي.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی: «إنَّ الصِّدقَ يَهْدي إلى البِرِّ، وإنَّ البِرَّ يَهْدي إلى الجنَّةِ، وإنَّ الرَّجلَ

لَيَصْدُقُ حتَّى يكونَ صِدِّيقًا» " رېښتينولي نيکۍ ته لاره هواروي، او نيکي جنت ته لاره هواروي، او انسان تر هغه رښتيا وايي تر څو چې رېښتونی وګرځی." بخاری او مسلم روايت کړی دی.

۹. پوښتنه: د رېښتينولی ضد څه شی دی؟

ج- دروغ ويیل، او هغه د حقيقت خلاف دي، لکه: پر خلکو دروغ ويیل، د وعدو ماتول، او په دروغو ګواهي ورکول.

رسول الله (ﷺ) فرمايلي: "درواغ بد اخلاقۍ ته لاره هواروي، او بې حيايي اور ته لاره هواروي، او يو سړی به تر هغه پورې دروغ وايي تر څو چې هغه د الله سره د دروغجن په توګه ثبت شي." بخاری او مسلم روايت کړی دی.

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايي: "**منافق درې نښې لري**" - او له هغو څخه يې ځينې دا دي - "**کله چې خبرې کوي دروغ وايي، او که وعده وکړي ماتوي يې**" بخارى او مسلم روايت کړې دى.

۱۰. پوښتنه: د صبر ډولونه ذکر کړئ؟

ج – د الله تعالى په اطاعت صبر.

- له ګناهونو صبر کول.
- په دردناکو تقديراتو صبر، او په هر حالت کې د الله ستاينه کول.

الله تعالى فرمايي: ﴿وَٱللَّهُ يُحِبُّ ٱلصَّٰبِرِينَ (146)﴾

او الله صبر کوونکي خوښوي. [سورة آل عمران: ١٤٦].

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: "د مؤمن کار د حيرانتيا وړ دی، هر يو کار يې د هغه په ګټه دی، او دا د بل چا لپاره نشته پرته له مؤمن شخه، که خوشحالي ورته ورسيږي نو شکر وباسي او دا د ده لپاره خير دی، او که مصيبت ورته ورسيږي صبر کوي او دا د ده لپاره خير دی". مسلم روايت کړی.

١١. پوښتنه: د صبر ضد څه شی دی؟

ج - په اطاعت صبر نه کول، له ګناه څخه صبر نه کول، په وينا او يا کړنې سره په تقدير ناخوښي ښکاره کول.

له ځينو نمونو څخه يې:

- د مرګ هیله.
- د مخونو وهل.

- د جامو څيري کول.
- د احساس خپرول.
- خپل ځان ته د هلاکت خيرې کول.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: "**ثواب(١) د لوی مصيبت سره دی، او هر کله چې الله د کوم قوم سره مينه ولري، هغوی آزمايي، نو چا چې (د الله په تقدير) خوښي څرګنده کړه، نو د هغه لپاره (د الله له طرفه) خوښي ده، او څوک چې ناراضه شو نو د هغه لپاره ناخوښي ده**" ترمذي او ابن ماجه روايت کړی دی.

١٢. پوښتنه: خپل مينځ کې له يو بل سره د مرستې کولو خوی ذکر کړه؟

ج – هغه په حق او خير کې د خلکو يو بل سره مرسته ده.

د همکارۍ بڼې:

- د حقوقو په ورکولو کې مرسته.
- د ظالم په دفع کولو کې مرسته.
- د اړمنو خلکو د اړتیاوو په پوره کولو کې مرسته.
- په ټولو نیکو کارونو کې مرسته کول.
- په ګناه، ضرر او تجاوز کې مرسته نه کول.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ (2)﴾ او تاسو له يو بل سره په نیکۍ او پرهیزګارۍ کې مرسته کوئ او د ګناه او ظلم

په کار کې د یو بل مرسته مه کوئ او له الله نه وویرېږئ، بېشکه الله ډېر سخت عذاب ورکوونکی دی. [سورة المائدة: ٢].

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: " **یو مؤمن د بل مؤمن لپاره د ودانۍ په څېر دی؛ چې یو بل کلک نیسي او ټینګوي** » بخاری او مسلم روایت کړی دی.

او رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: "**یو مسلمان د بل مسلمان ورور دی، نه پر هغه ظلم کوي، او نه ورسره خیانت کوي، او څوک چې د خپل ورور اړتیاوي پوره کوي، الله د هغه اړتیاوي پوره کوي، او څوک چې له مسلمان غم لرې کړي، الله به د قیامت په ورځ د سختیو څخه یوه سختي له هغه څخه لرې کړي، او څوک چې پر یو مسلمان پرده**

واچوي، الله به د قیامت په ورځ هغه باندی پرده واچوي. د بخاری او مسلم روایت.

۱۳. پوښتنه: د حیاء د خوی ډولونه کوم دي؟

ج-۱- د الله څخه حیاء کول دا دي: د هغه پاک ذات نافرماني ونکړې.

۲- له خلکو څخه حیاء کول: له هغی جملې څخه، له پوچو او ناوړو ویناوو څخه ډډه کول او د شرمګاه له ښکاره کولو ډډه کول دي.

رسول الله (ﷺ) فرمایلی دی: "ایمان اویا او څو " - یا: " شپیته او څو" - " څانګې دی، تر ټولو لوړه یې د : لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (له الله پرته بل معبود نشته). وییل دي، او ټیټه یې: له لارې څخه د ضررې شي لرې کول دي. او

حیاء د ایمان یوه څانګه ده.» مسلم روایت کړی دی.

۱۴. پوښتنه: د مهربانی د خوی بولونه بیان کړئ؟

ج – پر لویانو مهرباني او د هغوی احترام.

- پر کوچنیانو او ماشومانو مهرباني.
- پر فقیر، مسکین او اړمن مهرباني.
- پر حیواناتو مهرباني، په خوراک ورکولو او زیان نه رسولو سره.

په دې اړه د رسول الله صلی الله علیه وسلم وینا ده:

"مؤمنان په شفقت، میني او خواخوږۍ کې د بدن په

خير دي، که يو غړی شکايت وکړي، د بدن پاتې برخه يې په بې خوبۍ او تبې سره نور غړي دګډون لپاره رابلي." د بخاری او مسلم روايت.

رسول الله (ﷺ) فرمايلي دي: "رحم کوونکو باندی الله رحم کوي، تاسو د ځمکې پر خلکو رحم وکړئ ترڅو هغه ذات چې په آسمانونو کې دی پر تاسو رحم وکړي." ابو داود او ترمذي روايت کړی دی.

۱۵. پوښتنه: د مينې د خصلت ډولونه څه دي؟

ج- د الله تعالی سره مينه.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾ او هغه کسان چې ايمان يې راوړی دی؛ له الله سره په

مینه کې ډېر سخت (او کلك) دي [سورة البقرة: ١٦٥].

د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره مینه.

هغه وویل: « قسم په هغه ذات چې زما روح د هغه په لاس کې دی، په تاسو کې هیڅوک تر هغه وخته مؤمن نه شی کیدلای تر څو چې زه ورته له پلار او زوی څخه ګران نه شم». بخاري روایت کړی دی.

له مؤمنانو سره مینه کول او د هغوی لپاره داسې ښېګڼه خوښول لکه د ځان لپاره.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: "په تاسو کې هیڅوک تر هغې پورې مؤمن نه شي جوړېدلی چې د خپل ورور لپاره هغه څه خوښ نه کړي چې د ځان لپاره یې خوښوي." بخاری روایت کړی دی.

۱۶. پوښتنه: بشاشت (ورین تندی او په مخ کې د خوښۍ اظهار) تعریف کړي.

ج – دا د مخ پراخي، د خوښۍ، موسکا، او مهربانۍ سره، او د خلکو سره د مخکېدو پر مهال د خوښۍ څرګندول دي.

دا د خلکو په مخ کې د تریو تندي نیولو مخالف عمل دی، هغه چې خلک زړه توري کوي.

پدې اړه حدیثونه راغلي دي ، له ابوذر (رضي الله عنه) څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم راته وویل : **له ښېګڼې څخه هیڅ شی سپک مه ګڼه، اګر که د خپل ورور سره په ورین تندي مخامخ شئ.**

مسلم روایت کړی دی.

رسول الله (ﷺ) فرمايلي دي: " **د خپل ورور په مخ کې موسکا کول ستا لپاره صدقه ده.**" ترمذي روايت کړی دی.

۱۷. پوښتنه: کينه څه شی دی؟

ج- له نورو څخه د نعمت د لرې کيدلو تمه ساتل او يا په نورو د لورينې بد ګڼل.

الله تعالی فرمايلی دی: ﴿وَمِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ (5)﴾ او د کينه کوونکي له شر نه کله چې دی کينه (شروع او ښکاره) کړي. [سورة الفلق: ٥].

له انس بن مالک (رضي الله عنه) څخه روايت دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: "**له يو بل سره دښمني، کينه او مخالفت مه کوئ، او يو بل سره -**

د الله بندګان - وروڼه شئ" بخاري او مسلم روایت کړې دی.

۱۸. پوښتنه: ملنډې څه شی دی؟

ج – د خپل مسلمان ورور مسخره کول او سپکول دي، او دا کار روا ندی.

الله جل جلاله د دې د نهې په اړه فرمایلي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَومٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَى أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ عَسَى أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ

الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ (11)﴾.

ای هغو کسانو چې ایمان یې راوړی دی! هېڅ قوم دې په بل قوم پورې مسخرې نه کوي، کېدی شي چې هغوی له دوی نه ډېر غوره وي، او نه (دې) ښځې په نورو ښځو پورې (مسخرې کوي)، کېدی شي چې هغوی له دوی نه ډېرې غوره وي او تاسو د خپلو ځانونو عیب پلټنه مه کوئ او یو بل په بدو لقبونو (او نومونو) سره مه بلئ، له ایمان راوړو نه وروسته د فسق نامه بده ده او چا چې توبه ونه وېستله، نو هم دغه کسان ظالمان دي. [سورة الحجرات: ١١].

١٩. پوښتنه: تواضع او عاجزي تعریف کړئ؟

ج – دا چې انسان د خلکو په مخ کې خپل ځان اوچت او لوړ و نه شمیري، تر څو خلکو ته سپکاوی او له حق څخه انکار ونه کړي.

- الله تعالی فرمايي: ﴿وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا﴾ او د رحمن بنده ګان هغه دي چې په ځمکه ورو ګرځي. [سورة الفرقان: ٦٣]، یعنی: تواضع کوونکي.

- رسول الله (ﷺ) فرمايلي دي: "هر څوک چې د الله په وړاندې تواضع وکړي، الله د هغه مقام لوړ او اوچتوي." مسلم روایت کړی.

- رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: "الله تعالی ماته وحې وکړه چې تاسو تواضع وکړئ، ترڅو

هیڅوک یو پر بل باندې فخر ونه کړي، او هیڅوک یو بل باندې ظلم ونه کړي." مسلم روایت کړی.

۲۰. پوښتنه: حرام تکبر څو ډوله دی؟

ج-۱- حق باندې تکبر، او هغه د حق ردول او نه منل دي.

۲- په خلکو تکبر، او هغه دا چې هغوی کم ګڼل او سپکاوی یې کول.

رسول الله (ﷺ) فرمایلي دي: "د هغه چا په زړه کې چې د ذرې په اندازه کبر وي جنت ته به داخل نشي." یو سړي وویل: آیا یو سړی دا خوښوي چې جامې یې ښې وي او بوټونه یې ښه وي؟ هغه وویل: "الله ښکلی دی او ښکلا خوښوي، تکبر: حق نه منل او خلکو ته په سپکه کتل دی." مسلم روایت کړی.

- بَطَرُ الحَقِّ: د حق رد کول، یا له حق څخه انکار کول.

- غَمْطُ النَّاسِ: خلکو ته په سپکه کتل.

- ښې جامې او ښه بوټان تکبر نه دی.

۲۱. پوښتنه: د حرامې درغلۍ او دوکې څو بېلونه یاد کړئ؟

ج- په پیر او پلور کې دوکه کول، او هغه په شیانو کې د عیب پټول دي.

- په زده کړه کې درغلي کول، او همدارنګه د زده کوونکو درغلي (نقل) په آزموینو کې.

- په خبرو کې درغلی لکه په درواغو ګواهی ورکول او دروغ ویل دي.

- په خپلو خبرو او هوکړو باندی عمل او وفا نه کول.

او د درغلۍ څخه د منعې په اړه، رسول الله صلی الله علیه وسلم د خوراک په یو ډیري تېرییده، او خپل لاس یې په هغه کې د ننه کړ، ګوتې یې لمدې شوې، نو ویې ویل: **ای د خوراک مالکه دا څه دي؟" هغه ویې وویل: د الله رسوله، باران پرې وریدلی دی. هغه وویل: " آیا بهتره نه وه چې دا دې د خوړو په سر کینبودلی وی ترڅو چی خلک یې وګوري؟ څوک چې درغلي وکړی زمونږ له جملې څخه نه دی.»** مسلم روایت کړی.

الصبرة: ډیری.

۲۲. پوښتنه: غیبت څه شی دی؟

ج د مسلمان ورور په غیاب کې هغه په هغه څه یادول چې بد یې ګڼي.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ (21)﴾ او غیبت دې نه کوي ځیني ستاسې د ځینو نورو، آیا په تاسو کې یو کس دا خوښوي چې د خپل ورور غوښه وخوري، په داسې حال کې چې هغه مړ وي، نو تاسو دغه (خوراك) بدګڼئ(۱) او له الله نه ووېرېږئ، بېشکه الله ښه توبه قبلوونکی، بې حده رحم کوونکی دی. [سورة الحجرات: ۱۲].

۲۳. پوښتنه: چغلي تعریف کړه؟

ج- هغه د خلکو په مینځ کی د خبرو وړل راوړل (شیطانت کول)دي، تر څو سره خپلو کې وران شي.

- رسول الله (ﷺ) فرمايلي دي: " **نمام (چغلخور) به جنت ته داخل نشي**" مسلم روايت کړی.

۲۴. پوښتنه: تنبلي او سستي څه شی دی؟

ج- دا د ښه کار کولو په اړه سستي ده، او هغه څه چې انسان يې بايد تر سره کړي.

د هغې له جملې څخه: په فرايضو او واجباتو کې سستي کول دي.

الله تعالى فرمايلي: ﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا

كُسَالَى يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا (142)﴾.

بېشکه منافقان له الله سره دوکه کوي او الله له دوی سره دوکه کوونکی دی او کله چې دوی لمانځه ته پاڅېږي سست(لټی) سره پاڅېږي، خلقو ته ځانونه ښيي او الله نه يادوي مګر ډېر لږ. [سورة النساء: ١٤٢].

مؤمن باید سستي، تنبلی، او کښیناستل پرېږدي، او کار او حرکت کې هڅه وکړي او په دې ژوند کې د الله جل جلاله د خوښې په لاره کې زيار وباسي.

٢٥. پوښتنه: د غوسې او قهر ډولونه څه دي؟

ج ۱- **ستایل شوې غوسه:** هغه د الله لپاره غوسه کول دي، لکه په کافرانو، منافقانو او یا نورو چې د الله د حرمتونو(عزتمندو شیانو) سپکاوی کوي او تر پښو لاندې کوي یې.

۲- **بده غوسه:** هغه غوسه ده چې انسان هغه څه وکړي یا یې ووایي چې باید و نه ویل شي.

د نامطلوبې غصې درملنه:

اودس کول.

کېناستل که ولاړ وي ، او څملاستل که ناست وي (استراحت).

په دې اړه باید د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) وصیت عملي کړي، چې فرمایي: «غصه مه کوه».

د غوسې پر مهال دې خپل ځان کنټرول کړي.

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم، ویل.

چوپتیا(۱).

۲۶. پوښتنه: جاسوسي څه شی دی؟

ج – د خلکو د عیبونو او رازونو ښکاره کول او لټول دي، هغه څه چې خلک یې له نورو څخه پټوي.

له حراموبڼو څخه یې:

- د خلکو د کورونو څخه د هغوی د رازونو او خصوصیاتو څخه ځان خبرول.

د خلکو خبرو ته غوږ نیول پرته لدې چې هغوی خبر اوسي.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَلَا تَجَسَّسُوا ...﴾ او جاسوسي مه کوئ. [سورة الحجرات: ۱۲].

۲۷. پوښتنه: اسراف، بُخل، او سخاوت څه شی دی؟

ج- **اسراف**: په ناحقه مال لګول.

او ضد يې بُخل دی: د ضرورت په ځای کې مال نه لګول.

او هغه څه چې صحيح دي د هغو ترمينځ حالت دی چې مسلمان بايد سخاوت ولري.

الله تعالی فرمايلي: ﴿وَٱلَّذِينَ إِذَآ أَنفَقُوا لَمۡ يُسۡرِفُوا وَلَمۡ يَقۡتُرُوا وَكَانَ بَيۡنَ ذَٰلِكَ قَوَامًا (67)﴾.

او هغه کسان دي چې کله انفاق کوي (مال لګوي نو) اسراف نه کوي او بخل هم نه کوي او د دغو (دوارو حالتونو) په مینځ کې میانه حاله وي. [سورة الفرقان ٦٧].

۲۸. پوښتنه: بزدلي څه شی دی؟ او زړورتیا څه شی دی؟

ج- **بزدلي:** له هغه شي څخه وېرېدل دي چې وېره ترې په کار نده.

لکه له حق ویلو څخه وېره او په منکر رد نه کول د خلکو له وېرې.

زړورتیا: پر حق اقدام کول، لکه د اسلام او مسلمانانو د دفاع لپاره د جهاد په ډګرونو کې ورانډې کیدل.

رسول الله صلی الله علیه وسلم به په خپله دعا کې

ویيل: "ای الله! زه له بزدلۍ څخه تا ته پناه وړم..."

رسول الله (ﷺ) فرمايلي دي: "قوی مؤمن د کمزوري

مؤمن په پرتله الله ته غوره او محبوب دی، او په

ټولوکې خير دی." مسلم روايت کړی.

۲۹. پوښتنه: د ژبې څو ناروا خبرې ذکر کړئ؟

ج – لکه لعنت ويل او ښکنځلې کول.

او يا داسې چې څوک ووايي "حيوان" يا ورته الفاظو په

څير.

يا په فحش او بدو الفاظو سره شرمګاه يادول.

رسول الله صلی الله علیه وسلم لدې ټولو څخه منعه

کړې ده او فرمايلي: "مؤمن پيغور ورکونکی او لعنت

ویونکی نه وي او نه ښکنځل کوونکی، او بد ژبی"
ترمذي او ابن حبان روایت کړی دی.

۳۰. پوښتنه: هغه لاملونه ذکر کړئ چې پر مټ یې مسلمان په ځان کې غوره اخلاق درلودلی شي.

ج-۱- دعا کول، چې الله تا د ښو اخلاقو خاوند کړي او په دې کې درسره مرسته وکړي.

۲- د الله جل جلاله څارنه او دا چې هغه ذات پر تا باندی پوه دی، ستا اوري او تا ویني.

۳- په یاد لره چې غوره اخلاق ثواب لري، او جنت ته د داخلیدو لامل ګرځي.

٤- د بد اخلاقو عواقب په یاد ولره او دا چې اور ته د ننوتلو لامل ګرځي.

٥- ښه اخلاق د الله جل جلاله سره مینه او د مخلوق سره مینه پیدا کوي، او بد اخلاق د الله جل جلاله او د مخلوق کرکه راپاروي.

٦- د رسول الله صلی الله علیه وسلم د سیرت لوستل او د هغه پیروی کول.

٧- له ښو خلکو سره ملګرتیا او د بدو خلکو له ملګرتیا ډډه کول.

❊❊❊

د دعاګانو او اذکارو څانګه

۱. پوښتنه: د ذکر فضیلت څه دی؟

ج- رسول الله (ﷺ) فرمایلي دي: "د هغه چا مثال چې خپل رب یادوي او هغه څوک چې خپل رب نه یادوي د ژوندي او مړي دی." بخاری روایت کړی دی.

- دا ځکه چې د انسان د ژوند ارزښت همدومره دی څومره چې د الله تعالی ذکر کوي.

۲. پوښتنه: د ذکر څو ګټې بیان کړئ؟

ج-۱- الله (رحمن) راضي کوي.

۲- شیطان شړي.

٣- مسلمان له شر څخه ساتي.

٤- هغه باندی اجر او ثواب رسيږي.

٣. پوښتنه: غوره ذکر کوم دی؟

ج - «لا إله إلا الله» " د الله څخه پرته بل معبود نشته" ترمذي او ابن ماجه روايت کړی دی.

۴. پوښتنه: کله چې له خوبه پاڅيږئ څه وايئ؟

ج - «الحمد لله الذي أحيانا بعد ما أماتنا، وإليه النشور»، "د الله ستاينه ده چې موږ يې له مرګ نه وروسته بيا را ژوندي کړو." د بخاری او مسلم روايت.

٥. پوښتنه: کله چی خپلې جامې واغوندې څه وايې؟

ج- الحمد لله الذي كساني هذا الثوب ورزقنيه من غير حول مني ولا قوة» د ابوداود او ترمذي او نورو روايت.

۶. پوښتنه: كله چې خپلې جامې وباسې څه وايې؟

ج- «بسم الله»، "د الله په نوم". د ترمذي روايت.

۷. پوښتنه: د نويو كاليو اغوستلو دعاء څه ده؟

ج – «اللّٰهُمَّ لك الحمد أنت كسوتنيه، أسألك خيره وخير ما صنع له، وأعوذ بك من شره وشر ما صنع له».

اى الله ستا ستاينه ده، تا ماته جامې واغوستې، زه له تا څخه د هغې د خير او هغه خير چې د هغه لپاره

جوړې شوې دي غوښتنه کوم، او د هغه له شر او هغه څه له شر څخه چې د هغه لپاره جوړې شوې ده پناه غواړم ." د ابو داود او ترمذي روایت.

۸. پوښتنه: چا چې نوې جامې واغوستې څنګه دعا ورته کوئ؟

ج – هر کله چې دې د چا پر تن نوې جامې ولیدلې نو دعا ورته وکړه، او ووایه : «تُبْلِي ويُخلف الله تعالى» یعنی الله دې تاسو ته ډیر عمر درکړي چې دا جامې ډیرې مودې لپاره واغوندې تر دې چې زړې شي، او الله دې نورې جامې در کړي. ابوداود روایت کړی.

۹. پوښتنه: تشناب ته د ننوتلو دعا ذکر کړئ، چې هغه د قضای حاجت ځای دی؟

ج – «اللّٰهُمَّ إني أعوذ بك من الخبث والخبائث» ای الله زه پر تا له نارینه او ښځینه شیطانانو څخه پناه غواړم.

د بخاری او مسلم روایت.

۱۰. پوښتنه: له تشناب نه د وتلو دعا څه ده؟

ج – «غفرانك»، "ای الله تانه بخښنه غواړم" د ابو داود او ترمذي روایت .

۱۱. پوښتنه: له اودس نه مخکی څه وایی؟

ج- "بسم الله". د الله په نوم. ابو داود او نورو روایت کړی

۱۲. پوښتنه: له اودس نه وروسته ذکر څه دی؟

ج – «أشهد أن لا إلٰه إلا اللّٰه وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله» زه شاهدي ورکوم چې له اللّٰه پرته بل معبود نشته، يوازې او بې شريک دی، او شاهدي ورکوم چې محمد د هغه بنده او رسول دی. مسلم روايت کړی.

۱۳. پوښتنه: له کور څخه د وتلو په وخت کې دعا ذکر کړئ؟

ج – «بسم اللّٰه، توکلت على اللّٰه، ولا حول ولا قوة إلا باللّٰه» "د اللّٰه په نوم، زه په اللّٰه توکل کوم، او پرته له اللّٰه بل هيڅ ځواک او قوت نشته." د ابو داود او ترمذي روايت.

۱۴. پوښتنه: کورته د ننوتلو پاره کوم ذکر دی؟

ج – بسم الله ولجنا، وبسم الله خرجنا، وعلى الله ربنا توكلنا "موږ د الله په نوم داخل شو، او د الله په نوم ووتلو، او په الله مو چې زموږ رب دی توکل کړی." بیا خپلې کورنۍ ته سلام کوي. د ابو داود روایت.

۱۵. پوښتنه: مسجد ته د ننوتلو دعا څه ده؟

ج – اللّٰهُمَّ افتح لي أبواب رحمتك. ای الله زما لپاره د خپل رحمت دروازې خلاصې کړه.» مسلم روایت کړی دی.

۱۶. پوښتنه: له مسجد څخه د وتلو دعا ذکر کړئ؟

ج – اللّٰهُمَّ إني أسألك من فضلك. "اې الله، زه ستا له فضل څخه غواړم." مسلم روایت کړی.

۱۷. پوښتنه: د اذان د اورېدلو پر مهال څه وايي؟

ج – زه هم هغه څه وايم چې مؤذن يې وايي، پرته لدې: " حي على الصلاة " او " حي على الفلاح» " نو زه وايم: لا حول ولا قوة إلا بالله. د بخارى او مسلم روايت.

۱۸. پوښتنه: له اذان وروسته څه وايي؟

ج- رسول الله صلى الله عليه وسلم باندې درود، مسلم روايت کړی دی.

او بيا وايي: «اللهم رب هذه الدعوة التامة، والصلاة القائمة، آت محمدًا الوسيلة والفضيلة، وابعثه مقامًا محمودًا الذي وعدته»" اې الله، د دې کاملې بلنې او د لمانځه ښښتنه، محمد ته

وسیلې او فضیلت ورکړه، او هغه د ستاینې ځای ته یې ولېږه چې تا ورسره ژمنه کړې وه." بخاري روایت کړې دی.

او د اذان او اقامت تر منځ دعاء، ځکه په دې وخت کې دعاء قبلیږي.

۱۹. پوښتنه: سهار او ماښام کوم اذکار وایې؟

ج-۱- آیت الکرسي لوستل: ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ

﴿كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ 255﴾

الله (چې دی) نشته هیڅ لایق د عبادت مګر هم دی دی، همیشه ژوندی دی، د ټول عالم انتظام کوونکی دی، پر ده نه پرکالې راځي، او نه خوب، خاص همده لره دي هغه څه چې په آسمانونو کې دي، او هغه څه چې په ځمکه کې دي، څوك دی هغه کس چې د ده په وړاندې به سفارش کوي مګر د ده په اجازت سره؟ هغه پوهېږي پر هر هغه څه چې د دوی په وړاندې دي او پر هر هغه څه چې له دوی وروسته دي، او دوی (مخلوق) د هغه له علم نه هیڅ شی هم نشي راګېرولی، مګر هغه څه چې هغه (الله) یې وغواړي، د هغه کرسۍ د اسمانونو او د ځمکې څخه پراخه ده او د

دې دوارو ساتنه هغه (الله) نه ستړی کوي، او هم هغه

ډېر اوچت دی(۱)، ډېر لوی دی. [سورة البقرة: ۲۵۵].

۲- او دا قرائت کوم: بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (1). (ای نبي!) ته (دوی ته)

ووایه: شان دا دی چې الله یو دی.

اللَّهُ الصَّمَدُ (2). هم دا الله بې نیازه (بې حاجته)

دی. لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (3). نه یې (څوك) زیږولی

دی او نه دی (له چا) زیږول شوی دی.

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (4)﴾ او د ده هیڅوك سیال

(او) برابر نشته دری څلې.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ (1). (اى نبي) ته ووايه: زه
په رب د سبا پورې پناه نيسم.

مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ (2). د هر هغه شي له شر نه چې
ده پيدا كړى دى.

وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ (3). او د تيارې شپې له
شر نه كله چې تكه توره (او خوره) شي.

وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ (4). او له شره د
هغو (جادوګرو) ښځو چې په غوټو كې پوكې
وهونكې دي.

وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ (5)﴾ او د كينه
كوونكي له شر څخه كله چې دى كينه (شروع او
ښكاره) كړي درى ځلې.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ (1). (اى نبي) ته ووايه: زه د خلقو په رب پورې پناه نیسم.

مَلِكِ النَّاسِ (2). چې د خلقو بادشاه دی.

إِلَهِ النَّاسِ (3). د خلقو (حقیقي) معبود دی.

مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ (4). له شره د وسوسې اچوونکي، تښتېدونکي.

الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ (5). هغه چې د خلقو په سينو کې وسوسې اچوي.

مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ (6)﴾. چې (دغه وسوسې اچوونکي) له پيريانو او انسانانو څخه دي دری ځلې.

٣- «اللهم أنت ربي لا إله إلا أنت، خلقتني وأنا عبدك، وأنا على عهدك ووعدك ما استطعت، أعوذ بك من شر ما صنعت، أبوء لك بنعمتك علي، وأبوء بذنبي، فاغفر لي، فإنه لا يغفر الذنوب إلا أنت»

- اى الله! ته زما رب يې، له تا پرته بل معبود نشته، تا زه پيدا کړی يم او زه ستا بنده يم او زه ستا په هوکړې او وعدې باندې تر هغه حده پابند يم چې زه يې توان لرم، زه له تا څخه پناه غواړم له هر هغه څه چې ما کړي دي، پر ما باندې ستا د احسان اعتراف کوم، او په خپله ګناه اقرار کوم، نو ما ته بخښنه وکړه، ځکه

چې له تا پرته بل څوک ګناهونه نه بخښي. بخاري روايت کړی.

۲۰. پوښتنه: د ويدو کېدو پر مهال څه وايې؟

ج- «باسمك اللهم أموت وأحيا» - ای الله! ستا په نوم، مرم او ژوندی کيږم. متفق عليه.

۲۱. پوښتنه: د ډوډۍ خوړلو نه مخکې څه وايئ؟

ج- «بسم الله». "د الله په نوم."

او که په پيل کې مو هېر شول، نو ووايه:

«بسم الله في أوله وآخره» "د الله په نوم په پيل او پای کې" ابو داود او ترمذي روايت کړی دی

۲۲. پوښتنه: کله چې تا خوړل پای ته ورسول څه وايې؟

ج - «الحمد لله الذي أطعمني هذا، ورزقنيه، من غير حول مني ولا قوة» " د الله ستاینه ده چې ما ته یې دا خواړه راکړل، او روزي یې راکړه، پرته زما له کوم ځواک او قوت څخه." ابو داود، ابن ماجه او نورو روایت کړی.

۲۳. پوښتنه: د مېلمه دعا د خوراک د خاوند (کوربه) لپاره څه ده؟

ج- «اللهم بارك لهم فيما رزقتهم، واغفر لهم وارحمهم» "اې الله، په هغه څه چې تا دوی ته

ورکړې دي، دوی ته برکت ورکړه، او دوی ته بخښنه وکړه او په دوی رحم وکړه." مسلم روایت کړی دی.

۲۴. پوښتنه: کله چې یو انسان وپرنجیږي څه باید ووایي؟

ج- «الحمد لله». "ستاینه الله لره ده."

او د هغه ورور یا ملګری دې ورته ووایي: «یرحمک الله». "الله دې په تا رحم وکړي."

کله چې ورته دا ووایي: نو هغه دې بیا ورته ووایي: «یهدیکم الله ویصلح بالکم». الله دې تاته هدایت وکړي او چارې دې سمې کړه. بخاري روایت کړی.

۲۵. پوښتنه: کله چې تاسو پورته شئ او مجلس پای ته ورسیږي "د مجلس د کفارې دعا" څه وایئ؟

ج – «سبحانك اللهم وبحمدك، أشهد أن لا إله إلا أنت، أستغفرك وأتوب إليك». ای الله ته پاک یې او ستا ستاینه کوم، زه شاهدي ورکوم چې له تا پرته بل معبود نشته، زه ستا څخه بخښنه غواړم او تاته توبه کوم. ابوداود، ترمذي او نورو روایت کړی دی.

۲۶. پوښتنه: د سوارلۍ دعا څه ده؟

ج – بسم الله، والحمد لله ﴿سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ 13 وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا

لَمُنْقَلِبُونَ (14)﴾، «الحمد لله، الحمد لله، الحمد لله، الله أكبر، الله أكبر، الله أكبر، سبحانك اللهم إني ظلمت نفسي فاغفر لي؛ فإنه لا يغفر الذنوب إلا أنت» د الله په نوم، او ثنا خاص الله لره دی. پاکي ده هغه ذات لره چې زمونږ لپاره يې دا مسخر کړې دی او مونږ ده لره په قابو کې راوستونکي نه يو(١٣). او بېشکه مونږ خاص خپل رب ته خامخا بېرته ورتلونکي يو. ستاينه خاص الله لره ده، ستاينه خاص الله لره ده، ستاينه خاص الله لره ده، يا الله پاکي تا لره ده، ما خپل نفس باندې ظلم کړی دی نو ما وبخښه؛ ځکه له تا پرته بل څوک

ګناهونه نه بخښي.» ابو داود او ترمذي روايت کړې دی.

۲۷. پوښتنه: د سفر دعا ذکر کړه؟

ج – – «الله أكبر، الله أكبر، الله أكبر ﴿سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ 13 وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ 14﴾، اللهم إنا نسألك في سفرنا هذا البر والتقوى ومن العمل ما ترضى، اللهم هون علينا سفرنا هذا، واطو عنا بعده، اللهم أنت الصاحب في السفر، والخليفة في الأهل، اللهم إني أعوذ بك من وعثاء السفر، وكآبة المنظر، وسوء المنقلب، في المال والأهل». – "الله لوی

دی، الله لوی دی ، الله لوی دی. پاکي ده هغه ذات لره چې زمونږ لپاره يې دا (سوارلی) تابع کړې ده او مونږ د هغه مهاروونکي نه يو(١٣). او بېشکه مونږ خاص خپل رب ته خامخا بيرته ورتلونکي يو. يا الله په دې سفر کی ستا نه د نيکيو او تقوا غوښتنه کوو او هغه عمل چې ستا خوښ وي، يا الله مونږ ته دغه سفر آسانه کړې، او ددې سفر اوږد والی له مونږ څخه لرې کړې، اې الله ته په سفر کې ملګری يې او په کور کی سرپرست يې، اې الله زه تا ته پناه وړم د سفر له سختيو، له زړه بوګنوونکي منظر او کور ته د ستنيدو پر مهال له ناوړه پېښې څخه په مال او اولاد کې.

او کله چې بيرته راستون شي، همدغه دعا دې ووايي، او زياته دې کړي:

«آیبون ، تائبون ، عابدون ، لربنا حامدون»

"مونږ په خير راغلو، له ګناهونو څخه توبه کوونکي، د الله خاص عبادت کوونکي، او د الله په نعمتونو شکر ويستونکي" مسلم روايت کړی.

۲۸. پوښتنه: د مسافر دعاء د مقيم لپاره څه ده؟

ج -«أستودعكم الله الذي لا تضيع ودائعه» "زه تاسو الله ته سپارم، هغه ذات چې سپارنې نه ضايع کوي." احمد او ابن ماجه روايت کړی.

۲۹. پوښتنه: د مسافر لپاره د اوسيدونکي دعا څه ده؟

ج – «أستودع الله دينك، وأمانتك، وخواتيم عملك» زه ستا دین، امانت او د کار پایله الله ته سپارم. احمد او ترمذي روایت کړی.

۳۰. پوښتنه: بازار ته د ننوتلو دعا څه ده؟

ج – «لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك، وله الحمد، يحيي ويميت، وهو حي لا يموت، بيده الخير، وهو على كل شيء قدير» له الله پرته بل معبود نشته، هغه یواځې دی، شریک نه لري، پاچاهي هغه لره ده، او ستاینه هغه لپاره ده، هغه ژوند او مرګ ورکوي، هغه ژوندی دی او نه مري، د هغه په لاس کې خیر دی، او هغه پر هر

څه باندی قادر دی» ترمذي او ابن ماجه روایت کړی دی.

۳۱. پوښتنه: د غصې پر مهال دعا ذکر کړئ؟

ج – «أعوذ بالله من الشيطان الرجيم» "زه الله ته پناه ورم د رټل شوي شیطان څخه" متفق علیه.

۳۲. پوښتنه: هغه چاته څه باید ووایې چې تا سره یې احسان کړی وي؟

ج- «جزاك الله خيرا». "الله دې خیر درکړي" ترمذي روایت کړی دی.

۳۳. پوښتنه: که سوارلۍ سترې شي څه دعا لري؟

ج- «بسم الله». "د الله په نوم" ابوداود روایت کړی.

٣۴. پوښتنه: که ستا لپاره خیر پیښ شي نو څه به وایې؟

ج - «الحمد لله الذي بنعمته تتم الصالحات»" ستاینه الله تعالی لره ده، چې د هغه په فضل سره نیک کارونه سرته رسیږي." حاکم او نورو روایت کړی.

٣۵. پوښتنه: که تا ته داسې څه پیښ شي چې بدې ګڼې نو څه به وایې؟

ج - «الحمد لله على كل حال» "په هر حال، د الله شکر دی." صحیح الجامع

۳۶. پوښتنه: د سلام کولو او د هغه ځواب په څه شکل وي؟

ج- مسلمان وايي: السلام عليكم ورحمة الله وبركاته.

او ورور يې ورته په ځواب کې وايي: وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته. په ترمذي او ابوداود او نورو کې.

۳۷. پوښتنه: د باران په وخت کې دعا څه ده؟

ج – «اللهم صيباً نافعاً» "اې الله، دغه باران ګټور کړې." بخاري.

۳۸. پوښتنه: له باران وروسته دعا څه ده؟

ج – «مطرنا بفضل الله ورحمته» د الله په فضل او رحمت پر مونږ باران وورید. بخاري او مسلم.

۳۹. پوښتنه: د باد او سیلی دعا ذکر کړئ؟

ج –«اللهم إني أسألك خيرها وأعوذ بك من شرها» الهی! له تانه د دې د خیر سوال کوم، او له شر نه یې پر تا پناه غواړم. أبو داود وابن ماجه

۴۰. پوښتنه: کله چې اسمان کې ګړزاری شي کومه دعا وایې؟

ج - «سبحان الذي يسبح الرعد بحمده والملائكة من خيفته» "پاکي ده هغه ذات لره چې رعد(١) يې پاکي وايې سره د هغه د ستاينې او ټول ملايک د هغه د ويرې له وجهې " موطأ مالك.

٤١. پوښتنه: کومه دعا (وايې) کله چې کوم مصيبت ځپلی وګورې؟

ج- «الحمد لله الذي عافاني مما ابتلاك به، وفضلني على كثير ممن خلق تفضيلاً» " الله لره ستاينه ده چې زه يې له هغه څه څخه ژغورلی يم چې ته يې ورباندې ګرفتار کړې يې، او ماته يې له ډيرو خلکو څخه په غوره شکل باندی فضيلت راکړی."

ترمذي روايت کړی.

۴۲. پوښتنه: د هغه چا لپاره دعا چې له نظر کيدلو څخه ويره ولري؟

ج- په حديث کې راغلي دي چې: «که له تاسو څخه څوک د خپل ورور او يا په خپل ځان کې او يا خپل مال کې څه وګوري چې د هغه خوښ شي، [نو د برکت دعا دې وکړي] ځکه چې بد نظر حق دی. د احمد، ابن ماجه او نورو روايت.

۴۳. پوښتنه: پر رسول الله صلی الله علیه وسلم څنګه درود وایې؟

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ»

یاالله! پر محمد صلی الله علیه وسلم او د هغه پرکورنۍ رحمت وورووه، لکه پر ابراهیم علیه السلام او د هغه پرکورنۍ دې چې لورولی و، بېشکه ته ستایلی او لوی یې. یا الله !پر محمد او د هغه پر کورنۍ برکتونه وورووه،لکه پر ابراهیم -

علیه السلام – او د هغه پرکورنۍ دې چې وروليٰ وو،بېشکه ته ستايلى او لوى يې. متفق عليه.

❊❊❊

د مختلفو مواردو ځانګه

١. پنځه تکليفي حکمونه کوم دي؟

ج-

1. واجب.
2. مستحب.
3. حرام.
4. مکروه.
5. مباح.

٢. پوښتنه: دا پنځه احکام تشریح کړه؟

ج-

١- **فرض**: لکه پنځه وخته لمونځ، د رمضان روژه، مور او پلار سره نیکي کول.

- فرض اداء کوونکي ته اجر او نه کوونکي ته یې سزا ورکول کیږي.

٢- **مستحب**: لکه راتبه سنت(١) لمونځونه، د شپې لمونځ، دوډۍ او سلام ورکول. او دې ته سنت او مندوب ویل کیږي.

- د مستحب عمل کوونکي ته اجر ورکول کیږي او نه کوونکي ته یې سزا نه ورکول کیږي.

مهمه یادونه:

کله چې یو مسلمان واوري چې دا کار سنت یا مستحب دی، په هغه باید په چټکۍ سره عمل وکړي، او د رسول الله صلی الله علیه وسلم پیروي وکړي.

۳- **حرام**: لکه شراب څښل، د مور او پلار نافرماني او د خپلوۍ پرې کول.

- په حرامو عمل نه کوونکي ته اجر ورکول کیږي او عمل کوونکي ته پرې سزا ورکول کیږي.

٤- **مکروه** – لکه په چپ لاس سره را کړه ورکړه او په لمانځه کې د جامو راټولول.

- د مکروه په پرېښودلو اجر ورکول کیږي او عمل کوونکي ته پرې سزا نه ورکول کیږي.

٥- **مباح**: لکه د منې خوړل او چای څښل، او دې ته روا او حلال ویل کیږي.

- د مباح په پرېښودلو سره جزا نه ورکول کیږي او عمل کوونکي ته یې ثواب نه ورکول کیږي.

۳. پوښتنه: د خرڅلاو او راکړې ورکړې حکم څه دی؟

ج – د راکړې ورکړې په ټولو معاملاتو کې اصل دای چې حلال دي، پرته له ځینو هغو شیانو څخه چې الله تعالی حرام کړي دي.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ ٱلرِّبَوٰاْۚ﴾

حال دا چې الله اخیستل خرڅول (بیع) حلال کړي دي او سود یې حرام کړی دی [سورة البقرة: ٢٧٥].

۴. پوښتنه: د حرامو راکړه ورکړه او معاملاتو ډولونه ذکر کړئ؟

ج-۱- **دوکه**، د هغه له جملې څخه: په شیانو کې د عیب پټول.

له ابوهریره (رضي الله عنه) څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د خوراکي شیانو په یو ډېري تیریده، نو لاس یې پکې دننه کړ، تر دې چې ګوتې یې لندې شوې. هغه وویل: **دا څه شی دی، اې د خوړو مالکه؟** هغه وویل: باران وهلې دي اې د الله رسوله! هغه وویل: "آیا ښه به نه وه چې دا (لانده)خواړه دې په سر اېښودلي و تر څو یې خلک وګوري؟ څوک چې دوکه کوي زما څخه نه دی.»

مسلم روایت کړی.

۲- سود: او له هغه جملې څخه دا چې له يو کس څخه زر واخلم او دوه زره بېرته ورکړم.

دغه زياتوالی حرام سود دی.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ ٱلرِّبَوٰاْۚ﴾ حال دا چې الله اخيستل خرڅول (بيع) حلال کړي دي او سود يې حرام کړی دی [سورة البقرة: ۲۷۵].

۳- دوکه او جهالت: لکه چې زه د پسه په غولانځه کې شيدې او يا په اوبو کې ماهي په تاسي خرڅ کړم او تر اوسه مې نه وي نيولی.

په حديث کې: (رسول الله صلی الله عليه وسلم د غرر له خرڅلاو منع کړې ده) مسلم روايت کړی.

۵. پوښتنه: پر تا د الله تعالی د ځینو نعمتونو یادونه وکړه؟

ج – ۱ – **د اسلام نعمت**، او دا چې ته له کافرانو څخه نه يې.

۲– **د سنت نعمت**، او دا چې ته له بدعتيانو څخه نه يې.

۳– **د صحت او روغتيا نعمت**، دا چې اورې، ګورې، ګرځې، او داسې نور.

۴– د خوراک، څښاک او جامو نعمت.

او پر موږ باندې د الله تعالی نعمتونه بې شمېره او بې حسابه دي.

الله تعالى فرمايي: ﴿وَإِن تَعُدُّوا نِعۡمَةَ ٱللَّهِ لَا تُحۡصُوهَآۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَغَفُورٞ رَّحِيمٞ (18)﴾. او كه چیرې تاسو د الله نعمتونه شمېرل شروع كړئ، (، نو) هغه به ونشمېرلی شئ، بېشكه الله يقينًا ډېر بخښونكی، بې حده رحم كوونكی دی.

[سورة النحل: ١٨].

۶. پوښتنه: د نعمتونو په مقابل کی مسؤولیت څه دی؟ د هغی شکر څنګه ادا کړو؟

ج- **زمونږ مسولیت**: د هغې شكر ادا كول د الله تعالى په حمد او ثنا په ژبې سره او دا چې يوازې هغه د دي احسان مستحق دی، او له دغو نعمتونو څخه په

داسې طریقه ګټه اخیستل چې د الله تعالی رضا وي، نه د هغه په نافرمانۍ کې.

۷. پوښتنه: د مسلمانانو اخترونه کوم دي؟

ج- کوچنی اختر او لوی اختر.

لکه څنګه چې له انس (رضي الله عنه) څخه روایت دی، وایي: رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینې ته تشریف راوړ او هغوی د لوبې لپاره دوه ورځې درلودې، هغه پوښتنه وکړه: دا دوه ورځې د څه دي؟ هغوی وویل: د جاهلیت په وخت کې مونږ په دې دوو ورځو کې لوبې کولې، رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: **"الله د دې په بدل کې تاسو ته دوه غوره شیان درکړل: د لوی اختر ورځ او د کوچني اختر ورځ."** ابوداود روایت کړی.

او پرته له هغو څخه نور اخترونه بدعت دی.

۸. پوښتنه: غوره میاشت کومه ده؟

ج- د روژې میاشت.

۹. پوښتنه: غوره ورځ کومه ده؟

ج- د جمعې ورځ.

۱۰. پوښتنه: د کال غوره ورځ کومه ده؟

ج- د عرفې ورځ.

۱۱. پوښتنه: د کال غوره شپه کومه ده؟

ج- د قدر شپه.

۱۲. پوښتنه: که پردۍ ښځه (نامحرمه) ووینې نو څه باید وکړې؟

ج: د سترګو ټيټول واجب دي، الله تعالى فرمايي: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ﴾. ته مومنانو ته ووايه چې خپلې سترګې دې (له نامحرمو نه) ټيټې ساتي. [سورة النور: ٣٠].

۱۳. پوښتنه: د انسان دښمنان څوک دي؟

- **هغه نفس چې د بدۍ امر کوي ورته:** تر څو انسان د هغه څه پيروي وکړي چې د هغه نفس او خواهشات ورته د الله پاک په نافرمانۍ حکم کوي، الله تعالى فرمايي: ﴿إِنَّ ٱلنَّفْسَ لَأَمَّارَةُۢ بِٱلسُّوٓءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّيٓۚ إِنَّ رَبِّي غَفُورٞ رَّحِيمٞ﴾. يقينًا نفس خو په بدۍ سره ډېر حکم کوونکی دی، مګر هغه چې زما رب پرې رحم وکړي، يقينًا زما رب ښه

مغفرت کوونکی، بې حده رحم کوونکی دی [سورة يوسف: ٥٣].

٢- شيطان: د بني آدم دښمن دی او هدف يې دا دی چې انسان ګمراه کړي او د بديو په اړه هغه ته وسوسه وکړي ترڅو يې دوزخ ته داخل کړي. الله تعالی فرمايي: ﴿وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ﴾. او د شيطان د قدمونو پيروي مه کوئ، يقينًا هغه ستاسو ښکاره دښمن دی [سورة البقرة: ١٦٨].

٣- بد ملګري: هغه څوک چې بدی ته هڅول کوي او د ښو مخه نيسي.

الله تعالی فرمايي: ﴿الْأَخِلَّاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ﴾. په دغې ورځ کې به خوارہ ياران، د دوی ځيني به د ځينو نورو دښمنان وي، غير له متقيانو نه. [سورة الزخرف: 67].

۱۴. پوښتنه: توبه څه شی دی؟

ج – **توبه**: د الله تعالی له نافرمانۍ څخه د هغه اطاعت ته راستنېدل دي.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا ثُمَّ ٱهْتَدَىٰ﴾. او بېشکه زه خامخا ډېر بخښونکی يم هغه چا ته چې توبه وباسي او ايمان راوړي او نېك عمل کوي، بيا په نېغه لار روان اوسي [سورة طه: ۸۲].

١٥. پوښتنه: د توبې لپاره کوم شرطونه دي؟

ج-١- د ګناه پرېښودل.

٢- په هغه څه پښېمانه کېدل چې تېر شوي دي.

٣- هغه ته د نه ورګرځېدلو کلکه اراده.

٤- د خلکو د حقونو او شکایتونو ورسپارل او جبرانول.

الله تعالی فرمايي: ﴿وَٱلَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَٰحِشَةً أَوۡ ظَلَمُوٓا أَنفُسَهُمۡ ذَكَرُوا ٱللَّهَ فَٱسۡتَغۡفَرُوا لِذُنُوبِهِمۡ وَمَن يَغۡفِرُ ٱلذُّنُوبَ إِلَّا ٱللَّهُ وَلَمۡ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمۡ يَعۡلَمُونَ (135)﴾. او هغه کسان چې کله څه فاحش کار وکړي، یا پر خپلو ځانونو (بل ظلم وکړي (نو) الله یاد کړي، (او) ورېسې د خپلو

ګناهونو لپاره بخښنه وغواړي، او بل څوك دى چې ګناهونه وبخښي پرته له الله نه؟ او څه چې دوى كړي وي په هغو هميشوالى و نه كړي، په دې حال كې چې دوى پوهېږي. [سورة آل عمران: ١٣٥].

١٦. پوښتنه: پر رسول الله صلى الله عليه وسلم د درود معنى څه ده؟

ج – مطلب دا دى چې ته د الله تعالى څخه وغواړې چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم ستاينه په آسمان كې وكړي.

١٧. پوښتنه: د سبحان الله معنى څه ده؟

ج- تسبيح دېته وايي چې الله تعالى له ټولو نيمګړتياوو، عيبونو او بديو څخه پاک او منزه دى.

١٨. پوښتنه: د الحمد لله معنى څه ده؟

ج- د الله جل جلاله ستاینه کول او د کمال په ټولو صفتونو سره بیانول دي.

۱۹. پوښتنه: د الله اکبر څه معنی ده؟

ج- معنی دا چې الله تعالی له هر څه نه لوی، لوړ، او د عزت خاوند دی.

۲۰. پوښتنه: د لا حول ولا قوة الا بالله څه معنی ده؟

ج – معنی یې: بنده له یو حالت څخه بل حالت ته نه بدلیږي، او د الله پرته هغه د بدلولو قدرت نلري.

۲۱. پوښتنه: د أستغفر الله څه معنی ده؟

ج- یعنی: بنده له خپل رب څخه د ګناهونو د پاکولو او د هغه د عیبونو د پټولو غوښتنه کوي.

❊❊❊

پای

او په پای کې:

دا هغه پوښتنې دی چې مور او پلار یې باید کوچنیانو ته تشریح او تکرار کړي تر څو دوی په سمه وینا، عمل او عقیدې سره لوی شي، او د هغوی پالنه او تربیه له خوراک او پوښاک څخه ډېره اړینه ده، الله تعالی فرمايي: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ قُوٓا۟ أَنفُسَكُمۡ وَأَهۡلِيكُمۡ نَارٗا وَقُودُهَا ٱلنَّاسُ وَٱلۡحِجَارَةُ عَلَيۡهَا مَلَٰٓئِكَةٌ غِلَاظٞ شِدَادٞ لَّا يَعۡصُونَ ٱللَّهَ مَآ أَمَرَهُمۡ وَيَفۡعَلُونَ مَا يُؤۡمَرُونَ (6)﴾. ای هغو کسانو چې ایمان یې راوړی دی! تاسو خپل ځانونه او خپلې

کورنۍ له داسې اور نه وساتئ چې د هغه خشاک خلک او کاڼي دي، په دې باندې ډېر سخت خويه، ځواکمنې ملايکې مقررې دي، چې دوی په هغه څه کې د الله نافرماني نه کوي چې دوی ته يې حکم کړی وي او دوی هغه څه کوي چې دوی ته يې حکم کولی شي. [سورة التحريم: ٦].

رسول الله (ﷺ) فرمايلي دي: "**او سړی په خپل کور کې ساتونکی دی او د لاس لاندې کسانو مسؤول دی، او ښځه د خپل خاوند په کور کې ساتونکې ده او د لاس لاندې کسانو مسؤوله ده.**(١) د بخاري او مسلم روايت.

او درود دې وي زموږ پر آقا محمد (صلی الله علیه وسلم) او د هغه په کورنۍ او اصحابو.

هغه څه چې مسلمان ماشومان ترې باید ناخبره پاتې نه شي

فهرست

سریزه...1
د عقیدې څانګه...7
د فقهې څانګه...53
د سیرت النبي څانګه 109
د تفسیر څانګه...127
د حدیث څانګه...190
د اسلامي آدابو څانګه 211
د اخلاقو څانګه..242
د دعاګانو او اذکارو څانګه 277
د مختلفو مواردو څانګه..308
پای..324